

מ ב ק ר ה מ ד י נ ה

דוח על הביקורת בשלטון המקומי

טיפול הרשויות המקומיות בגני משחקים ציבוריים בתחום שיפוטן

תמוז התשפ"ד | יולי 2024

טיפול הרשויות המקומיות בגני משחקים ציבוריים בתחום שיפוטן

מבוא

גן משחקים הוא אזור המיועד למשחקי ילדים הכרוכים בפעילות גופנית, הכולל בדרך כלל מבחר מתקני משחקים ייעודיים, כמו נדנדה, מגלשה, קרוסלה וסולם. גן המשחקים הוא אמצעי לפיתוח מיומנויות פיזיות, מוטוריות וחברתיות של הילדים המשתמשים בו, ואחת הדרכים המוצלחות להעביר זמן איכות משותף. בעידן הדיגיטלי, שבו נקשרים הילדים לפעילות מקוונת במידה שעלולה להביא להשפעות שליליות - פיזיולוגיות ונפשיות, ובין היתר התמכרות למסכים - גובר הצורך להכשיר את גני המשחקים להיות אטרקציה שתמשוך את הילדים ותבטיח להורים מקום בטוח לילדיהם. אומנם גני המשחקים הם מרחב בטוח יחסית, אך גם בהם חשוב להשגיח היטב על הילדים, ללמד אותם את המיומנויות השונות, ללוות אותם במידת הצורך ולשמור על גבולות של בטיחות¹.

ברחבי ישראל פרוסים אלפי גני משחקים ציבוריים הממוקמים בשטחים ציבוריים פתוחים ומיועדים לשימוש הציבור הרחב (להלן - גני משחקים). בהתאם לחקיקה² ולתקן³ הרשויות המקומיות הן האחראיות לתכנון, להתקנה, להסדרה ולתחזוקה של גני המשחקים בתחומן ולפיקוח עליהם.

תמונה 1: דוגמה לגן משחקים בטבריה

צולם על ידי צוות הביקורת ב-9.7.23.

כדי שהילדים יפיקו את התועלת המרבית מגני המשחקים ויוסיפו לבקר בהם בקביעות, על מתקני המשחקים להיות אטרקטיביים ומאתגרים. אומנם על הילדים להיות מאותגרים, שכן הדבר הוא חלק בלתי נפרד מהתפתחותם, אולם על המתקנים להיות בטוחים.

בדיון שהתקיים בוועדה המיוחדת לזכויות הילד בכנסת ביולי 2023⁴ מסרה נציגת ארגון בטרם - המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים (להלן - ארגון בטרם) כי בעשור האחרון נהרגו עשרה

¹ "גני משחקים: כל מה שצריך לדעת על בטיחות", אתר ארגון בטרם:

<https://beterem.org/%D7%91%D7%98%D7%99%D7%97%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%92%D7%A0%D7%99-%D7%9E%D7%A9%D7%97%D7%A7%D7%99%D7%9D>

² סעיף 8(249) לפקודת העיריות [נוסח חדש], סעיף 146 לצו המועצות המקומיות, התשי"א-1950 וסעיף 63 לצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות), התשי"ח-1958.

³ תקן ישראלי ת"י 1498.

⁴ פרוטוקול 22 משיבת הוועדה המיוחדת לזכויות הילד (3.7.23).

ילדים במהלך בילוי בגני משחקים, וכ-70% ממקרי התמותה הם של ילדים מתחת לגיל 4. עוד מסרה הנציגה כי באותן שנים הגיעו לחדרי המיון קרוב ל-14,000 ילדים שנפגעו בגני משחקים - כ-40% מתוכם היו בני 5 - 9, ו-35% היו מתחת לגיל 5⁴.

פעולות הביקורת

בחודשים מאי עד ספטמבר 2023 (להלן - תקופת הביקורת) בדק משרד מבקר המדינה את פעולות הרשויות המקומיות לטיפול בגני המשחקים בתחום שיפוטן ולפיקוח עליהם מן ההיבטים האלה: תכנון, הקמה, תחזוקה והתאמות למשתמשים. הביקורת נעשתה בשש רשויות מקומיות: עיריות **חדרה**, **טבריה**, **רחובות** ו**שפרעם**, המועצה המקומית **רמת ישי** והמועצה האזורית **חוף הכרמל** (להלן - הרשויות המקומיות שנבדקו). בדיקות השלמה נעשו במכון התקנים הישראלי ואצל הממונה על התקינה במשרד הכלכלה והתעשייה (להלן - הממונה על התקינה).

צוות הביקורת ערך בחודשים יוני 2023 - מרץ 2024 סיורים ב-24 גני משחקים ברשויות המקומיות שנבדקו⁶: חמישה גני משחקים ב**חדרה**⁷; חמישה ב**טבריה**⁸; חמישה ב**רחובות**⁹; שלושה ב**שפרעם**¹⁰; שלושה ב**רמת ישי**¹¹; ושלושה במועצה האזורית **חוף הכרמל**¹² - שניים מהם ביישוב עין כרמל ואחד ביישוב צרופה (להלן - גני המשחקים שנדגמו).

במהלך הביקורת מופו גני המשחקים ומיקומם בחמש מהרשויות שנבדקו: עיריות **חדרה**, **טבריה**, **רחובות** ו**שפרעם** והמועצה המקומית **רמת ישי** (להלן - הרשויות שמופו), בהתבסס על נתוני גני המשחקים שסיפקו הרשויות. הנתונים האמורים תוקפו אל מול מידע חזותי מאתר המפות הממשלתי וממערכת המידע הגיאוגרפי (GIS) ברשויות אלו.

נוסף על כך, ערך משרד מבקר המדינה תהליך של שיתוף ציבור על ידי חברה חיצונית. במסגרת זו נעשה סקר בטלפון ובמרשתת בקרב 437 תושבים המתגוררים ברשויות המקומיות שנבדקו¹³ כדי למפות את עמדותיהם ואת מידת שביעות רצונם בכל הקשור לגני המשחקים (להלן - סקר עמדות התושבים). הסקר כלל הורים לילדים עד גיל 12 במדגם מייצג על פי היחס בין גודל אוכלוסייתן לגודל אוכלוסיית כלל הרשויות שנבדקו.

הרשויות שנבדקו - סקירה כללית

בלוח 1 להלן נתונים כלליים המעודכנים לספטמבר 2023 (להלן - מועד סיום הביקורת) בנוגע לרשויות המקומיות שנבדקו.

5 הנתונים מתייחסים לפניית למיון, אך קרוב לוודאי שישנן פגיעות קלות יותר המטופלות בקהילה.
6 את חלק מגני המשחקים שנדגמו בחר אקראית צוות הביקורת, ואת חלקם בחרו הרשויות המקומיות שנבדקו.
7 גן סגל, גן אלירן, גן הלוי, גן הגורן וגן זמיר-שמשון.
8 גן המתנ"ס, גן חיים, גן השקדים גן טולדנו גן ברנר.
9 פארק בשכונת גבעת האהבה ברח' נתן אלתרמן, גן הבנים אושיות, גן אהרוני, גן משה מזרחי, גן שמואל גורודיסקי.
10 גן מרכז העיר, גן העיר העתיקה וגן המתנ"ס.
11 גן קותי, גן הפרדס וגן הפרגים.
12 גני משחקים מס' 1 ו-2 ליד גני הילדים בעין כרמל, וגן המשחקים ברחוב תמר בצרופה.
13 להלן מספר המשיבים בכל אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו: **חדרה** - 101 משיבים; **טבריה** - 46; **רחובות** - 175; **שפרעם** - 61; **חוף הכרמל** - 39; **רמת ישי** - 15. טעות הדגימה היא 4.8%.

לוח 1: הרשויות המקומיות שנבדקו, נתונים כלליים נכון למועד סיום הביקורת

מספר התושבים	מספר האשכול החברתי-כלכלי	אשכול הפריפריאליות	סיווג הרשות המקומית	ההכנסות (ביצוע) (אלפי ש"ח)	ההוצאות (ביצוע) (אלפי ש"ח)	העודף (הגירעון) השוטף (אלפי ש"ח)	העודף (הגירעון) המצטבר (אלפי ש"ח)	שיעור הגירעון המצטבר
עיריית חדרה	עיריית טבריה	עיריית רחובות	עיריית שפרעם	המועצה המקומית רמת ישי	המועצה האזורית חוף הכרמל			
100,631	46,698	147,878	43,023	8,071	35,553			
6 (בינוני)	4 (בינוני)	7 (בינוני)	3 (נמוך)	8 (גבוה)	7 (בינוני)			
6 (מרכזי)	3 (פריפריאלי)	8 (מרכזי)	5 (פריפריאלי)	4 (פריפריאלי)	5 (פריפריאלי)			
איתנה	המראה	ביניים	ביניים	איתנה	איתנה			
759,932	409,870	1,152,655	241,809	45,005	285,508			
759,360	409,694	1,142,554	241,780	44,685	284,828			
572	176	10,101	29	320	680			
(92,800)	(26,266)	(151,596)	(24,297)	0	5,844			
13.4%	7.6%	14.6%	11.3%	-	-			

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - הלמ"ס) והדוחות הכספיים המבוקרים של הרשויות המקומיות לשנת 2021, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

מספר התושבים - הנתון לקוח מתוך קובץ הרשויות המקומיות לעיבוד של הלמ"ס לסוף שנת 2021.

האשכול החברתי-כלכלי - הלמ"ס מדרגת את הרשויות המקומיות בסולם של עשר דרגות (אשכולות), לפי המצב החברתי-כלכלי של האוכלוסייה המתגוררת בתחום שיפוטן. אשכול 10 מעיד על הרמה החברתית-כלכלית הגבוהה ביותר. מוצג הנתון המעודכן למועד סיום הביקורת, המתייחס לשנת 2019.

אשכול הפריפריאליות - אזור פריפריאלי מוגדר כאזור המרוחק משווקים, מקומות תעסוקה, מסחר, שירותי בריאות, השכלה, פנאי וכיוצא באלה. דירוג הפריפריאליות של הלמ"ס הוא מדד המאפיין ומדרג את הרשויות המקומיות בישראל לפי מיקומן הגיאוגרפי ביחס לריכוזי האוכלוסייה, על פי שקלול של שני מרכיבים: נגישות פוטנציאלית לכלל היישובים וקרבה לגבול מחוז תל אביב. הערך הנמוך של המדד מצוין את היישוב הפריפריאלי ביותר, והערך הגבוה - את היישוב המרכזי ביותר. מוצג הנתון המעודכן למועד סיום הביקורת, המתייחס לשנת 2020.

סיווג הרשות המקומית - החל בשנת 2015 מסווג משרד הפנים את כלל הרשויות המקומיות על פי קריטריונים המשקפים את מצבן הכספי ופעולותיהן הכלכליות והמשקיות. בהתאם לקריטריונים, כגון שיעור גירעון שוטף או מצטבר, זכאות למענק איזון, מתן הנחות ומחיקת חובות, מסווגות הרשויות לקבוצות האלה - איתנות, יציבות, בהמראה, בתוכנית הבראה, בתוכנית התייעלות או במצב ביניים. לפירוט לגבי הקריטריונים לסיווג הרשויות, ראו את הפרסומים הבאים: סיון להבי וגל-חגית רומנו, **כלכלת השלטון המקומי בישראל - ניתוח הפערים בין רשויות מקומיות בישראל** (2016), עמ' 38 - 44; משרד הפנים, **נוהל לסיווג הרשויות המקומיות** (15.7.21). הנתון המוצג מעודכן נכון למועד סיום הביקורת.

ההכנסות (ביצוע) - ביצוע ההכנסות בתקציב הרגיל באלפי ש"ח. הנתון לקוח מתוך מטריצת הנתונים של משרד הפנים ומתייחס לסוף שנת 2021.

ההוצאות (ביצוע) - ביצוע ההוצאות בתקציב הרגיל באלפי ש"ח. הנתון לקוח מתוך מטריצת הנתונים של משרד הפנים ומתייחס לסוף שנת 2021.

העודף (הגירעון) השוטף - העודף (הגירעון) השוטף בתקציב הרגיל באלפי ש"ח. הנתון לקוח מתוך מטריצת הנתונים של משרד הפנים ומתייחס לסוף שנת 2020.

העודף (הגירעון) המצטבר - העודף (הגירעון) המצטבר בתקציב הרגיל באלפי ש"ח. הנתון לקוח מתוך מטריצת הנתונים של משרד הפנים ומתייחס לסוף שנת 2021.

שיעור הגירעון המצטבר - היחס שבין הגירעון המצטבר בתקציב הרגיל לבין הכנסות הרשות המקומית בתקציב הרגיל המפורטות בדוח המבוקר שבו הופיע הגירעון המצטבר, למעט ההכנסות כאמור לכיסוי הגירעון המצטבר וההכנסות שנרשמו בשל הנחות מארנונה (לפי סעיף 140 לפקודת העיריות [נוסח חדש] וסעיף 35 לפקודת המועצות המקומיות [נוסח חדש]). הנתונים לצורך החישוב נלקחו מתוך מטריצת הנתונים של משרד הפנים ומתייחסים לסוף שנת 2021.

מסד נורמטיבי והשוואה בין-לאומית

מסד נורמטיבי

המחוקק הסמיך את הרשויות המקומיות לדאוג לפיתוח תחום שיפוטן ולקידום ענייניהם של תושביהן, ובין היתר לדאוג להקצאת שטחים בתחומה לטובת הציבור. סעיף 249(8) לפקודת העיריות [נוסח חדש] (להלן - פקודת העיריות) מסמיך עירייה, בין היתר, "לספק, להתקין, להתוות, לתכנן, לשפר, לקיים, להסדיר גנים וגינות ומקומות מרגוע או נופש אחרים לשימוש הציבור, ולפקח עליהם, ולהשתתף בהוצאות קיומם של מקומות כאמור שהתקנים אדם לשימוש הציבור..."¹⁴. לפי צו המועצות המקומיות, התשי"א-1950, וצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות), התשי"ח-1958, מוסמכות המועצות המקומיות והאזוריות, בהתאמה, לדאוג לפיתוח תחום המועצה, לשיפור ולקידום ענייניהם הכלכליים, החברתיים והתרבותיים של תושביו או של כל חלק מהם; ולהקים ולקיים בניינים ולעשות עבודות ציבוריות.

במסגרת סמכויות הממונה על התקינה במשרד הכלכלה והתעשייה (להלן - הממונה על התקינה) הוא מוסמך לבצע אכיפה בתחום בטיחות ילדים במרחב הציבורי, בדגש על מתקני משחקים בגנים ציבוריים, מתקני לונה פארק, מתקני משחקים מתנפחים ומגלשות מים ופארק מים¹⁵. לפי סעיף 9(א1) לחוק התקנים, התשי"ג-1953 (להלן - חוק התקנים), "נקבעו בתקן רשמי הוראות תחזוקה, התקנה או הפעלה של מצרך, יבוצעו הפעולות שנקבעו כאמור על ידי מי שחויב בכך בתקן הרשמי, בהתאם לדרישות התקן הרשמי". החוק מסמיך את הממונה על התקינה להטיל עיצום כספי וכן לתת צו מינהלי (צו המורה על מי שגרם לפגיעה, או על מי שעומד לעשות כן, להפסיק את המעשה הגורם לפגיעה או להימנע מעשיית המעשה, הכול באופן שנקבע בצו) בגין הפרת חובת השמירה על התקן, לפי סעיף 9(א1) הנ"ל, הפוגעת - או שיש הסתברות גבוהה שתפגע - בבריאות הציבור או בבטיחותו, כגון: צו עשה - המורה לרשות מקומית לפעול לתקן או לסלק מתקנים בגני משחקים שהליקויים בהם הוגדרו חמורים או קריטיים, או צו סגירה - המורה לסגור אתרי משחק מסוכנים. הממונה על התקינה מכהן גם כמנהל מינהל התקינה במשרד הכלכלה והתעשייה (להלן - מינהל התקינה).

מכון התקנים הישראלי (להלן - מכון התקנים) עוסק בהכנת תקנים המבטיחים את תקינותם ובטיחותם של מוצרים, של בדיקות מעבדה ושל שירותים ותהליכים הנוגעים לכל תחומי החיים. המכון פועל על פי חוק התקנים, ובין היתר הוא פועל לאימוץ תקנים בין-לאומיים ולכתיבת תקנים למוצרים ולשירותים כדי להגן על הצרכן מפני מוצרים פגומים ולהבטיח את בטיחותו ובריאותו.

חוק התקנים קובע כי מטרת מכון התקנים היא "תקינה והבטחת רמה נאותה של טיב המצרכים, אם בקביעת תקנים ואם בדרך אחרת, ורשאי הוא, בין השאר, לערוך מחקרים, סקרים ובדיקות של חומרים, מוצרים ומיתקנים, לאשר מפרטים וכללים טכניים ולעודד את השימוש בהם, ולקיים השגחה על ייצור מצרכים בהתאם לכללים שקבע וכן לעסוק באיסוף מידע, מיונו והפצתו".

על פי חוק התקנים, שר הכלכלה והתעשייה (להלן - השר) "יקבע בצו שפורסם ברשומות, סימנים לאישור התאמתו של מצרך לתקן או לתקן רשמי". תקן ישראלי ת"י 1498 משנת 2006 (להלן - תקן

¹⁴ סמכויות נוספות של מועצות מקומיות מנויות בצו המועצות המקומיות, התשי"א-1950, ובצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות), התשי"ח-1958.

¹⁵ פרק ה' לחוק התקנים, התשי"ג-1953, מפרט את הסמכויות הנתונות לממונה או למפקח שמונה על ידיו. משרד הכלכלה והתעשייה, "אכיפה ממוקדת - תקנים של מתקנים במרחב הציבורי של ילדים" (22.3.21), אתר משרד הכלכלה והתעשייה. https://www.gov.il/he/departments/general/standartization_enforcement_of_playgrounds

ישראלי או התקן או תקן (1498) כולל 11 חלקים, מתוכם חלקים 1 - 8 הוכרזו רשמיים, הוא חל על המתקנים ועל אתרי המשחקים, לרבות גני משחקים ציבוריים, והוא החליף את התקן משנת 2003.

חוק התקנים הסמיך את השר הממונה לקבוע בצו כי מצרך שנקבע לו תו תקן רשמי לא ייוצר או ישווק על ידי יצרן "אלא אם ניתן לו היתר מאת המכון לסמנו בתו תקן וסימנו בהתאם לתנאי ההיתר"¹⁶. חוק התקנים קובע כי "נקבעו בתקן רשמי¹⁷ הוראות תחזוקה, התקנה או הפעלה של מצרך, יבוצעו הפעולות שנקבעו כאמור על ידי מי שחויב בכך בתקן הרשמי, בהתאם לדרישות התקן הרשמי"; השר מוסמך לקבוע בצו סימנים לאישור התאמתו של מצרך לתקן או לתקן רשמי. כל סימן כזה ייקרא "תו תקן"; "כל המייצר מצרך המתאים לדרישות תקן או תקן רשמי, הכל לפי המקרה, רשאי, לפי היתר מאת המכון, לסמן את המצרך בתו תקן" (להלן - היתר לתו תקן).

השוואה בין-לאומית

י ש ר א ל : התקן הישראלי 1498 כולל התייחסות לנושאים כמו דרישות בטיחות כלליות ושיטות בדיקה של מתקני משחקים; שיטות בדיקה לנדנדות תלויות; שיטות בדיקה למגלשות; שיטות בדיקה לסחרחרות; שיטות בדיקה לנדנדות מאזניים ומתקני ניענוע; מדריך להתקנה, לפיקוח לתחזוקה ותפעול; סוגי משטחים מותרים בגן; ודרישות נגישות. בין היתר התקן קובע כי יש לערוך בדיקות תקופתיות לגני משחקים¹⁸. בדומה לתקינה האירופית, בתקן אין הגדרה של המתקנים שיש לכלול בגני משחקים, מאפייניהם וכמותם.

צו התקנים (חובת תו תקן), התשמ"ב-1981, קובע כי "לא ירכיב אדם, לא ייצר, לא יחזיק למכירה, ולא ימכור מצרך מן המצרכים המפורטים בטור א' לתוספת, שהמיפרט שלו נקבע כתקן רשמי, כמפורט בטור ב', אלא אם ניתן לו היתר מהמכון לסמנו בתו-תקן והוא סימנו בהתאם להיתר זה". בתוספת א' מפורטת רשימת המצרכים, והיא כוללת את מתקני המשחקים בהתאם לחלקים 1 - 8 לתקן 1498, כמפורט להלן בלוח 2.

לוח 2: החלקים הרשמיים של התקן הישראלי 1498

טור א' המצרך	טור ב' התקן הרשמי
מתקני משחקים: דרישות בטיחות כלליות ושיטות בדיקה	1498 חלק 1
מתקני משחקים: דרישות בטיחות נוספות ושיטות בדיקה נוספות לנדנדות תלויות	1498 חלק 2
מתקני משחקים: דרישות בטיחות נוספות ושיטות בדיקה נוספות למגלשות	1498 חלק 3
מתקני משחקים: דרישות בטיחות נוספות ושיטות בדיקה נוספות למסילות גלישה	1498 חלק 4
מתקני משחקים: דרישות בטיחות נוספות ושיטות בדיקה נוספות לסחרחרות	1498 חלק 5
מתקני משחקים: דרישות בטיחות נוספות ושיטות בדיקה נוספות לנדנדות מאזניים ולמתקני ניענוע	1498 חלק 6
מתקני משחקים: מדריך להתקנה, לפיקוח, לתחזוקה ולתפעול	1498 חלק 7
מתקני משחקים: אתר המשחקים	1498 חלק 8

על פי צו התקנים (חובת תו תקן), בעיבוד משרד מבקר המדינה.

¹⁶ בש"א (מחוזי ת"א) 1895/05 שאל נ' תדיראן מוצרי צריכה בע"מ (פורסם במאגר ממוחשב, 14.2.2008).

¹⁷ לפי חוק התקנים, "השר רשאי, לאחר התייעצות עם נציגי היצרנים, היבואנים והצרכנים, להכריז בהכרזה שפורסמה ברשומות על תקן מסוים, כולו או חלקו, כעל תקן ישראלי רשמי (להלן - תקן רשמי), אם נוכח כי הדבר דרוש להשגת אחת המטרות המפורטות".

¹⁸ בדיקות "בעיף", בדיקות חודשיות, בדיקות שנתיות ובדיקות תלת-שנתיות.

האיחוד האירופי: התקן האירופי העיקרי EN1176 משנת 1998¹⁹ מנחה ומספק מפרטי בטיחות למתקני משחקים ומשטחים בתוך הגנים. התקן קובע את השימוש המועדף, אך אינו מחייב ואינו מבטיח ליצור גני משחקים חפים מסיכונים. התקן כולל כמה חלקים ומכסה מגוון רחב של היבטים ונושאים, ובכללם דרישות בטיחות כלליות ושיטות בדיקה; דרישות בטיחות ספציפיות נוספות ושיטות בדיקה לנדנדות; דרישות בטיחות ספציפיות נוספות ושיטות בדיקה למגלשות; דרישות בטיחות ספציפיות נוספות ושיטות בדיקה לכבלים; דרישות בטיחות ספציפיות נוספות ושיטות בדיקה לקרוסלות; והנחיות להתקנה, בדיקה, תחזוקה ותפעול. השינויים האחרונים בתקן נעשו בשנים 2017, 2019 ו-2020.

אוסטרליה: ההנחיות המתייחסות לגני משחקים באוסטרליה משנת 2004²⁰ מחלקות את הגנים לארבעה סוגים: אזורים, מחוויים, שכונתיים ומקומיים, והן קובעות כי בעת תכנון גן משחקים יש לדאוג בין היתר לגישה, לבטיחות וניהול סיכונים, לבחירת ציוד מתאים, להצללה, לעיצוב הגן ולשיתוף הקהילה. על פי התקנות חולקה קהילת משתמשים בגני המשחקים לשלוש קבוצות גיל: 0 - 4; 5 - 9; 10 - 15. על פי ההנחיות באוסטרליה יש ארבעה סוגים של בדיקות שיש לבצע בגני המשחקים, ומפורטות הפעולות שיש לבצע בהתאם לסוג הבדיקה²¹.

ארצות הברית: ההנחיות בנושא גני משחקים בארצות הברית משנת 1981²² מתייחסות בין היתר לנושאי בטיחות, משטח, ציוד והצללה. טרמפולינות ונדנדות מתכת כבדות, למשל, אינן מומלצות לשימוש בגני משחקים. על פי ההנחיות, יש שני סוגים של בדיקות: תחזוקה ובדיקות שגרתיות, ומפורטות הפעולות שיש לבצע בכל סוג בדיקה. כמו כן, בגני המשחקים יש לבצע הפרדה לפי קבוצות גיל. ההפרדה עשויה להפחית את הסיכוי לפגיעה של ילדים קטנים מילדים גדולים יותר, והיא יכולה להתבצע באמצעות ספסלים החוצצים בין המתחמים.

בלוח 3 להלן השוואה בכמה פרמטרים בין התקינה בנושא גני משחקים בין ישראל, אוסטרליה, אירופה וארצות הברית.

לוח 3: התקינה בנושא גני משחקים, השוואה בין ישראל אוסטרליה, אירופה וארצות הברית

אירופה	אוסטרליה	ישראל	ארצות הברית
מנחה	מנחה	מחייבת*	מחייבת/מנחה
2	4	3	מספר בדיקות בטיחות נדרשות בשנה
קיימת	קיימת	קיימת	חלוקה לפי קבוצות גיל

על פי תקני המדינות, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

*חלקים 1 - 8 של התקן הם חלקים מחייבים (חלק 8 הוא חלק ישראלי מקורי).

מהלוח עולה כי התקינה בישראל בנושא גני משחקים דומה לתקינה באוסטרליה, באיחוד האירופי ובארה"ב בהיבטים של חלוקה לקבוצות גיל וקיום בדיקות בטיחות. לעומת זאת, התקינה הישראלית מחייבת, לעומת התקינה באוסטרליה, באיחוד האירופי ובארצות הברית, שבהן היא מנחה.

EN1176 Playground equipment standard, <https://www.rospa.com/play-safety/advice/en1176-equipment-standard>

19

Playgrounds Plan of Management, Newcastle City Council (2003)

20

A Guide to The Australian Playground Standards (January 2021)

21

U.S. Consumer Product Safety Commission, Public Playground Safety Handbook (December 2015)

22

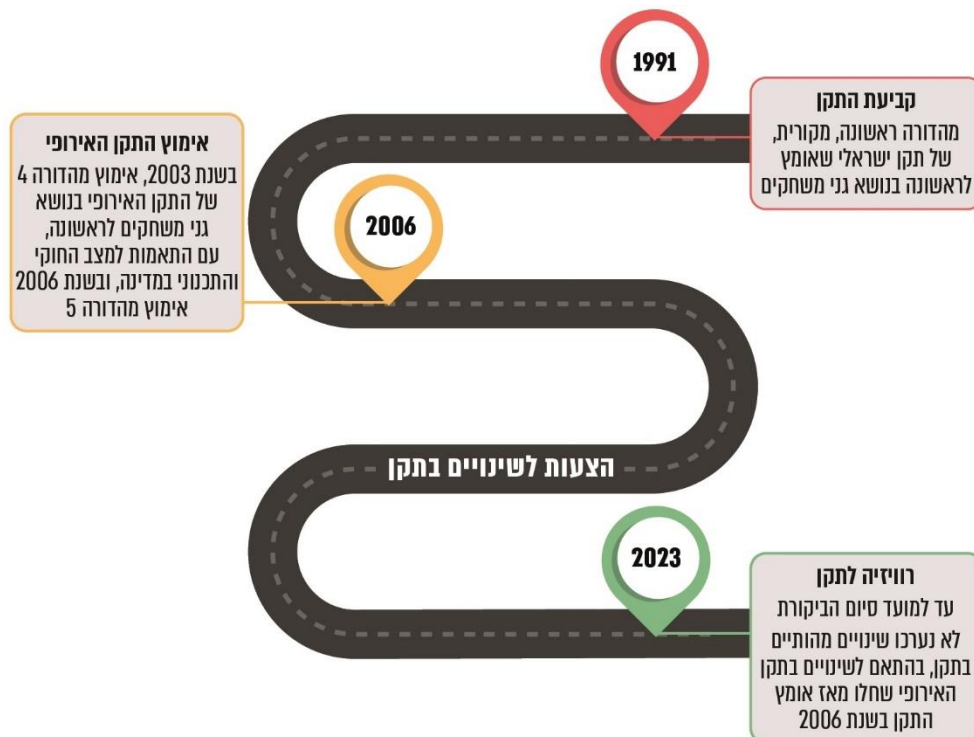
עדכונים לתקן הישראלי 1498

חוק התקנים קובע כי אם השתנה תקן בין-לאומי שאומץ כתקן רשמי, יביא המכון באמצעות הממונה את השינוי בתקן הבין-לאומי לאישורו של שר הכלכלה והתעשייה בכתב בתוך שלושה חודשים מיום כניסתו של התקן הבין-לאומי לתוקף.

כחלק מתהליך התקינה בישראל מתפרסמות הצעות לשינויים בתקן (רוויזיה או גיליון תיקון) לעיון ולביקורת הציבור. בביקורת עלה כי מכון התקנים פרסם בשנים האחרונות לביקורת ציבורית הצעות רוויזיה לתקן הישראלי על חלקיו, המאמצות בשינויים ובתוספות לאומיים את המהדורות העדכניות של סדרת התקנים האירופיים.

להלן בתרשים 1 מוצגים עיקרי השינויים בתקן 1498 לאורך השנים.

תרשים 1: עיקרי השינויים בתקן הישראלי 1498

על פי נתוני מכון התקנים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

כך למשל, בהצעה לרוויזיה של חלק 1 של התקן²³ שהופצה לביקורת הציבור באוגוסט 2023 צוין כי מהדורה זו של התקן הישראלי באה במקום מהדורת התקן הישראלי ת"י 1498 חלק 1, שאימצה את התקן האירופי EN 1176-1 ממאי 2008 בשינויים ובתוספות המותאמים לחקיקה הקיימת במדינת ישראל. עוד צוין בהצעה כי ההבדלים העיקריים בין מהדורה זו של התקן הישראלי ובין מהדורתו הקודמת הם, בין היתר: סעיף חלות התקן תוקן, ועכשיו הוא כולל התייחסות לחשמל, למים ולקרניה על-סגולה; נוספו הגדרות חדשות, בין היתר למשטח ניחות הולם מתקני הקפצה, למוט כבאים ולמנורה; נוסף סעיף המפרט את הדרישות למתקני הקפצה; ונוספה בדיקה חדשה למתקני הקפצה.

בביקורת עלה כי משנת 2011 ערך מכון התקנים מדי פעם דיונים באימוץ השינויים בתקינה האירופית, אך נכון למועד סיום הביקורת לא עודכן התקן הישראלי ולא הותאם לתקינה

²³ טיוטה לתקן ישראלי ת"י 1498 חלק 1, מתקנים למגרשי משחקים וחיפוי משטחי המגרשים: דרישות בטיחות כלליות ושיטות בדיקה (אוגוסט 2023).

ולשינויים שנעשו בתקינה האירופית, ובכלל זה בשנים 2017, 2019 ו-2020, כמו למשל בנוגע לעדכון למתקני משחק חדשים (הגדרות, דרישות ובדיקות).

הממונה על התקינה מסר בתשובתו מיוני 2024 (להלן - תשובת הממונה על התקינה או תשובת מינהל התקינה) כי, בין היתר, לנוכח הרוויזיה החדשה המאמצת את התקן האירופי מהשנים 2017 - 2020 הוחלט להפסיק את הטיפול ברוויזיה שמאמצת את התקן האירופי משנת 2008 ולהמשיך את הטיפול ברוויזיה החדשה.

מכון התקנים מסר בתשובתו ממאי 2024 (להלן - תשובת מכון התקנים) כי בהינתן העובדה שקיימות הצעות רוויזיה עדכניות בעבודה, המאמצות את המהדורות המעודכנות ביותר של התקינה האירופית, הוחלט להפסיק את הטיפול ברוויזיות ישנות. עוד מסר מכון התקנים כי כיוון שלא התקבל תקציב לתקינה ועדות התקינה הפסיקו להתכנס מינואר 2024. עוד מסר מכון התקנים כי חלק 8 של התקן, הדרגה באתר המשחקים, הוא חלק מקורי כיוון שלא נמצאה תקינה זרה בעניינו, והוא נמצא ברוויזיה בשלב הדיונים בוועדות התקינה. המכון הוסיף כי הצעות הרוויזיה לחלקים 1 - 7 ולחלק 11, שמאמצות את המהדורות המעודכנות ביותר של התקינה האירופית המאומצת, הופצו לביקורת ציבורית באוגוסט 2023 לתקופה של חודשיים, ובדצמבר 2023 החלו הדיונים בהערות שהתקבלו בתקופת הביקורת הציבורית.

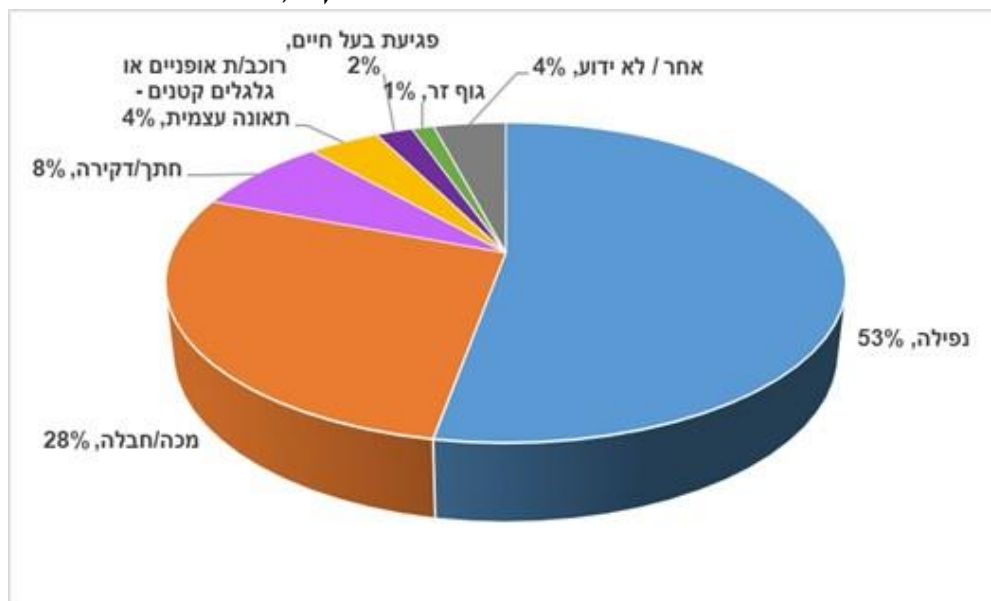
על מכון התקנים לפעול בהתאם להוראות חוק התקנים, ולבחון את אימוץ השינויים שנעשו בתקינה האירופית בסמוך למועדם, ובהתאם לבצע התאמות נדרשות בתקן.

נפגעים בגני המשחקים

כדי שהילדים יפיקו את התועלת המרבית מגני המשחקים ויוסיפו לבקר בהם בקביעות, על מתקני המשחקים להיות אטרקטיביים ומאתגרים. אומנם על הילדים להיות מאתגרים, שכן הדבר הוא חלק בלתי נפרד מהתפתחותם, אולם על המתקנים להיות בטוחים.

בתרשימים 2 - 4 להלן נתונים שנמסרו בדיון בוועדה בנוגע לגורמים להיפגעות של הילדים בגני משחקים ולמתקנים שהיו מעורבים בפגיעה.

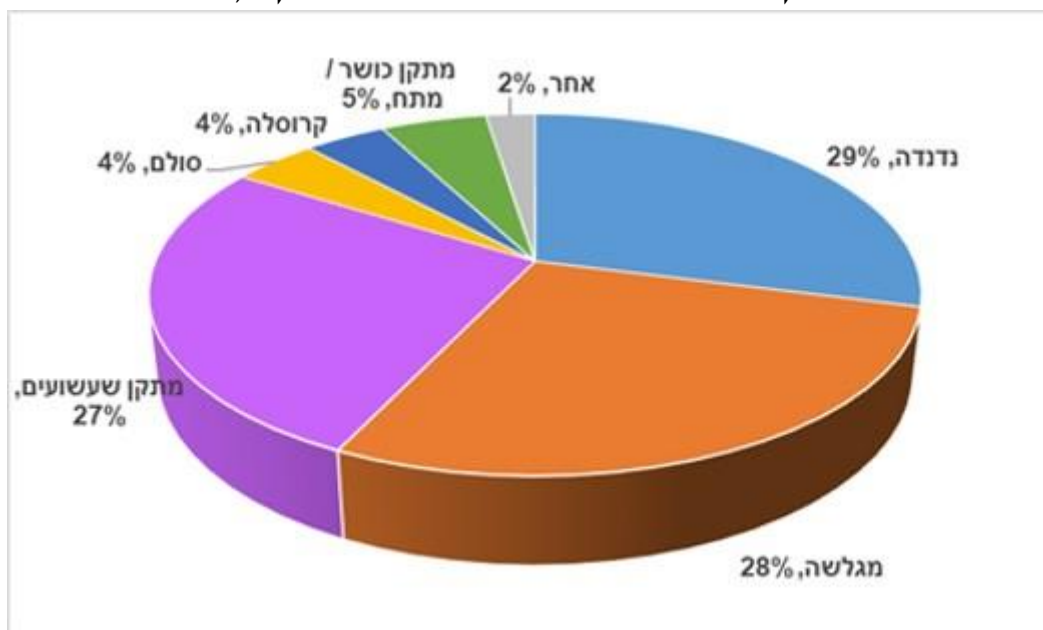
תרשים 2: הגורמים להיפגעות ילדים בגני משחקים, 2013 - 2023

המקור: מצגת של ארגון בטרם שהוצגה בדיון החירום בכנסת ביולי 2023 (להלן - מצגת של ארגון בטרם).

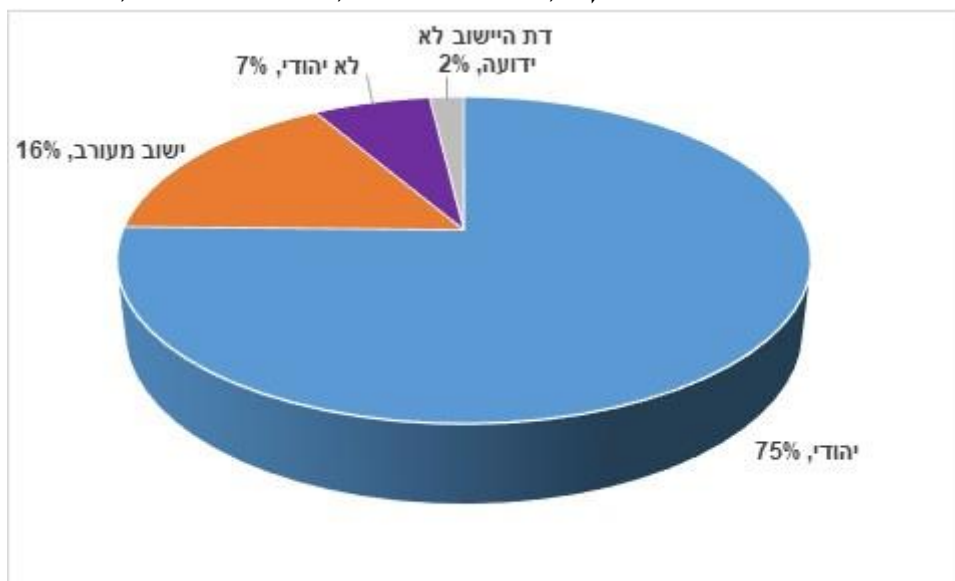
תרשים 3 : המתקנים המעורבים בהיפגעות ילדים בגני משחקים, 2013 - 2023

המקור: מצגת של ארגון בטרם.

בחלוקה מגזרית: כ-75% ממקרי ההיפגעות היו ביישובים יהודיים; כ-16% היו ביישובים מעורבים; ו-7% בלבד ממקרי ההיפגעות היו בגני משחקים ביישובים לא יהודיים. נציגת בטרם ציינה בדיון כי "ילדים מהחברה הערבית לא נפגעים בגני שעשועים בגלל שאין להם גני שעשועים, ואז הם נפגעים יותר במקומות אחרים: הם משחקים בסביבות הכביש, הם נכנסים לגרוטאות...". תמונה זו מנוגדת לשיעור הכללי של היפגעות ילדים מהחברה הערבית, הגבוה משיעורם באוכלוסייה.

תרשים 4 : פגיעות ילדים בגני משחקים, לפי יישוב (יהודי, לא יהודי ומעורב), 2013 - 2023

המקור: מצגת של ארגון בטרם.

מהנתונים עולה כי מספרם של הילדים שנפגעו בגני המשחקים והגיעו לחדר מיון בעשור האחרון עמד על כ-14,000, כשרובם המוחלט (כ-81%) כתוצאה מנפילה, מכה או חבלה.

מומלץ כי הרשויות המקומיות יפעלו לשיפור רמת הבטיחות בגני המשחקים, במתקנים ובסביבתם כדי לשמור על בטיחותם של הילדים והמבקרים בגני המשחקים ולהפחית את הסיכונים והפגיעות בגנים.

עיריית חדרה מסרה בתשובתה ממאי 2024 (להלן - תשובת עיריית חדרה) כי הנתון של פגיעות בגני משחקים משקף את הפגיעות המדווחות בלבד, ולרוב פגיעות של ילדים כלל אינן מדווחות.

דיווח על תאונות בגני משחקים

חלק 7 לתקן 1498 קובע כי מידע בנוגע לתאונות עם נפגעים, שיובא לידיעתו של "המנהל", יירשם בטופס שיכלול בין היתר את תאריך התאונה והשעה, המתקן המעורב, תיאור התאונה ותיאור הפגיעה. הרישום בטופס ישמש לשיפור הבטיחות של מגרש המשחקים.

על אף דרישת התקן, בביקורת נמצא כי הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם ורמת ישי לא רשמו בטופס מפורט את המידע על תאונות שאירעו בגני המשחקים בתחומן, כנדרש בחלק 7 לתקן 1498.

על הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם ורמת ישי לפעול בהתאם להוראות הנוהל ולרשום בטופס מפורט את כל המידע על תאונות שאירעו בגני משחקים בתחומן, כך שהמידע יישמר וישמש אותן לשיפור הבטיחות בגני המשחקים.

המועצה המקומית רמת ישי מסרה בתשובתה ממאי 2024 (להלן - תשובת המועצה המקומית רמת ישי) כי כל פניה בנושא פגיעה או חבלה במרחב הציבורי המגיעה למועצה מתועדת אצל רכזת הביטוחים, וכי היא תוודא שברישום הקיים יתווסף מידע בהתאם לצורך. המועצה הוסיפה כי פנייה שאינה מגיעה לתביעת ביטוח מתועדת במערכת הממוחשבת.

ביטוח ותביעות

הרשויות המקומיות נוהגות לבטח את עצמן, בין היתר, בביטוח צד שלישי בגין אחריותן למקרי ביטוח בתחום שיפוטן (להלן - ביטוח צד ג'). מקרי הביטוח מכסים את רוב סוגי ההיזק הגופני, מקרי המוות, המחלה, הנזק ואובדן הרכוש של צד שלישי, לרבות משתמשים במתקני משחקים בגנים ציבוריים. הביטוח מכסה בדרך כלל גם הגנה בהליכים פליליים המתנהלים נגד הרשות בעקבות מקרי ביטוח מכוסים שאירעו בתקופת הביטוח.

הביקורת בחנה אם הכיסוי הביטוחי של הרשויות המקומיות שנבדקו מכסה גם את המבקרים בגני המשחקים, ואת מספר התביעות שהוגשו נגדן הקשורות לשימוש בגני המשחקים בשנים 2018 - 2023.

עיריית חדרה: לעיריית חדרה ביטוח צד ג'. על פי הפוליסה לשנת 2023, העירייה שילמה על הביטוח כ-2.6 מיליון ש"ח. תקרת הכיסוי הביטוחי למקרה בודד הייתה כ-10 מיליון ש"ח, ולאורך חיי הפוליסה - כ-20 מיליון ש"ח; ההשתתפות העצמית של העירייה הייתה 200,000 ש"ח לאירוע.

נמצא כי בשנים 2018 - 2023 הוגשו נגד העירייה ארבע תביעות²⁴ בנושא "גן שעשועים". במועד סיום הביקורת עדיין התנהלו שלוש מתוכן בבית משפט. עיריית חדרה שילמה באותה תקופה פיצוי כולל בסך של 48,320 ש"ח על תביעות שהסתיימו.

²⁴ לדוגמה, ילד שנפל מפתח של מתקן לרצפה; ילד ששיחק בנדנדה מונגשת ונגרם לו שבר ברגל; ילד ששבר את ידו בנפילה ממתקן בגן משחקים.

עיריית טבריה: לעיריית טבריה ביטוח צד ג'. על פי הפוליסה לשנת 2023, היא שילמה על הביטוח כ-950,000 ש"ח. תקרת הכיסוי הביטוחי למקרה בודד הייתה כ-11 מיליון ש"ח, ולאורך חיי הפוליסה - כ-21 מיליון ש"ח; ההשתתפות העצמית של העירייה הייתה 200,000 ש"ח לאירוע.

נמצא כי בשנים 2018 - 2023 הוגש נגד העירייה כתב תביעה אחד בגין נזקי גוף²⁵ בגן משחקים, והיא שילמה פיצוי בסך של כ-11,000 ש"ח.

עיריית רחובות: לעיריית רחובות ביטוח צד ג'. על פי הפוליסה לשנת 2023, היא שילמה על הביטוח כ-1.2 מיליון ש"ח. תקרת הכיסוי הביטוחי למקרה בודד כ-11 מלש"ח ש"ח, ולאורך חיי הפוליסה - כ-21 מיליון ש"ח; ההשתתפות העצמית של העירייה הייתה 200,000 ש"ח לאירוע.

נמצא כי בשנים 2018 - 2023 הוגשו נגד העירייה 14 תביעות²⁶ בגין נזקי גוף שנגרמו בגני משחקים, והיא שילמה פיצוי בסך של כ-235,000 ש"ח על ארבע תביעות שהסתיימו.

עיריית שפרעם: לעיריית שפרעם ביטוח צד ג'. על פי הפוליסה לשנת 2023, היא שילמה על הביטוח 535,000 ש"ח. תקרת הכיסוי הביטוחי למקרה בודד כ-5 מיליון ש"ח, ולאורך חיי הפוליסה - כ-10 מיליון ש"ח; ההשתתפות העצמית של העירייה הייתה 200,000 ש"ח לאירוע.

נמצא כי בשנים 2018 - 2023 הוגש כתב תביעה אחד נגד העירייה בגין נזקי גוף שנגרמו בגן משחקים²⁷. התביעה עדיין בבירור.

המועצה המקומית רמת ישי: למועצה המקומית רמת ישי ביטוח צד ג'. על פי הפוליסה לשנת 2023, המועצה שילמה על הביטוח כ-211,000 ש"ח. תקרת הכיסוי הביטוחי למקרה בודד הייתה כ-8 מיליון ש"ח, ולאורך חיי הפוליסה - כ-21 מיליון ש"ח; ההשתתפות העצמית של המועצה הייתה כ-100,000 ש"ח לאירוע.

נמצא כי בשנים 2018 - 2023 הוגש כתב תביעה אחד נגד המועצה על אירוע של תושב בוגר שנפגע ממתקן בגן משחקים²⁸, והיא נמצאת בבירור.

המועצה האזורית חוף הכרמל: על פי חוברת "כללים והנחיות לוועדים המקומיים במועצה האזורית חוף הכרמל" מאוקטובר 2018, על הוועד המקומי להסדיר נושאי ביטוח שונים ובין היתר ביטוח רכוש (מבנים, מתקנים, גני שעשועים, בריכה ועוד) וביטוח צד שלישי (ג').

בביקורת נמצא כי הוועדים המקומיים במועצה האזורית²⁹ עשו ביטוח צד ג'.

נמצא כי בשנים 2018 - 2023 לא הוגשו כתבי תביעה נגד המועצה או יישוביה.

נמצא כי קיימים פערים בהיקף הביטוח שעשו הרשויות המקומיות שנבדקו כמו בתקרת הכיסוי הביטוחי.

מומלץ לרשויות המקומיות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל לבחון את הגובה והתנאים של הכיסוי הביטוחי שאותו הן רוכשות כדי לוודא את קיומו של כיסוי ביטוחי הולם.

²⁵ תביעה בגין שבר בידו של ילד שנפל ממתקן בגן משחקים ברחוב לח"י.

²⁶ בין היתר תביעה בגין נזק גוף שנגרם לגבר בשל היעדר תקינות של מתקן בגן השעשועים; תאונה לאב ובנו במהלך שימוש במגלשה; נזקי גוף ממגלשה; נזק לגבר שרגלו נתקעה במגלשה ונגרם לו שבר; נפילה ממתקן טבעות; שבר ברגל; חבלה שנגרמה לילד מנפילת שער שלא היה מחובר לצירים; שבר בכף רגל שנתקלה בקורי הנדנדה; וחבלה שנגרמה לקטינים עקב התפרקות של נדנדה בגן שעשועים.

²⁷ טענה לנפילה מנדנדה שבורה בשכונת עין עאפיה.

²⁸ בגין נזק גוף לגבר שרגלו נתפסה בין חיבורים במגלשה ונגרמה לו פגיעה סיבובית בשוק.

²⁹ לביקורת הומצאו פוליסות ביטוח של שבעה יישובים.

מאות ילדים נפגעים מדי שנה בשנה בגני משחקים. לצד החובה של הרשויות המקומיות לפעול לשיפור הבטיחות בגנים ולצמצום הפגיעות, עליהן לוודא כי יש להן כיסוי ביטוחי תקף למקרים של פגיעה, ובקורות המקרים האמורים - לדווח עליהם כנדרש.

תכנון והקמה של גני משחקים

על פי חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965 (להלן - חוק התכנון והבנייה), רשאית הרשות המקומית להכין תוכנית מתאר מקומית או תוכנית מפורטת בתחום מרחבה שמטרתה, בין היתר, "פיקוח על פיתוח הקרקע במרחב התכנון המקומי", ולוועדה המחוזית לתכנון ובנייה הסמכות לאשרה³⁰. הגדלת שטחים שנקבעו בתוכנית בת תוקף לצורכי ציבור, בין היתר לגנים, היא בסמכות הוועדה המקומית לתכנון ובנייה.

תוכניות מתאר מקומיות הן המסגרת לקביעת מערך השטחים הפתוחים ברמה העירונית ולקביעת המיקום והמדרג של הגנים והפארקים ברמה העירונית, הרובעית והשכונתית. חשוב להפריד בין הסוגים העיקריים של השטחים הפתוחים הנדרשים בתוכנית, בעיקר בין שטחים המיועדים לשמש בפועל לגנים ציבוריים ובין שטחים פרטיים פתוחים (שפ"פים) ושטחים ציבוריים פתוחים אחרים, כגון כיכרות, מעברים, שדרות, טיילות, איי תנועה, רצועות חיץ והפרדה, שמורות טבע ונוף עירוניות, יערות וחורשות, חופים, נחלים, אתרי עתיקות לשימור ושטחים מגוננים אחרים³¹. גני משחקים הם חלק מהשטחים הציבוריים הפתוחים (להלן - שצ"פים) ברשויות המקומיות.

תוכנית אב לשטחי ציבור

תוכנית אב היא מסמך אסטרטגי כולל, לא סטטוטורי, שלעיתים הוא בסיס להכנה עתידית של תוכנית מתאר, המשקף מגמות וחזון לפיתוח וצמיחה של מרחב תכנון או יישוב, ומשמש בסיס ליצירת הסכמות בין הרשויות השונות לצורך המשך תכנון באמצעות תוכנית מתאר או תוכנית מפורטת³². תוכנית אב יכולה להיות גם תוכנית שנועדה לתת מענה תכנוני לנושא ספציפי, כמו השטחים הציבוריים הפתוחים (להלן - תוכנית אב לשצ"פים). תוכניות אב לשצ"פים נועדו לשקף את מדיניות התכנון העירונית ולשמש מסגרת עקרונית לתכנון מערך השטחים הפתוחים בעיר ולקביעת סדר עדיפות לפיתוחם ואחזקתם של שטחים אלו. בתוכניות נכללת בדרך כלל גם מפה של המגרשים המיועדים לגנים ציבוריים, לפי סוג הגן³³.

בשנת 2005 פורסם "תדריך תכנון להקצאת קרקע לצורכי ציבור"³⁴ (להלן - התדריך להקצאה). התדריך הוא הנחיה מקצועית של משרדי הממשלה המופקדים על נושא התכנון והבנייה.

בשנת 2016 פורסם "מדריך להקצאת שטחים לצרכי ציבור"³⁵ (והוא עודכן בשנת 2018)³⁶ (להלן - המדריך משנת 2016). המדריך מיועד לשמש כלי עזר בידי הרשות המקומית לצורך ניהול שוטף של

³⁰ לפי סעיף 1 לחוק התכנון והבנייה, תוכנית מתאר מקומית או תוכנית מפורטת שאינה תוכנית בסמכות ועדה מקומית לפי סעיף 62א היא תוכנית בסמכות ועדה מחוזית.

³¹ תמר טרופ וגדעון שריג, **מדריך לתכנון גנים ציבוריים לפי סוג יישוב, מגזר אוכלוסייה, אזור אקלימי וטופוגרפיה**, המשרד להגנת הסביבה, משרד הבינוי והשיכון, אגף האדריכל הראשי, ומשרד החקלאות ופיתוח הכפר (2012) (להלן - המדריך לתכנון גנים ציבוריים).

³² מתוך משרד השיכון, אגף תכנון ובינוי ערים, **הכנת תכניות אב ומתאר - תהליכים, שירותים, תעריפים ונהלים** (אוקטובר 2005).

³³ המדריך לתכנון גנים ציבוריים.

³⁴ המכון למחקר ופיתוח מוסדות חינוך ורווחה (ע"ר); משרד החינוך, התרבות והספורט, המינהל לפיתוח; משרד הפנים, מינהל התכנון; משרד הבינוי והשיכון, אגף פרוגרמות; משרד האוצר, אגף תקציבים, תדריך תכנון להקצאת קרקע לצורכי ציבור (ספטמבר 2005).

³⁵ מינהל התכנון, **מדריך להקצאת שטחים לצורכי ציבור** (ספטמבר 2016).

³⁶ מינהל התכנון, **מדריך להקצאת שטחים לצורכי ציבור** (אוגוסט 2018).

שטחי הציבור שברשותה במהלך התכנון, המימון וההקמה שלהם. לפי המדריך, הואיל והמרחב הציבורי הפתוח בסביבה העירונית אינו אוסף אקראי של שטחים פתוחים לסוגיהם, אלא מערך שלם אחד שדרכו מתנהל ופועל הפרט והציבור, עולה הצורך בתכנונו ובניהולו כמרחב שלם אחד על בסיס תפיסה כוללת.

על אף חשיבותה של תוכנית אב לשצ"פים, הביקורת העלתה כי הרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל לא הכינו תוכנית אב לשטחי ציבור בתחומן. העדר תוכנית אב לשצ"פים עלול להביא לניצול לא מיטבי של שטחי הציבור בתחומי הרשות ופגיעה בסדר העדיפויות בניצולם.

עוד עלה בביקורת כי עיריית רחובות אישרה לראשונה בשנת 2003 "פרוגרמה לשטחי ציבור"³⁷ ועדכנה אותה מעת לעת, ולאחרונה בשנת 2020. לפי הפרוגרמה העיר חולקה ל-14 מתחמים, ובמסגרתה היא ניתחה את הצרכים ברחבי העיר, לרבות גני ילדים, בתי ספר, בתי כנסת ושטחים ציבוריים.

עיריית רחובות מסרה בתשובתה למשרד מבקר המדינה ממאי 2024 (להלן - תשובת עיריית רחובות) כי לעירייה יש תוכנית לשצ"פים אשר אושרה בדצמבר 2023, וכי בתוכנית מפורטים השימושים המותרים בשצ"פים העירוניים בכל העיר.

הביקורת בדקה את ההתייחסות בתוכניות המתאר של הרשויות המקומיות שנבדקו לשטחים הציבוריים הפתוחים בתחומן.

עיריית חדרה: מתוך נספח נוף של תוכנית המתאר³⁸ של העיר חדרה משנת 2014 עולה כי צפוי מחסור בשטחים ירוקים בכל הרמות התכנוניות, ובעיקר ברמה השכונתית: שטח הגנים והפארקים בעיר חדרה הוא 324 דונם, ובהתאם לנספח חסרה הקצאת שטחים בהיקף של 144 דונם לכל הפחות עבור גנים ברמה השכונתית. עוד עולה כי נדרשת תוספת של 865 דונם להשלמת 1,190 הדונמים הדרושים לשטחים ציבוריים לעיר שמונה כ-185,000 נפש.

עיריית חדרה מסרה בתשובתה כי בהיעדר תוכנית אב לשצ"פים כל תוכנית נבחנת לגופה בהתאם למדריך.

עיריית טבריה: עיריית טבריה מסרה לצוות הביקורת כי על פי תוכנית המתאר³⁹ של העיר משנת 2014, יש בה כ-1,500 דונם של שטחים ציבוריים פתוחים. עוד מסרה העירייה כי מרביתם שטחים "כלואים" הממוקמים במדרונות ובתוואי של שיפועי קרקע הדורשים עלויות פיתוח גבוהות.

עיריית רחובות: בתחום שיפוט של העירייה יש כ-1,177 דונם שטחים ציבוריים פתוחים, ומתוכם הוכשרו בפועל כ-575 דונם שיועדו לגני משחקים.

עיריית שפרעם: מתוך נספח סביבה ונוף⁴⁰ של תוכנית המתאר לשפרעם משנת 2021 עולה כי בתחום שיפוט של העירייה אושרו 236 דונם שטחים ציבוריים פתוחים⁴¹, ומתוכם 31 דונם ממומשים כשטחים ציבוריים פתוחים.

³⁷ משמעות הפרוגרמה היא הגדרה כמותית של היקף השטחים מכל סוג או מסוג מסוים הנדרשים בתוכנית. על פי רוב המונח מציין את פרוגרמת השטחים לצורכי ציבור. בפרוגרמה זו מחושב היקף שטחי הציבור הנדרשים בתוכנית מסוימת ביחס להיקף השטחים הבנויים וביחס למספר הייחידים המוצע בתוכנית. שטחי הציבור כוללים את השטחים המיועדים לחינוך, תרבות, דת, בריאות, רווחה, ספורט, שטחים פתוחים ועוד. הפרוגרמה מחושבת בהתאם להנחיות במדריך להקצאת שטחי ציבור.

³⁸ תוכנית חד/2020 שפורסמה לאישור ברשומות בשנת 2014.

³⁹ תוכנית ג/18071 שפורסמה לאישור ברשומות בשנת 2014.

⁴⁰ נספח נופי לתוכנית מתאר לשפרעם מס' 261-0345462 (ספטמבר 2020), שפורסמה לאישור ברשומות בשנת 2021.

⁴¹ נוסף על כך, יש 1,705 דונם יער, ומתוכם 705 דונם מאושרים כשצ"פ ו-934 דונם מאושרים כיער שרובם לא ניתנים למימוש בשל שיפועים גדולים.

עוד עלה מהנספח כי יש חוסר בשצ"פים לגנים פנים-שכונתיים הכוללים מתקני משחקים; לגנים שכונתיים; ולגנים רובעיים ועירוניים. בסך הכול בתחומי העיר יש חוסר של כ-134 דונם בהשוואה למומלץ בתדריך להקצאה משנת 2005 ביחס לגודל האוכלוסייה.

המועצה המקומית רמת ישי: המועצה המקומית מסרה לצוות הביקורת כי בהתאם לתוכנית המתאר של המועצה המקומית רמת ישי⁴² יש 153 דונם של שצ"פים וכי בתוכנית מתאר החדשה, שעדיין לא אושרה, מתוכננת תוספת של 90 דונם.

המועצה המקומית **רמת ישי** מסרה בתשובתה כי קיימת פרוגרמה לשטחי ציבור משנת 2022, וכי ראש המועצה מקדם תוכנית מיפוי לשטחי ציבור וגיבוש תוכנית פרוגרמה לשימושים בהתאם למצב המצוי לעומת הרצוי.

מהאמור לעיל עולה כי בתוכניות המתאר של כל הרשויות המקומיות שמופו יש התייחסות לשטחים הציבוריים בתחומן, וכי בעיריות חדרה, טבריה, רחובות ופרעם יש חוסר בשטחים הציבוריים הפתוחים לתושב ובשטחי גני המשחקים. כך למשל בחדרה חסרים כ-144 דונם עבור גני משחקים שכונתיים ובפרעם חסרים כ-134 דונם שטחים ציבוריים כדי לעמוד בדרישות התדריך.

מומלץ לרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל להכין תוכנית אב לשטחים ציבוריים בתחומן. הדבר יסייע להן, בין היתר, לתכנן את השטחים הציבוריים בראייה כוללת וארוכת טווח.

הקצאת שטחים ציבוריים פתוחים לשימוש הציבור

בעולם המערבי נעשה שימוש במדד מינימום להקצאת קרקע לגנים עירוניים ביחס לאוכלוסייה, שפותח כדי להבטיח רמת שירות נאותה. נהוג להשתמש במדד שטח במ"ר לנפש מכיוון שמדד זה נוח וקל לחישוב. היחס שטח לנפש נקבע על פי מחקרים שאמדו את מידת הביקוש לפעילות אנושית אקטיבית בגנים למיניהם. הקצאה גבוהה מזו שנקבעה במדד רצויה, שכן היא משפרת את איכות הסביבה העירונית ומרחיבה את מגוון השימושים שאפשר לקיים בגנים ברמות השונות⁴³.

על פי המדריך משנת 2016, כל תוספת אוכלוסייה מייצרת ביקוש לקרקע לצורכי ציבור. לפי המדריך, כל משק בית מייצר ביקוש של כ-35 מ"ר שטחי ציבור ברמה השכונתית⁴⁴.

כדי לאפשר התאמת כל פתרון למקום ולנסיבותיו הוגדרו במדריך להקצאה משנת 2016 כללי תכנון גמישים יחסית, ולפיהם סך השטח המזערי למרחב ציבורי פתוח⁴⁵ ביישוב לא יפחת מ-10 מ"ר לתושב.

בלוח 4 להלן ריכוז נתונים לגבי השטחים הציבוריים הפתוחים ברשויות המקומיות שמופו⁴⁶.

42 תוכנית ג/8156 שפורסמה לאישור ברשומות בשנת 1997.

43 המשרד להגנת הסביבה, אשכול מדיניות ותכנון, אגף סביבה עירונית; משרד הפנים, מינהל התכנון; ומשרד הבינוי והשיכון, מינהל תכנון והנדסה, אגף האדריכל הראשי, **שטחים ציבוריים פתוחים בערים, מדריך לתכנון** (מאי 2008).

44 בנושא זה ראו גם הקליניקה האורבנית, האוניברסיטה העברית בירושלים, **משחק בעיר** זהו מחקר בנוגע לתרומת גני המשחקים לתחומי ההתפתחות של הילדים ולאתגרים שבפיתוח, תחזוקה והנגשה של גני משחקים שמעודדים את התפתחות הילד (להלן - משחק בעיר).

45 שטחים ציבוריים פתוחים שנמצאים בסביבה בנויה בסמיכות לבניינים, ובכלל זה פארקים וגינות (טבעיים ומלאכותיים), כיכרות ורחבות, מדרחובים, מדרכות רחבות וקרנות רחוב, שדרות ועוד. אף ששטחים אלו מתאפיינים במגוון רחב של צורות, גדלים, שימושים ותפקידים, יש חשיבות רבה בהתייחסות אליהם כאל שלם אחד - המרחב הציבורי הפתוח. מרחב זה הוא נחלת הכלל, כלומר משאב ציבורי העומד לרשות הכלל בסביבה הבנויה.

46 בשל אופי יישובי המועצה האזורית חוף הכרמל והשצ"פים בתחומה, שאינם ניתנים להשוואה בנושא, לא הוצגו נתונים של מועצה האזורית חוף הכרמל.

לוח 4: השטחים הציבוריים ברשויות המקומיות שמופו ביחס למספר התושבים והילדים

מ"מ רמת ישי	עיריית שפרעם	עיריית רחובות	עיריית טבריה	עיריית חדרה	
2,500	20,000	23,759	16,280	53,000	שטח השיפוט* (בדונם)
153	236	1,177	1,500	1,491	שצ"פים מאושרים לפי התוכניות** (בדונם)
8,120	43,544	150,748	48,472	103,041	מספר התושבים*** (נפש)
18.84	5.42	7.81	30.95	14.47	שצ"פ לנפש (מ"ר)
10	10	10	10	10	שצ"פ מזערי לנפש בהתאם למדריך משנת 2016 (מ"ר)
8.84	(4.58)	(2.19)	20.95	4.47	עודף (גירעון) בשצ"פ לנפש (מ"ר)

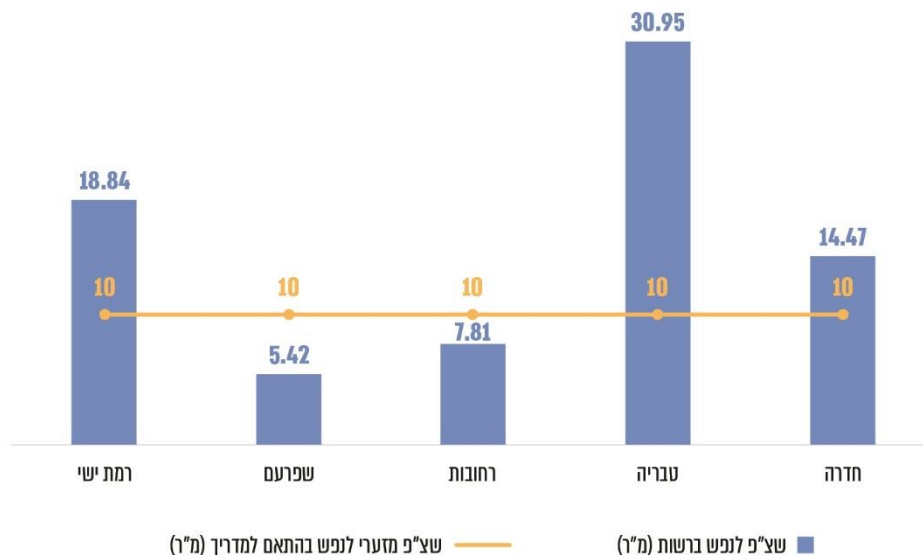
* לפי נתוני הדוחות הכספיים של הרשויות המקומיות לשנת 2020.

** לפי נתונים שמסרו הרשויות המקומיות שנבדקו לצוות הביקורת.

*** לפי נתוני הלמ"ס לסוף שנת 2022.

דונם אחד שווה ל-1,000 מ"ר.

תרשים 5: שצ"פ לנפש ברשויות שמופו בהשוואה לשצ"פ לנפש בהתאם למדריך מ-2016

על פי נתוני הרשויות המקומיות שנבדקו ונתוני הלמ"ס, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

אף שבמדריך המקצועי להקצאת שטחי ציבור שפורסם על ידי מינהל התכנון בשנת 2016 נדרש כי הקצאת שטחי ציבור לתושב תהיה במוצע 10 מ"ר לתושב, בביקורת עלה כי ברשויות רחובות ושפרעם לא עומדים בהנחיה - 8 מ"ר ו-5 מ"ר בהתאמה. לעומת זאת ברשויות חדרה, טבריה ורמת ישי עומדים בהנחיה - 14, 31 ו-19 מ"ר לתושב בהתאמה.

משרד מבקר המדינה ממליץ לעיריות רחובות ושפרעם לבחון את כלל השטחים והשימושים בשטחים הציבוריים בתחומן, ואם אפשר לפעול להרחיבם בהתאם להנחיות המדריך משנת 2016.

עיריית רחובות מסרה בתשובתה כי בפרוגרמה לצורכי ציבור של עיריית רחובות חולקה העיר ל-14 אזורים, וכי בכולם למעט אחד קיים עודף בשצ"פים. בבחינה כלל-עירונית ולפי המפתח של 10 מ"ר לתושב, קיים מחסור של כ-50 דונם ביישוב.

מספר גני המשחקים ביחס למספר התושבים

המדריך לתכנון גנים ציבוריים משנת 2012 מתייחס להיבטים שונים בתכנון גנים ציבוריים, ובכלל זה גני משחקים. מערכת הגנים והפארקים ברשות המקומית היא בעלת מבנה היררכי, התואם את המדרג היישובי של מבנים, שכונות, רבעים, יישובים עירוניים ויישובים כפריים. הגנים מסווגים לארבע קבוצות, שכל אחת מהן עונה על צרכים שונים של האוכלוסייה. הבדלי המדרג בין הגנים באים לידי ביטוי במאפיינים כמו גודל, טווח השירות, תכיפות ומשך של השעות בגן, רמת הפיתוח ומגוון אפשרויות השימוש, כמפורט בלוח 5 להלן.

לוח 5: סוגי הגנים ותכולתם לפי המדריך לתכנון גנים ציבוריים

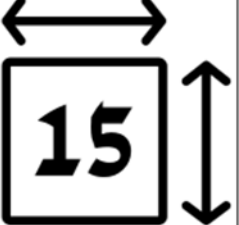
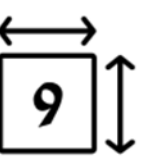
סוג הגן/ קריטריונים מנחים	גן פנים-שכונתי	גן שכונתי	פארק רובעי	פארק עירוני
מיקום	מבני מגורים	שכונת מגורים	רובע מגורים	כלל העיר
גודל	2 - 5 דונם	8 - 20 דונם	50 - 100 דונם	לפחות 100 דונם
טווח שירות	רדיוס של 150 מטר ממבני מגורים (מרחק הליכה של 200 מטר או 10 דקות הליכה)	רדיוס של 400 מטר מבתי המגורים (מרחק הליכה של 400 מטר או עד 20 דקות הליכה)	רדיוס של 1.5 - 3 ק"מ (הליכה של 20 דקות או נסיעה של 10 דקות)	עירוני ואזורי
תכליות לשירות המבקרים	מתקן מי שתייה	מתקן מי שתייה, שירותים	מתקן מי שתייה, שירותים, קיוסק/מסעדה וחניה	מתקן מי שתייה, שירותים, קיוסק/מסעדה וחניה
מכסת מינימום להקצאת קרקע	2 מ"ר לנפש	3 מ"ר לנפש	2 מ"ר לנפש	3 מ"ר לנפש

על פי המדריך לתכנון גנים ציבוריים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

המדריך מתייחס לשלוש קטגוריות עיקריות של סוגי יישובים, כמפורט בתרשים 6 להלן.

תרשים 6: סוגי היישובים, סוגי הגנים והשטח המזערי לשצ"פ (במ"ר)

			
יישובים עירוניים	יישובים מרבריים	יישובים כפריים	
			
מעל 50,000	49,999-15,000	15,000-2,000	עד 2,000
			
אין הגבלה	שכונתי, פנים-שכונתי וגן עירוני	שכונתי ופנים-שכונתי	שכונתי
			
			שטח שצ"פ מזערי לנפש (מ"ר)

על פי המדריך לתכנון גנים ציבוריים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

בלוח 6 להלן נתונים לגבי מספר התושבים ומספר הילדים הממוצע לכל גן משחקים ברשויות המקומיות שנבדקו.

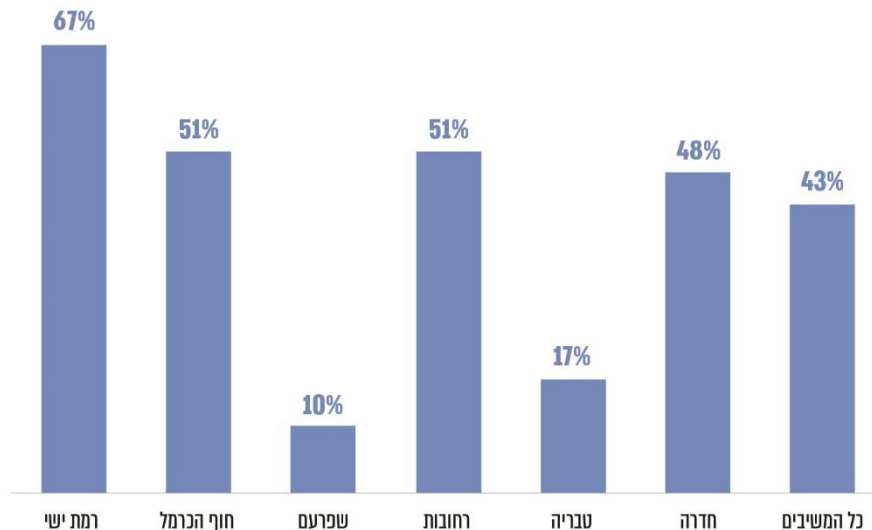
לוח 6: מספר התושבים הממוצע ומספר הילדים הממוצע לכל גן משחקים ציבורי ברשויות המקומיות שנבדקו

מספר התושבים	חדרה	טבריה	רחובות	שפרעם	רמת ישי	חוף הכרמל
103,041	48,472	150,748	43,544	8,120	36,468	
מספר גני המשחקים הציבוריים	75	60	114	9	11	66
מספר ילדים עד גיל 14	24,339	13,692	40,790	10,315	1,935	9,724
מספר תושבים לכל גן בממוצע	1,374	808	1,322	4,838	738	553
מספר ילדים לכל גן בממוצע	325	228	358	1,146	176	147

על פי נתוני הלמ"ס לסוף שנת 2022 ונתונים שהתקבלו מהרשויות המקומיות שנבדקו.

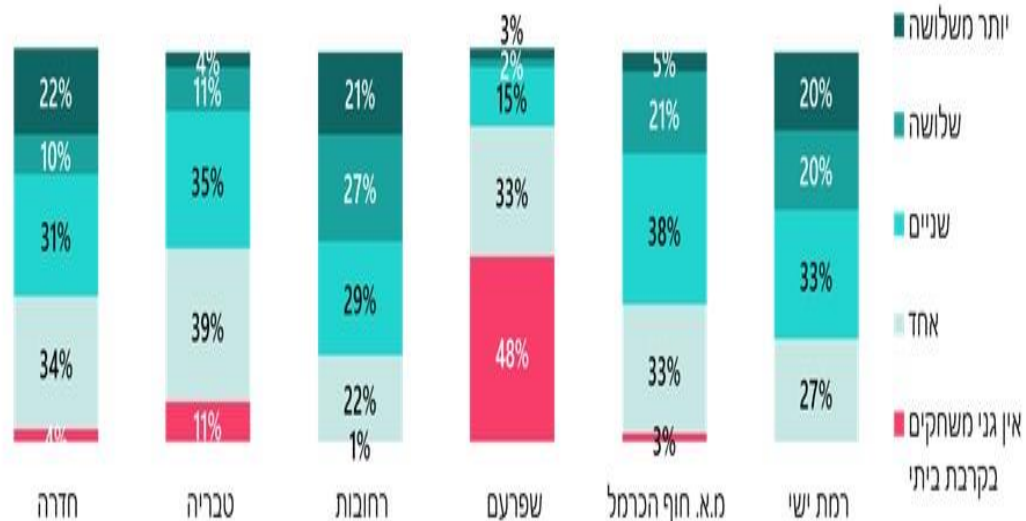

תרשים 7: מידת שביעות הרצון ממספר הגנים בקרבת הבית לפי סקר עמדות התושבים

על פי סקר עמדות התושבים בעיבוד משרד מבקר המדינה.

תרשים 8: מספר גני המשחקים בקרבת הבית

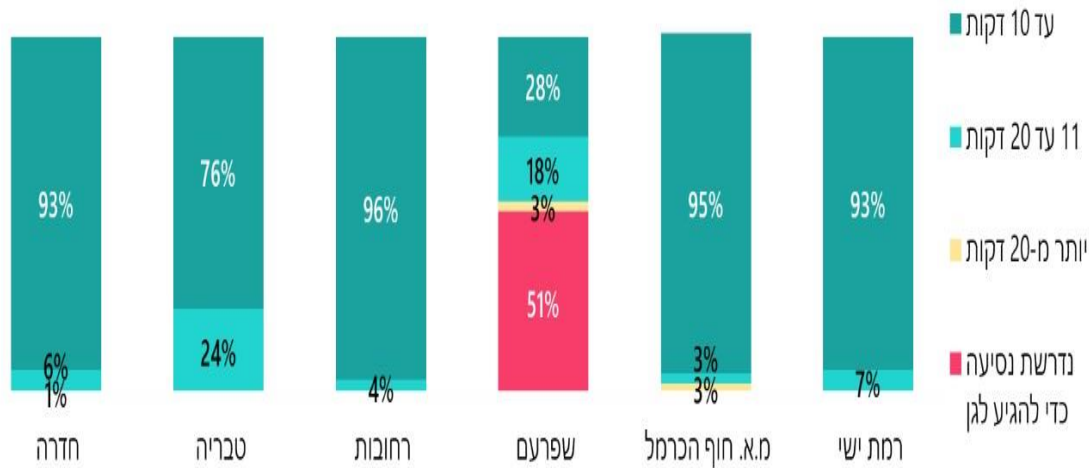
על פי סקר עמדות התושבים (בשל עיגול המספרים, בשפרעם האחוזים מסתכמים ב-101%).

מסקר עמדות התושבים עלה כי יותר מ-60% מהמשיבים שהתגוררו ביישובים חדרה, רחובות ורמת ישי וביישובי המועצה האזורית חוף הכרמל ציינו שבקרבת ביתם יש לפחות שני גני משחקים. לעומת זאת, בשפרעם ציינו כמעט מחצית מהנשאלים שאין אפילו גן משחקים אחד בקרבת ביתם.

תרשים 9 להלן מתאר את התייחסות המשיבים בסקר עמדות התושבים למרחק של גן המשחקים הקרוב למקום המגורים שלהם.

תרשים 9: זמן ההליכה לגן המשחקים הקרוב למקום המגורים

על פי סקר עמדות התושבים (בשל עיגול המספרים, במ"א חוף הכרמל האחוזים מסתכמים ב-101%).

מהתרשים עולה כי בחדרה, ברחובות, ברמת ישי ובחוף הכרמל הרוב המוחלט של המשיבים ציינו כי זמן ההליכה לגן המשחקים הקרוב קטן מ-10 דקות. מנגד, בטבריה ציינו כרבע מהמשיבים (11) כי נדרשת הליכה של יותר מ-10 דקות; ובשפרעם ציינו 51% מהמשיבים (31) שאין גן משחקים אחד בקרבת ביתם וכי הם נדרשים לנסוע ברכב לגן הקרוב.

מהביקורת עולה כי בחדרה, ברחובות ובשפרעם מספר התושבים לכל גן משחקים ציבורי גבוה באופן יחסי, והיה 1,374, 1,322 ו-4,838 בהתאמה, ואילו בטבריה היה מספר התושבים לכל גן 808, ברמת ישי - 738 ובחוף הכרמל - 553. עוד עלה כי מספר הילדים לכל גן בממוצע ברחובות ובשפרעם היה 358 ו-1,146 בהתאמה, ואילו בחוף הכרמל וברמת ישי היה מספר הילדים לכל גן 147 ו-176 בהתאמה. ככל שמספר הילדים לגן משחקים באזור מסוים גבוה יותר, הדבר עלול לפגוע בהנאתם מהשימוש בגנים ובמיצוי התועלת מהמרחב הציבורי.

המועצה המקומית רמת ישי מסרה בתשובתה כי היא תפעל להמשך פיתוח המרחבים הציבוריים בתחום שיפוטם בהתאם לצורך וליכולת הכספית של המועצה.

מומלץ לעיריות חדרה, טבריה ורחובות ושפרעם להקים גני משחקים ציבוריים נוספים באזורים שבהם נדרש הדבר ולפי סדרי עדיפויות שהן יקבעו בהתאם לתוכניות עבודה שנתיות ורב-שנתיות, כך שהתושבים יוכלו להשתמש בגני המשחקים בסמוך למקום מגוריהם וליהנות מהם.

עוד מומלץ לרשויות המקומיות שנבדקו ללמוד את תוצאות סקר עמדות התושבים ולהתייחס לעמדות התושבים שהוצגו בו.

מיקום גני המשחקים ופיזורם

המדריך לתכנון גנים ציבוריים מתייחס בין היתר לשלבים ולשיקולים בתהליך התכנון של גנים ציבוריים; להקצאה ולפריסה המרחבית של גנים ציבוריים, לפי סוג גן, סוג יישוב, מגזר אוכלוסייה, ואזור אקלימי וטופוגרפיה; ולבינוי ולפיתוח של גנים ציבוריים. המדריך לתכנון גנים ציבוריים כולל שלושה שלבים עיקריים: בדיקת מצב קיים וחיזוי צרכים עתידיים; הכנת פרוגרמה כמותנית ואיכותנית לגנים; והכנת תוכנית ייעודי קרקע.

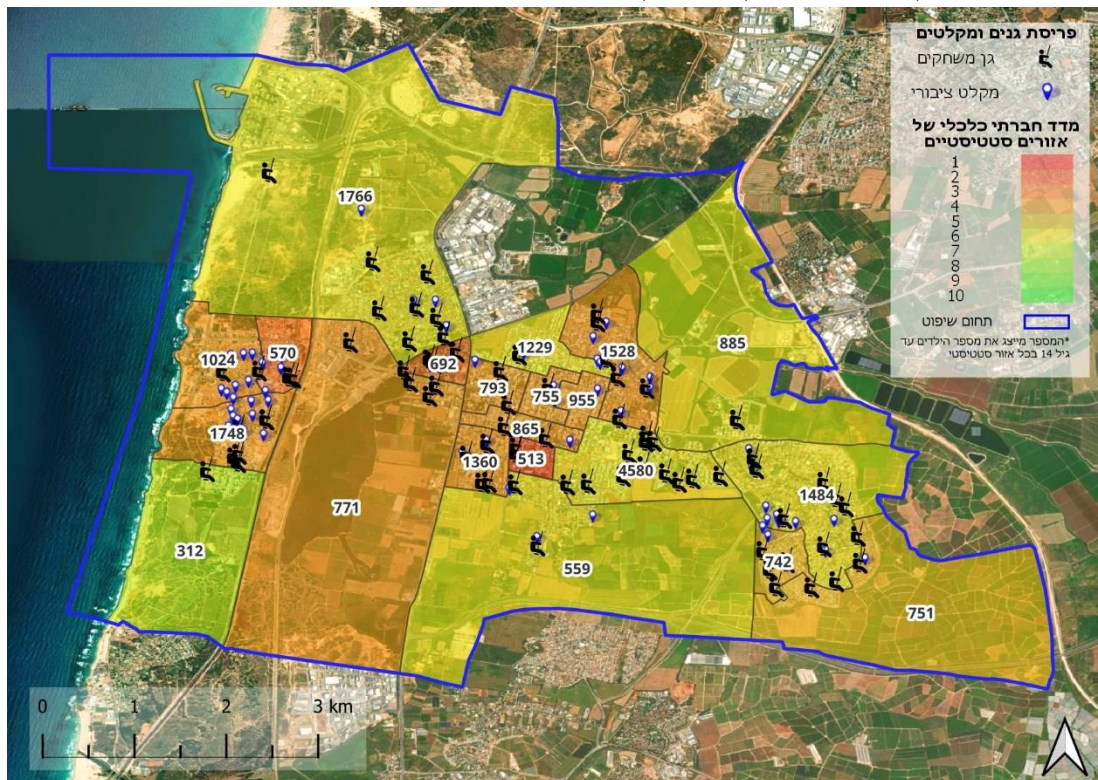

הביקורת בדקה את מיקום גני המשחקים ברשויות המקומיות שנבדקו בהתאם לאזורים סטטיסטיים⁴⁷ של מדד חברתי-כלכלי⁴⁸, למספר הילדים בכל אזור ולמיקום המקלטים הציבוריים. להלן הממצאים.

חדרה

מפה 1 להלן מתארת את מיקומם של 75 גני המשחקים ברחבי העיר.

מפה 1: מיקום גני המשחקים והמקלטים הציבוריים ומספר הילדים עד גיל 14 בחדרה

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery" * , בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת מקלטים של משרד הבינוי והשיכון, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית חדרה, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה מידע לגבי פיזור גני המשחקים באזורים השונים בעיר, כך למשל באזורי המגורים במערב העיר, בהם מתגוררים כ-3,650 ילדים, פרוסים 10 גני משחקים, ובאזורי מרכז העיר, בהם מתגוררים כ-10,000 ילדים, פרוסים כ-30 גני משחקים.

⁴⁷ יחידת שטח רציפה שנוצרת מחלוקה גיאוגרפית-סטטיסטית של יישוב שבו יותר מ-10,000 תושבים. האזורים הסטטיסטיים הם יחידות גיאוגרפיות קטנות והומוגניות ככל האפשר, שבאמצעותם אפשר לשקף את המאפיינים הייחודיים של אזורים בתוך היישוב. אזור סטטיסטי מונה בדרך כלל 3,000 - 5,000 תושבים. זוהי היחידה הגיאוגרפית-סטטיסטית הקטנה ביותר שלגביה מפורסמים נתונים סטטיסטיים רשמיים.

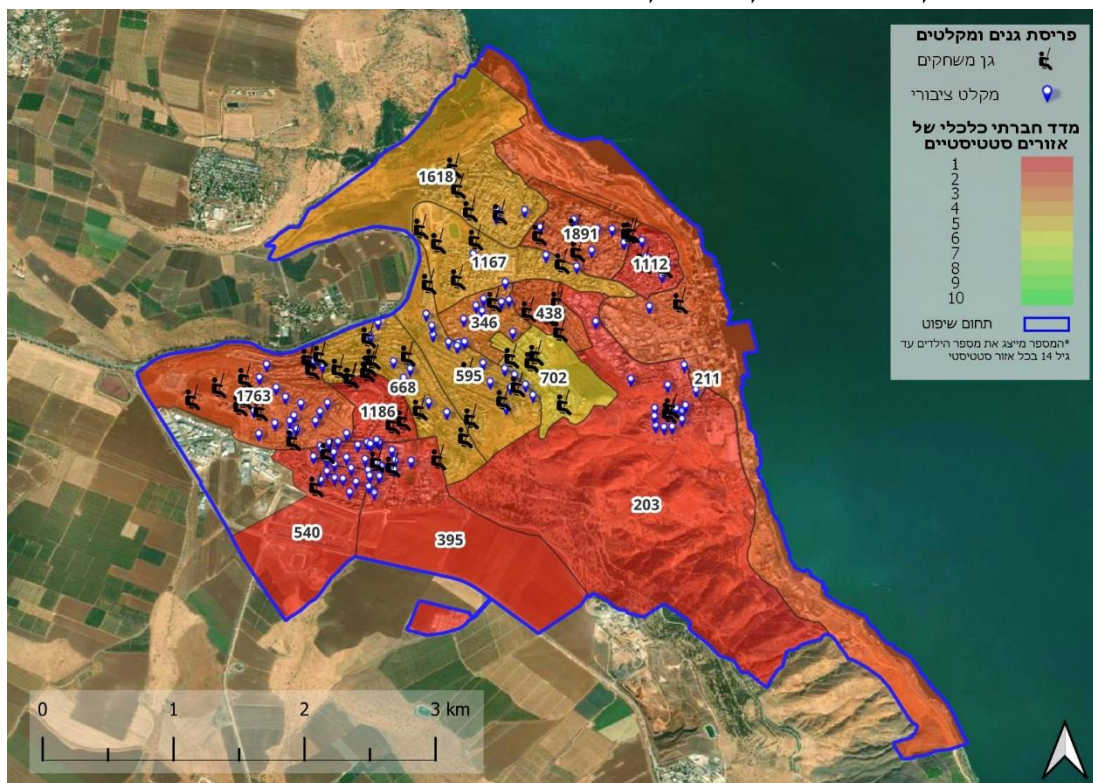
⁴⁸ מדד שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס), ובו מדורגות יחידות גיאוגרפיות בישראל (יישובים, רשויות מקומיות ואזורים סטטיסטיים) בעשרה אשכולות לפי הרמה החברתית-כלכלית של אוכלוסייתן (אשכול 1 הוא הנמוך ביותר).

טבריה

מפה 2 להלן מתארת את מיקומם של 60 גני המשחקים ברחבי העיר.

מפה 2 : מיקום גני המשחקים והמקלטים והציבוריים ומספר הילדים עד גיל 14 בטבריה

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", * בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת מקלטים של משרד הבינוי והשיכון, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית טבריה, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

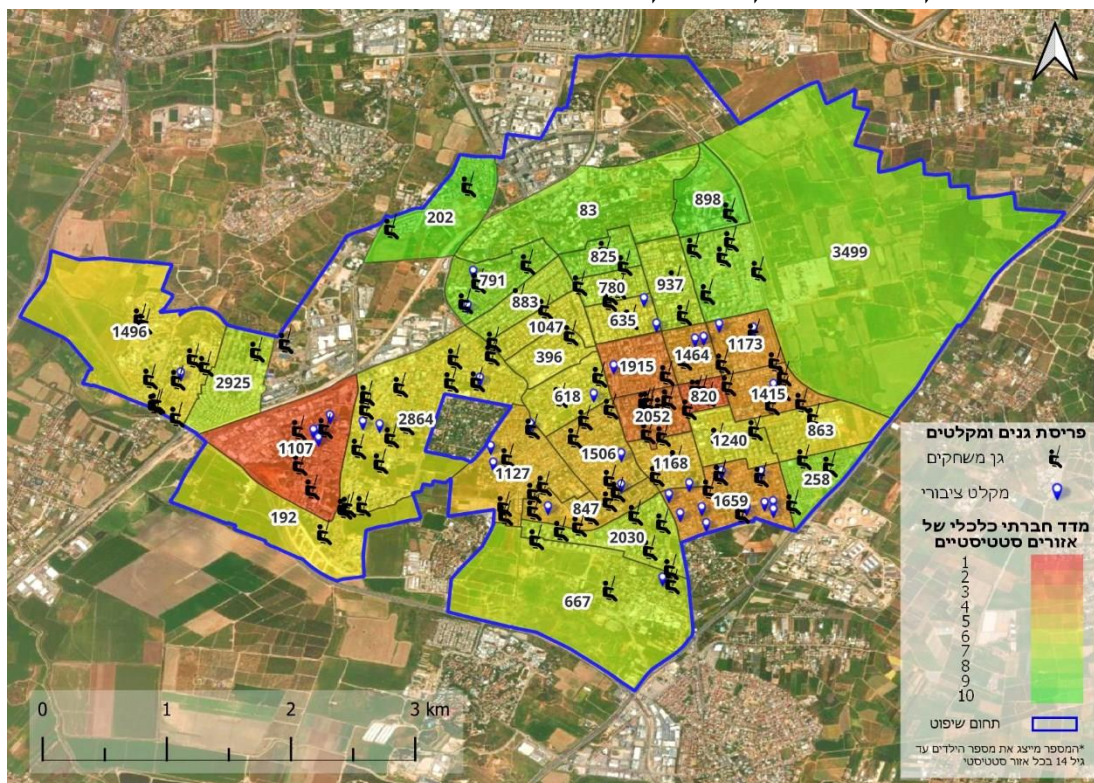
מהמפה עולה כי מרבית גני המשחקים מרוכזים במרכז העיר, וכי הפיזור אינו אחיד. עוד עולה מהמפה כי ישנם גני משחקים הממוקמים בסמוך למקלטים ציבוריים.

רחובות

מפה 3 להלן מתארת את מיקומם של 114 גני המשחקים ברחבי העיר.

מפה 3 : מיקום גני המשחקים והמקלטים הציבוריים ומספר הילדים עד גיל 14 ברחובות

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", * בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת מקלטים של משרד הבינוי והשיכון, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית רחובות, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה כי גני המשחקים מפוזרים ברחבי העיר בצורה אחידה באופן יחסי⁴⁹, גם באזורים סטטיסטיים המדורגים נמוך במדד החברתי-כלכלי. עוד עולה מהמפה כי ישנם גני משחקים הממוקמים בסמוך למקלטים ציבוריים.

שפרעם

ברחבי העיר יש תשעה גני משחקים ציבוריים, מתוכם שמונה פעילים ופתוחים⁵⁰. מפה 4 להלן מתארת את מיקומם.

בחלק המזרחי של היישוב לא הוקמו שכונות מגורים.

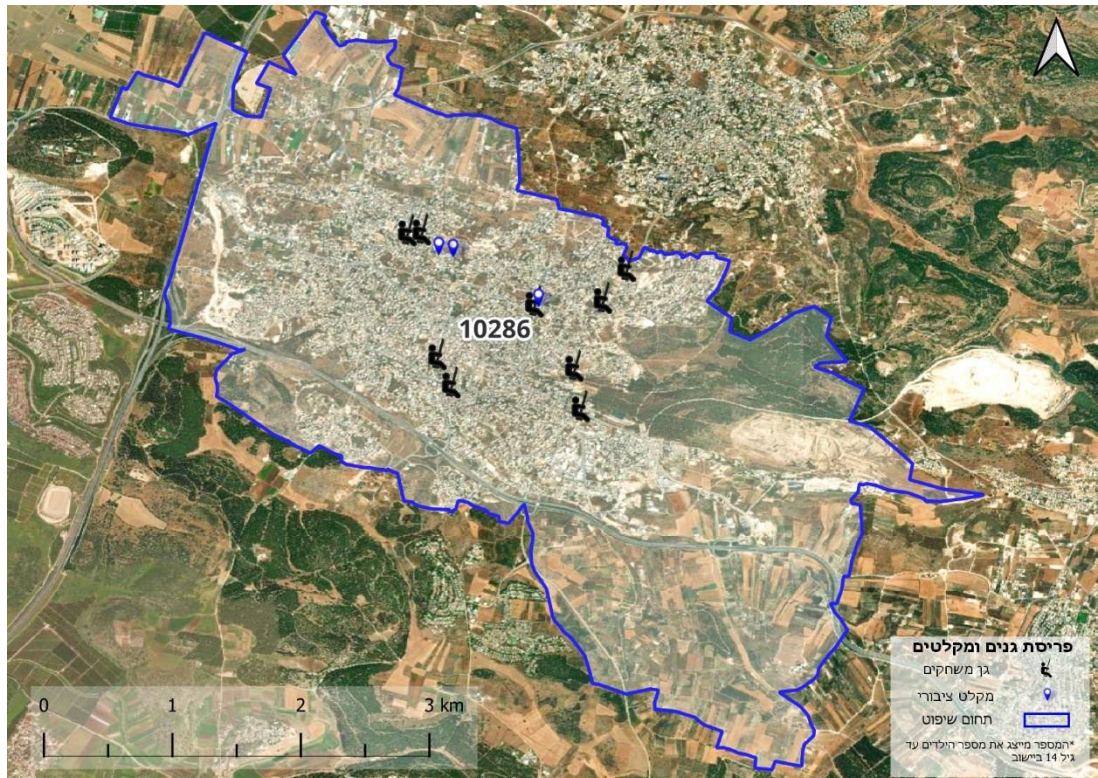
גן אלפנאר סגור לרגל שיפוצים.

49

50

מפה 4: מיקום גני המשחקים והמקלטים הציבוריים ומספר הילדים עד גיל 14 בפרעם

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery" *, בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת מקלטים של משרד הבינוי והשיכון, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית פרעם, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

פרעם מדורגת באשכול 3 במדד חברתי-כלכלי. מהמפה עולה כי פיזור גני המשחקים ביישוב (שמספרם נמוך ממילא באופן יחסי) אינו אחיד, וכי בחלק מהאזורים, כגון באזורי מגורים במערב העיר, אין גני משחקים. עוד עולה מהמפה כי גן משחקים אחד ממוקם בסמוך למקלט ציבורי.

רמת ישי

מפה 5 להלן מתארת את מיקומם של 11 גני המשחקים ברחבי היישוב.

מפה 5: מיקום גני המשחקים והמקלטים הציבוריים ומספר הילדים עד גיל 14 ברמת ישי

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery" *, בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת מקלטים של משרד הבינוי והשיכון, נתוני גני משחקים ציבוריים של המועצה המקומית רמת ישי, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה כי ברמת ישי, המדורגת באשכול 8 במדד חברתי-כלכלי, פיזור גני המשחקים ביישוב אינו אחיד, וכי יש אזורים מגורים ביישוב, כגון במרכז היישוב, שאין גני משחקים בקרבתם. עוד עולה מהמפה כי ישנם גני משחקים הממוקמים בסמוך למקלטים ציבוריים.

מהאמור לעיל עולה כי בתחום שיפוטן של הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם ורמת ישי פיזור גני המשחקים הציבוריים אינו אחיד, וכי יש אזורים שבהם מספר הגנים הוא גבוה יותר מבאחרים. עם זאת, לא נמצאה מגמה שונה באזורים בעלי דירוג חברתי-כלכלי נמוך.

מומלץ לרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם ורמת ישי לבחון את הצורך ואת ההיתכנות להקים גני משחקים גם באזורים ובשכונות שאין גני משחקים בקרבתם, כדי לתת מענה לצרכים של כלל התושבים ברשויות המקומיות האלה.

מומלץ כי הרשויות המקומיות שמופו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם ורמת ישי - יפרסמו לתושבים את רשימת גני המשחקים בתחומן הנמצאים בסמוך למקלטים ציבוריים, כדי להקנות תחושת ביטחון לתושבים בעת שימוש בגני המשחקים האמורים.

חוף הכרמל

בתחום המועצה האזורית יש 27 יישובים⁵¹ ו-66 גני משחקים ציבוריים. מסקר שערכה המועצה בשנת 2022 ביישובי המועצה⁵² עולה כי בכל אחד מהיישובים עתלית וקיסריה יש 15 גני משחקים; ביישוב אחד⁵³ יש ארבעה גנים; בשני יישובים⁵⁴ יש שלושה גנים בכל יישוב; בשישה⁵⁵ יישובים יש שני גנים בכל יישוב; וב-14 יישובים⁵⁶ יש גן משחקים אחד. יצוין כי ביישוב עין חוד יש גן משחקים אחד שבמועד סיום הביקורת היה סגור בשל עבודות שיפוץ, שדרוג והתאמות.

מומלץ כי המועצה האזורית חוף הכרמל תאסוף ותנהל מידע על גני המשחקים בתחומה כדי שתהיה לה האפשרות לראייה כוללת ומערכתית, נוסף על בחינה ברמה היישובית. מומלץ כי המועצה האזורית תבחן את הצורך בהוספת גני משחקים ביישובים בהם נדרש, ותפעל להכשרת גן המשחקים בעין חוד.

הקמת גני משחקים ושיקומם

משרד מבקר המדינה בדק את מספר גני המשחקים שהוקמו ברשויות המקומיות שנבדקו בשנים 2020 - 2023⁵⁷ ואת מקורות המימון להקמתם. להלן הממצאים.

עיריית חדרה: בבדיקה עלה כי העירייה הקימה ושיפצה בשנים האמורות 18 גני משחקים, ועלות ההשקעה בגני המשחקים האלה, שמומנה מכספי הרשות המקומית, הייתה כ-6.5 מיליוני ש"ח.

עיריית טבריה: בבדיקה עלה כי העירייה הקימה ושיפצה בשנים האמורות 32 גני משחקים, בעלות של כ-16 מיליוני ש"ח⁵⁸.

עיריית רחובות: בבדיקה עלה כי העירייה הקימה ושיפצה בשנים האמורות 47 גני משחקים ברחבי העיר, והיא השקיעה כ-62 מיליון ש"ח מכספי הרשות⁵⁹ במימון העבודות האלה.

עיריית שפרעם: בבדיקה עלה כי עד שנת 2019 היו בתחום העיר שפרעם שלושה גני משחקים בלבד. בשנים 2020 - 2023 הקימה העירייה שישה גני משחקים נוספים בהשקעה כוללת של כ-1.2 מיליון ש"ח במימון של המשרד לפיתוח הנגב והגליל, מפעל הפיס והעירייה.

המועצה המקומית רמת ישי: בבדיקה עלה כי המועצה הקימה שני גני משחקים בתחומה בשנים האמורות, והיא השקיעה יותר ממיליון ש"ח מכספי הרשות במימון העבודות האלה.

המועצה האזורית חוף הכרמל: על פי הכללים וההנחיות של המועצה לוועדים המקומיים מאוקטובר 2018, האחריות להצבת מתקנים ולהפעלת מערך התחזוקה לפי תקן 1498 חלה על הוועד המקומי וכן על הרשות המקומית כשמדובר בגני שעשועים ציבוריים, ועל בעל השטח

⁵¹ שני יישובים בתחומה של המועצה הם בעלי צביון עירוני: עתלית וקיסריה, והיתר הם יישובים כפריים.

⁵² הסקר לא כלל את היישובים ימין אורד, כפר צבי סיטרין וקיבוץ נחשולים.

⁵³ עין כרמל.

⁵⁴ בית אורן ושדות ים.

⁵⁵ בית חנניה, החותרים, מגדים, כרם מהר"ל, דור ומעגן מיכאל.

⁵⁶ כפר גלים, נווה ים, ניר עציון, עין חוד, עין הוד, גבע כרמל, צרופה, הבונים, עופר, עין איילה, נחשולים, שפיה, בת שלמה ומעיין צבי.

⁵⁷ עד מועד סיום הביקורת בספטמבר 2023.

⁵⁸ כ-9.7 מיליון ש"ח ממפעל הפיס; כ-2.3 מיליון ש"ח ממשרד השיכון; כ-2.7 מיליון ש"ח מכספי הרשות וכ-1.2 מיליון ש"ח מרשות מקרקעי ישראל.

⁵⁹ תב"ר 3397, במימון קרנות הרשות. עוד הקצתה העירייה 4.5 מיליון ש"ח בתב"ר 3512 עבור גנים ועיצוב הסביבה במימון קרנות הרשות.

כשמדובר בגן משחקים פרטי, וכי כל הגנים מחויבים בביקורת בטיחות תקופתית - חודשית, שנתית ותלת-שנתית.

הבדיקה העלתה כי במועד הביקורת לא היה בידי המועצה האזורית חוף הכרמל מידע על ההשקעות הכספיות בתחומה בכל הנוגע להקמת גני משחקים. מנתונים שהעבירה המועצה לצוות הביקורת עלה כי היישוב קיסריה הוסיף והרחיב גן משחקים אחד בעלות של כ-300 אלף ש"ח, תשעה יישובים נוספים בתחומה לא הקימו גנים; ולגבי 17 היישובים האחרים - לא היה מידע.

מומלץ למועצה האזורית חוף הכרמל לרכז בידיה מידע על סך ההשקעות הכספיות בהקמה ובשיפוץ של גני משחקים ביישובים שבתחומה, ולפעול לגיבוש תוכנית רב שנתית להקמה של גני משחקים חדשים ביישובים בהם הדבר נדרש.

התאמת השטחים בגני המשחקים לקבוצות גיל שונות

לפי חלק 8 של התקן, במגרש שיש בו מתקנים המיועדים לגילים שונים ירוכזו וימוקמו המתקנים בשטח לפי קבוצת גיל, כמפורט להלן: שטח למתקנים למשתמשים עד גיל שלוש ושטח למתקנים למשתמשים מעל גיל שלוש, וכל המתקנים המיועדים לאותו טווח גילים ימוקמו יחד. בתקנה מצוין עוד כי היא לא חלה על מתקנים המיועדים למשתמשים מכל הגילים.

לפי ההנחיות בארצות הברית⁶⁰, בגני משחקים יש לבצע הפרדה לפי קבוצות גיל. ההפרדה עשויה להפחית את הסיכוי לפגיעה של ילדים קטנים מילדים גדולים יותר, והיא יכולה להתבצע באמצעות ספסלים החוצצים בין המתחמים. ההנחיות המתייחסות לגני משחקים באוסטרליה חילקו את השימוש בגני המשחקים לשלוש קבוצות גיל: 0 - 4; 5 - 9 ו-10 - 15⁶¹.

הביקורת שאלה את הרשויות שמופו אם מתקיים ריכוז ומיקום של המתקנים בשטח בהתאם לקבוצות גיל כקבוע בתקן. להלן הפרטים שמסרו הרשויות המקומיות לצוות הביקורת.

עיריית רחובות: העירייה מסרה כי היא מפרידה שטחים בגני המשחקים לשימוש לפי קבוצות גיל במקומות שהדבר מתאפשר, בעיקר בין מתחמי משחק לפעוטות למתחמי משחק לילדים בוגרים יותר.

U.S. Consumer Product Safety Commission, Public Playground Safety Handbook (December 2015)

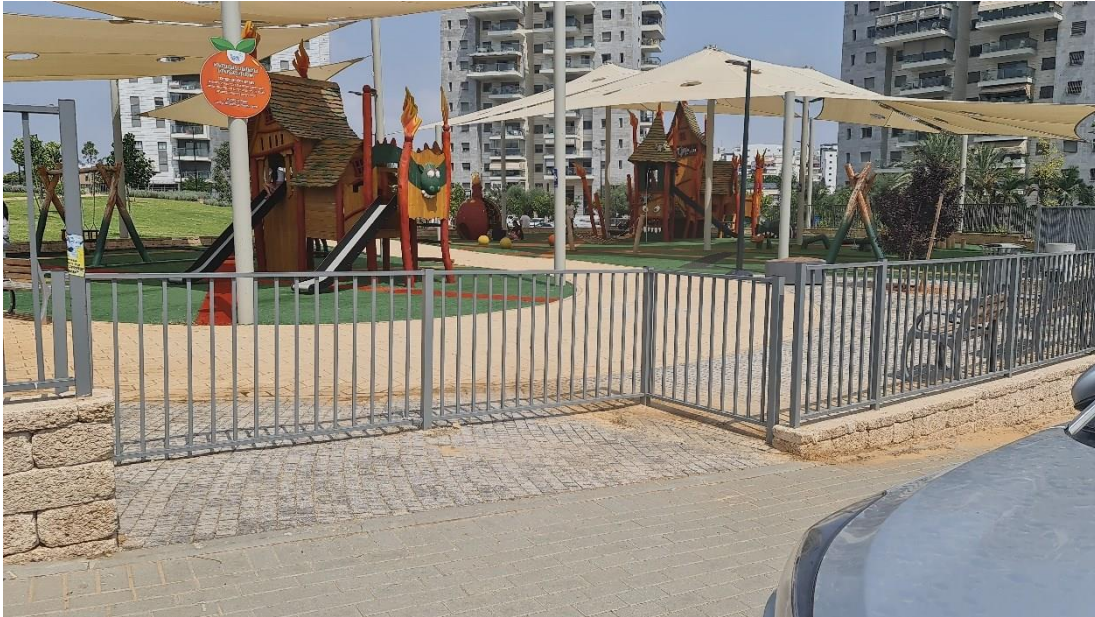
60

A Guide to The Australian Playground Standards (January 2021)

61

תמונה 2 : גן משחקים עם הפרדת שטחים ברחובות

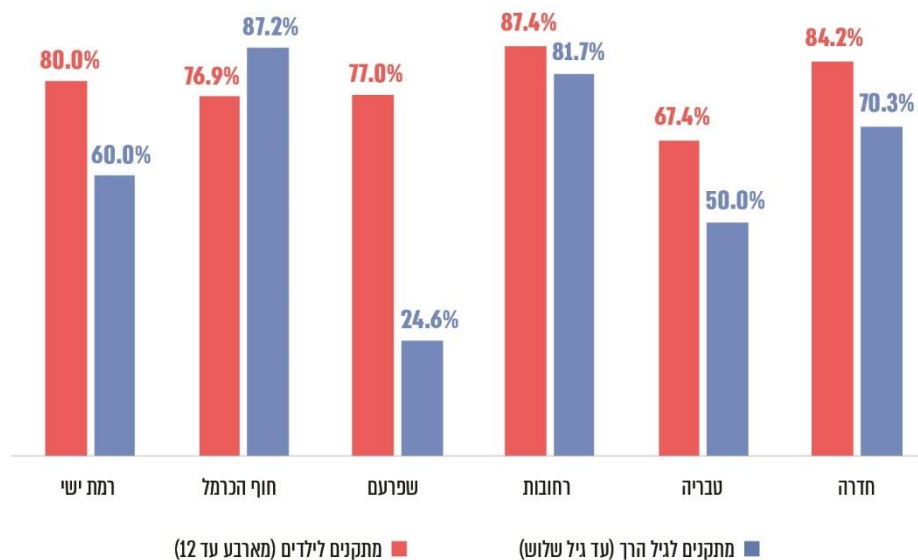

צולם על ידי צוות הביקורת ב-13.8.23.

מהביקורת עלה כי שלא בהתאם להוראות התקן ברשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם ורמת ישי אין הפרדה לפי קבוצות גיל וכי רוב הגנים והפארקים הציבוריים מיועדים לשימוש של כל הגילים, לרבות ילדים מתחת לגיל שלש.

סקר עמדות התושבים בחן את עמדת המשיבים על הסקר⁶² בנוגע להימצאותם של מתקנים בגני המשחקים בחלוקה לפי קבוצות גיל. תרשים 10 להלן משקף את התוצאות.

תרשים 10 : עמדת התושבים בנוגע להימצאותם של מתקנים בגני המשחקים בחלוקה לקבוצות גיל

על פי סקר עמדות התושבים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

להלן מספר המשיבים על הסקר בכל אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו: חדרה - 101 משיבים; טבריה - 46; רחובות - 175; שפרעם - 61; חוף הכרמל - 39; רמת ישי - 15. טעות הדגימה היא 4.8%.

מהתרשים עולה כי רוב המשיבים (מעל 80%) בחדרה, ברחובות וברמת ישי ציינו שיש בגני המשחקים מתקנים לילדים מעל גיל ארבע. עוד עולה מהתרשים כי המשיבים ציינו כי מתקנים לגיל הרך יש פחות, בחדרה (70%), ברמת ישי (60%), בטבריה (50%) ובשפרעם (25%).

על הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם ורמת ישי לפעול ככל האפשר להפרדה של מתחמי המשחק בתחומן לפי קבוצות הגיל האמורות, בהתאם להוראות התקן.

עוד מומלץ לרשויות המקומיות שנבדקו לבחון את תוצאות סקר עמדות התושבים ולהתייחס לעמדות התושבים שהוצגו בו.

תחזוקת גני המשחקים והפיקוח עליהם

תחזוקה היא מכלול הפעולות הנעשות לשם שמירה על תפקודו התקין של מוצר (מכשיר, מכונה, מבנה, תוכנה ועוד). התחזוקה כוללת אספקה של חומרים הנחוצים לתפקודו של המוצר, תיקונו אם התקלקל, לעיתים תחזוקה מונעת, שבאה למנוע קלקול של המוצר, ולעיתים שדרוג המוצר, כלומר הכנסת שיפורים בו. במחזור החיים של המוצר נדרשת התחזוקה ממכירתו כחדש (ולעיתים מגמר ייצורו, אף לפני מכירתו) ועד להפסקת השימוש בו, כך שהיא חלק הארי במחזור חיי המוצר.⁶³

לתחזוקה של גני משחקים חשיבות רבה, ומטרתה חוויית המשתמשים והנאתם ושמירה על בריאותם ובטיחותם של המשתמשים במתקנים, רובם פעוטות וילדים.

בתוספת לצו התקנים (חובת תו תקן), התשמ"ב-1981 (להלן - צו התקנים), הוגדרו מתקני המשחקים ותחזוקתם "מצרך" המחייב היתר מאת מכון התקנים. מכוח צו התקנים מעניק מכון התקנים "היתר לסמן מצרך בתו תקן" לתחזוקת גני המשחקים לצורך השימוש בהם (להלן - היתר תחזוקה). גיליון תיקון 1 לחלק 7 של התקן מחיל את האחריות לתקינות מתקני המשחקים על בעל האתר שבו הם מותקנים ועל הגורם המבצע את התחזוקה.

האחריות לתחזוקה של גני המשחקים

הוועדות הציבוריות במכון התקנים קבעו נהלים מיוחדים והוראות לעניין דרישות תקן 1498, למשל נוהל תנאים מיוחדים לפיקוח על יצרנים, מתקני משחקים: המדריך להתקנה, לפיקוח, לתחזוקה ולתפעול (להלן - נוהל תנאים מיוחדים או נת"מ)⁶⁴; ונוהל ת"ת 1498 חלק 7, "דרישות מבעלי אתרים, מחברות מתחזקות ו/או מפעילות מתקני משחקים" (להלן - נוהל הדרישות)⁶⁵. בתקן ובנהלים נכללות הגדרות והוראות כלליות לבטיחות מתקני המשחקים ושיטות בדיקה; לחובות התחזוקה והניהול של האחראים על גני המשחקים; והוראות בנוגע למיקום האתרים.

נוהל הדרישות הגדיר כמה גורמים המעורבים בתחזוקה ובתפעול של אתרי משחקים: **"בעל האתר** - מי שהאתר נמצא בחזקתו או שהוא אחראי לתפעולו, לרבות רשות מקומית"; **"קבלן משנה** - גורם מקצועי בעל היתר התעדת תחזוקה בתוקף ממכון התקנים הישראלי בעל כשירות לבצע עבודות בדיקה ולתיקון של מתקני המשחקים"; **"מעבדה מאושרת** - מכון התקנים וכל מי שאושר לעניין זה בכתב על ידי הממונה על התקינה". עוד נקבע בנהל כי המעבדה המאושרת תבצע בדיקה של אתר המשחקים או שהבדיקה תבצע על ידי גורם בעל כשירות מקצועית, "competent person" שהוכשר כנדרש. עוד הוגדר בנהל הדרישות **"מתחזק** - ארגון שמבצע תחזוקה במתקני משחקים לפי תקן 1498 חלק 7. מתחזק יכול להיות בעל האתר המבצע תחזוקה באמצעות נציגו.

⁶³ מתוך ויקיפדיה, ערך "תחזוקה".

⁶⁴ נוהל תנאים מיוחדים לפיקוח על יצרנים מספר 1498-1 חלק 7, עודכן במאי 2022.

⁶⁵ נוהל ת"ת 1498 חלק 7, "דרישות מבעלי אתרים, מחברות מתחזקות ו/או מפעילות מתקני משחקים", מהדורה 2, עודכן במאי 2022.

נציגו של בעל האתר יכול להיות אדם שמועסק על ידו ישירות, או התקשרות עם חברה שעיסוקה תחזוקת מתקני משחקים כקבלן משנה".

בנוהל הדרישות נקבע עוד כי בעל האתר חייב לפעול ולתחזק את מתקני המשחקים בפיקוח מערכת תו התקן, ולצורך ביצוע התחזוקה יכול בעל האתר להיעזר בקבלן משנה.

במכתב של הממונה על התקינה לראשי המועצות האזוריות מינואר 2021 הוא ציין בין היתר כי אם אצלה המועצה לוועדים המקומיים את האחריות לגני המשחקים ביישובים, אי אפשר לפטור את הוועדים מאחריות לתקינות מתקני המשחקים באותם יישובים ומקיום הוראות תקן 1498, אולם "אין באחריות זו בכדי לשחרר את המועצה האזורית מאחריותה הראשונית והעיקרית לכלל מתקני המשחקים שבתחומה".

עוד ציין הממונה במכתבו כי על המועצה האזורית, מכוח סמכותה כרשות סטטוטורית, מוטלת החובה לפעול לשם הסרתו או תיקונו של מפגע הנובע ממתקן משחקים הן בשטח ציבורי והן בשטח פרטי.

התקשרויות עם קבלני משנה

במועד הביקורת פעלו שש הרשויות המקומיות שנבדקו באמצעות קבלני משנה לביצוע בדיקות תחזוקה חודשיות ושנתיות ותיקונים בגני המשחקים בתחומן. חלקן התקשרו עם קבלני המשנה באמצעות החברה למשק וכלכלה של השלטון המקומי (להלן - משכ"ל)⁶⁶ וחלקן בהתקשרות ישירה עם קבלן המשנה, כמפורט בלוח 7 להלן.

לוח 7: פרטי ההתקשרות של הרשויות שנבדקו עם קבלני המשנה

הרשות המקומית	קבלן המשנה	תקופת ההתקשרות	עלות לתקופת ההתקשרות	עלות התקשרות שנתית	התקשרות באמצעות משכ"ל	מספר הגנים הכלולים בחוזה ההתקשרות
עיריית חדרה*	חברה א' (להלן - קבלן משנה חדרה)	36 חודשים החל במרץ 2020	1,500,000 ש"ח כולל מע"מ ועמלת משכ"ל	500,000 ש"ח כולל מע"מ ועמלת משכ"ל	כן	
עיריית טבריה*	חברה ב' (להלן - קבלן משנה טבריה)	36 חודשים החל בפברואר 2022	490,099 ש"ח כולל מע"מ ותקורת ניהול ופיקוח	163,366 ש"ח כולל מע"מ ותקורת ניהול ופיקוח	כן	
עיריית רחובות**	חברה ג' (להלן - קבלן משנה א' רחובות)	ארבע שנים החל במאי 2019 (הוארך בארבעה חודשים נוספים מאוגוסט 2023)	4,467,431 ש"ח, כולל מדד ומע"מ	1,116,857 ש"ח כולל מדד ומע"מ	לא	

⁶⁶ משכ"ל נתונה בבעלות מרכז השלטון המקומי (90%) וארגון המועצות האזוריות (10%), והוקמה כדי לתכנן ולבצע פעולות כלכליות ומשקיות עבור הגופים המוניציפליים של השלטון המקומי.

הרשות המקומית	קבלן המשנה	תקופת ההתקשרות	עלות לתקופת ההתקשרות	עלות התקשרות שנתית	התקשרות באמצעות משכ"ל	מספר הגנים הכלולים בחוזה ההתקשרות
	חברה ד' (להלן - קבלן משנה ב' רחובות)	ארבע שנים החל באפריל 2019 (הוארך בארבעה חודשים נוספים מאוגוסט 2023)	4,888,869 ש"ח, כולל מדד ו מע"ס	1,222,217 ש"ח כולל מדד ו מע"ס	לא	
עיריית שפרעם***	חברה ה' (להלן - קבלן משנה שפרעם)	12 חודשים מיוני 2023***	105,218 ש"ח כולל מע"ס****	105,218 ש"ח כולל מע"ס	לא	4
מ"מ רמת ישי*	חברה ו' (להלן - קבלן משנה רמת ישי)	36 חודשים החל במאי 2021	215,675 ש"ח כולל מע"ס ועמלת משכ"ל	71,891 ש"ח כולל מע"ס ועמלת משכ"ל	כן	
מ"א חוף הכרמל	התקשרויות של 15 הוועדים המקומיים עם קבלני משנה*****				לא	

על פי חוזי ההתקשרות שחתמו הרשויות שנבדקו עם קבלני המשנה.

* חוזי ההתקשרות עם עיריות **חדרה**, **טבריה** ו**רמת ישי** מתייחסים לאספקה, התקנה, שיפוץ ואחזקה של מתקני משחק, משטחי פעילות מים, מתקני ספורט, ריהוט רחוב, סככות, משטחים לבלימת הולם, מתקני כושר, גרשי מיני פיץ/כדורסל או קטרגל.

** חוזה ההתקשרות של עיריית **רחובות** עם קבלני המשנה מתייחס לתחזוקת מתקני משחקים בגני משחקים ציבוריים, מתקנים בגינות כושר ומתקנים בחצרות מוסדות חינוך.

*** חוזה ההתקשרות עם עיריית **שפרעם** כולל תחזוקה ותיקונים של גני משחקים.

**** בעיריית שפרעם לא נחתם חוזה אלא הזמנה מפורטת להצעות מחיר והזמנת עבודה.

***** לפי הזמנת עבודה מינואר 2023.

***** בחוף הכרמל 27 ועדים מקומיים. המועצה מסרה לביקורת נתונים מ-17 ועדים מקומיים, ונמצא כי 14 יישובים שבתחום המועצה התקשרו עם קבלנים לתחזוקת גני המשחקים בתחומן: עתלית, קיסריה, מעיין צבי, כרם מהר"ל, שדות ים, מגדים, הבונים, עופר, בית אורן, החותרים, נחשולים, ניר עציון, בת שלמה, עין איילה; לגבי יתר 13 היישובים אין למועצה מידע. הוועד המקומי צרופה מסר לצוות הביקורת כי הוא התקשר עם קבלן משנה לתחזוקת גן המשחקים שבתחום היישוב.

היתרים לתחזוקת גני משחקים

היתר התחזוקה שניתן מאת מכון התקנים לרשות המקומית או לקבלן המשנה מטעמה מתחדש אוטומטית משנה לשנה אלא אם ביקש בעל ההיתר לבטלו או שוועדת ההיתרים החליטה על כך בגלל אי-עמידה בתנאי תו התקן. לפי נוהל הדרישות, בהיתר הניתן לבעלים של אתר המשחקים יירשמו כל אתרי המשחקים שבאחריותו, ועל כל שינוי על בעל ההיתר לדווח מייד למכון התקנים.

בלוח 8 להלן מוצגת תמונת המצב של היתרי התחזוקה של גני המשחקים ברשויות שנבדקו.

לוח 8 : תמונת המצב של היתרי תחזוקת גני המשחקים ברשויות שנבדקו

מספר גני המשחקים שאינם כלולים בהיתר התחזוקה	מספר גני המשחקים המאושרים לפי היתר התחזוקה לשנת 2023	הגורם המחזיק בהיתר	מספר גני המשחקים לפי נתוני הרשות המקומית	הרשות המקומית
15	60	קבלן המשנה	75	עיריית חדרה
20	40	העירייה	60	עיריית טבריה
85	29	קבלני המשנה	114	עיריית רחובות
9	-	-	9	עיריית שפרעם
3	8	קבלן המשנה	11	מ"מ רמת ישי
40	**26	קבלן המשנה	66	מ"א חוף הכרמל

על פי נתונים שהתקבלו מהרשויות שנבדקו ומאתר מכון התקנים.
 ** גני משחקים בשישה מתוך 27 יישובים בתחום המועצה האזורית חוף הכרמל כלולים בהיתרי תחזוקה: קיסריה, עתלית, הבונים, כרם מהר"ל, החותרים ועין כרמל. לקיסריה יש היתר על שם החברה לפיתוח קיסריה ואין מידע לגבי התקשרות עם קבלן משנה.

להלן הפרטים ברשויות המקומיות שנבדקו:

עיריית רחובות: הביקורת העלתה כי ל-85 מ-114 גני המשחקים שבתחומה לא ניתן היתר תחזוקה ממכון התקנים כנדרש, ולפיכך מתקני המשחקים בגנים אלה לא נכללו ברשימות הגנים שמנהל מכון התקנים ונמצאים בפיקוחו.

עלה כי בפברואר 2021 הגישה העירייה בקשה להיתר תחזוקה על שמה, וכי היא נמצאת מאז בהליך של בירורים מוקדמים לקבלתו וביצוע פעולות כנדרש.

במידע שהעבירה העירייה לממונה על התקינה ביולי 2023 היא ציינה כי השקיעה מאות אלפי שקלים בהליך וביצעה עבודות להתאמת גני המשחקים לתקן ולקבלת האישורים המתאימים.

עיריית רחובות מסרה בתשובתה כי היא פועלת להוציא היתר תחזוקה על שמה החל משנת 2021, וכי עם סיום התהליך, העירייה תהיה בעלת היתר לכל גני המשחקים בתחומה.

עיריית חדרה: הביקורת העלתה כי ל-15 מתוך 75 גני המשחקים שבתחום העירייה לא ניתן היתר תחזוקה ממכון התקנים כנדרש, ולפיכך מתקני המשחקים בגנים האלה לא נכללו ברשימות הגנים שמנהל מכון התקנים ונמצאים בפיקוחו.

עיריית טבריה: הביקורת העלתה כי ל-20 מתוך 60 גני המשחקים שבתחום שיפוטו לא ניתן היתר תחזוקה ממכון התקנים כנדרש, ולפיכך מתקני המשחקים בגנים אלה לא נכללו ברשימות הגנים שמנהל מכון התקנים ונמצאים בפיקוחו.

עיריית שפרעם: נמצא כי לעירייה אין היתר תחזוקה לכל תשעת גני המשחקים בתחומה. הועלה כי במועד הביקורת תחזק קבלן המשנה של העירייה רק ארבעה מתוך גני המשחקים. בנוגע

לחמשת גני המשחקים הנותרים מסרה העירייה כי מתוכננות עבודות להתאמת גני המשחקים לדרישות התקן.

אף שצו התקנים מחייב כי למתקני המשחקים ולתחזוקתם יהיה היתר מאת מכון התקנים הביקורת העלתה כי עד למועד סיום הביקורת לא פעלה עיריית שפרעם לקבלת היתר תחזוקה לגני המשחקים בתחומה, ותשעת גני המשחקים בתחומה היו ללא היתר תחזוקה.

על עיריית שפרעם לפעול לקבלת היתר תחזוקה מאת מכון התקנים לכל גני המשחקים שבתחומה.

באוגוסט 2023 מסרה העירייה לצוות הביקורת כי החלה לפעול לקדם הגשת בקשה לקבלת היתר תחזוקה לגני המשחקים.

עיריית שפרעם מסרה בתשובתה למשרד מבקר המדינה מיוני 2024 (להלן - תשובת עיריית שפרעם) כי במאי 2024 החלה לפעול לאיתור יועץ מקצועי בתחום גני המשחקים למען הסדרה כוללת של תחום המשחקיות והגנים הציבוריים בתחומה.

המועצה המקומית רמת ישי: הביקורת העלתה כי לשלושה⁶⁷ מתוך 11 גני המשחקים שבתחום המועצה לא ניתן היתר תחזוקה ממכון התקנים כנדרש, ולפיכך מתקני המשחקים בגנים אלה לא נכללו ברשימות הגנים שמנהל מכון התקנים ונמצאים בפיקוחו.

המועצה האזורית חוף הכרמל: הביקורת העלתה כי ל-40 מתוך 66 גני המשחקים שבתחום המועצה לא ניתן היתר תחזוקה ממכון התקנים כנדרש, ולפיכך מתקני המשחקים בגנים אלה לא נכללו ברשימות הגנים שמנהל מכון התקנים ונמצאים בפיקוחו.

עוד העלתה הביקורת כי המועצה אצלה את הסמכות לטיפול בגני המשחקים לוועדים המקומיים של היישובים שבתחום שיפוט, אולם היא לא ריכזה בידיה מידע שיאפשר מעקב אחר הטיפול של הוועדים המקומיים בתחזוקת הגנים, לרבות מידע על עמידתם בתנאים לקבלת היתר תחזוקה. כך למשל במועד הביקורת לא היה בידי המועצה מידע על גני המשחקים שאין להם היתר תחזוקה מאת מכון התקנים.

בהתאם למידע שבאתר מכון התקנים, ניתן היתר תחזוקה ל-15 גני משחקים ביישוב קיסריה⁶⁸ ול-11 גני משחקים בסך הכול ביישובים עתלית, הבונים, כרם מהר"ל, החותרים ועין כרמל⁶⁹.

עוד העלתה הביקורת כי אף שנוהל הדרישות מחייב לציין בהיתר התחזוקה את כל אתרי המשחקים שבאחריות בעל האתר ולדווח על כל שינוי מיד למכון התקנים, היתרי התחזוקה שניתנו מאת מכון התקנים לקבלני המשנה שעיימם התקשרו הרשויות המקומיות חדרה, רמת ישי וחוף הכרמל, וכן היתר התחזוקה שנתן מכון התקנים לעיריית טבריה, לא כללו את כל גני המשחקים בתחומן. יותר מ-50% מגני המשחקים ברשויות המקומיות שפרעם וחוף הכרמל היו ללא היתר תחזוקה מאת מכון התקנים. בחוף הכרמל, למשל, 40 גני משחקים, שהם 61% מהגנים, היו ללא היתר תחזוקה. בהיעדר היתר תחזוקה לגן משחקים מכון התקנים שהוא הגורם המוסמך, לא מפקח על אותו הגן, דבר שעלול להביא לכך שהגן לא יהיה מתוחזק לפי דרישות התקן, לרבות ליקויים שעלולים לסכן את המשתמשים במתקני המשחקים.

מכון התקנים מסר בתשובתו שהמידע באתר המכון מתייחס לגנים בהיתר, וכי אין לו מידע לגבי מספר גני המשחקים שבתחום שיפוט של כל רשות מקומית, אלא אם כן הרשויות מוסרות לו את המידע.

67 גן משה (בן מלך), גן קותי וגן הפרדס.

68 היתר התחזוקה על שם החברה לפיתוח קיסריה.

69 היתר התחזוקה על שם קבלן המשנה.

על הרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל - לפעול כדי להבטיח כי כל גני המשחקים בתחומן יעמדו בתנאים לקבלת היתר תחזוקה ממכון התקנים וכי התחזוקה של מתקני המשחקים שבהם תהיה בפיקוח מערכת תו התקן של המכון, בהתאם לקבוע בנוהל הדרישות.

עיריית טבריה מסרה בתשובתה כי אכן היו גנים חסרים ברשימת גני המשחקים שצורפה בעבר להיתר התחזוקה, וכי נכון למועד מתן התשובה, מאי 2024, כל הגנים נמצאים ברשימה המצורפת להיתר התחזוקה המעודכן.

המועצה האזורית חוף הכרמל מסרה בתשובתה ממאי 2024 כי היא תפעל לקבלת אישור של מכון התקנים לגני המשחקים הנדרשים.

עיריית רחובות מסרה בתשובתה כי היא פועלת להוציא היתר תחזוקה על שמה החל משנת 2021, ועם סיום התהליך, העירייה תהיה בעלת היתר לכל גני המשחקים בתחומה.

בתשובה נוספת של המועצה המקומית רמת ישי מיוני 2024 נמסר כי במאי אותה שנה החליט מכון התקנים להעניק למועצה היתר תחזוקה לכל 11 גני המשחקים שבתחום שיפוטו.

היתר תחזוקה על שם בעל האתר

מינהלת תו התקן⁷⁰ במכון התקנים (להלן - מינהלת תו התקן) החליטה בישיבתה ממאי 2020 על שינוי שיטת הפיקוח על מתקני משחקים וקבעה כי החל בינואר 2021 רק בעל האתר יוכלו לקבל היתר תחזוקה. עוד קבעה המינהלת בישיבתה כי תינתן אפשרות למתחזק שהוא קבלן משנה להמשיך להחזיק את ההיתר על שמו עד סיום חוזה ההתקשרות עם בעל האתר או עד תחילת ינואר 2024, לפי המוקדם. במהלך תקופה זו על בעל האתר להתארגן ולהעביר את ההיתר לתחזוקת מתקני משחקים על שמו במסגרת הליך לקבלת תו תקן. רשות המבקשת להוציא היתר חדש על שמה, למשל, תעבור הליך שכולל בדיקת נהלים, בדיקת תיק אתר ובדיקה מדגמית בשטח. רשות שמבקשת להרחיב היתר קיים תעבור הליך הכולל בדיקת תיק אתר ובדיקה מדגמית בשטח (להלן - הליך הברורים המוקדמים). כמו כן, הובטחו הקלות לבעלי האתרים שיעבירו את ההיתרים על שמם לפני פקיעת מועד חוזה ההתקשרות עם קבלן המשנה. יובהר כי הליך הברורים המוקדמים יכול להיות ארוך, ונדרש להתחיל אותו מבעוד מועד כדי לעמוד בתאריך היעד שקבעה מינהלת תו התקן - תחילת ינואר 2024.

בעקבות מלחמת חרבות הברזל שפרצה באוקטובר 2023 החליטה מינהלת תו התקן לתת הארכה של חצי שנה, קרי עד סוף יוני 2024, כדי לאפשר לרשויות המקומיות שלא הספיקו להעביר את ההיתרים על שמן לעשות זאת.

על אף החלטת מינהלת תו התקן של מכון התקנים כי יש להעביר את היתרי התחזוקה על שם בעל האתר, הביקורת העלתה כי עד ספטמבר 2023 ל-220 מתוך 257 הרשויות המקומיות בישראל⁷¹ (85.6%) לא היו היתרי תחזוקה על שמן.

עיריית חדרה: הביקורת העלתה כי עד ספטמבר 2023 לא הגישה העירייה בקשה להיתר תחזוקה על שמה בנוגע לגני המשחקים בתחומה כנדרש לפי החלטת מכון התקנים.

עיריית טבריה: הביקורת העלתה כי לעירייה היה היתר תחזוקה על שמה בנוגע לגני משחקים בתחומה עוד לפני החלטת מינהלת תו התקן ממאי 2020.

⁷⁰ מינהלת תו התקן לפי הגדרתה באתר מכון התקנים היא מינהלה ציבורית בת 13 חברים ובראשה עומד הממונה על התקינה, והיא קובעת את המדיניות של מערך תו התקן.

⁷¹ בישראל 259 רשויות מקומיות, שתיים מתוכן הן מועצות מקומיות תעשייתיות.

עיריית רחובות: הביקורת העלתה כי בפברואר 2021 הגישה העירייה בקשה להיתר תחזוקה על שמה ונמצאת מאז בהליך של בירורים מוקדמים לקבלתו.

עיריית שפרעם: הביקורת העלתה כי עד ספטמבר 2023 לא הגישה העירייה בקשה להיתר תחזוקה על שמה לגני המשחקים בתחומה כנדרש. העירייה מסרה כי באוגוסט 2023, בעקבות הביקורת, היא פנתה למכון התקנים כדי לקבל הבהרות בנוגע להליך הבירורים המוקדמים.

המועצה המקומית רמת ישי: הביקורת העלתה כי לפי נתוני מכון התקנים סמוך לאוגוסט 2023 פנתה המועצה בבקשה להיתר תחזוקה על שמה לגני המשחקים בתחומה. במועד הביקורת הייתה הבקשה בתהליך של הוצאת הצעת מחיר על ידי מכון התקנים.

המועצה האזורית חוף הכרמל: הביקורת העלתה כי עד ספטמבר 2023 לא הגישה המועצה בקשה להיתר לתחזוקת גני משחקים על שמה.

על אף החלטת מינהלת תו התקן של מכון התקנים כי יש להעביר את היתרי התחזוקה על שם בעל האתר, הביקורת העלתה כי עד מועד סיום הביקורת לכל הרשויות המקומיות שנבדקו, למעט עיריית טבריה, לא היה היתר תחזוקה על שמן. עיריית רחובות והמועצה המקומית רמת ישי נמצאות בתהליך בירורים מוקדמים; עיריית חדרה ושפרעם והמועצה האזורית חוף הכרמל טרם החלו בתהליך נכון לספטמבר 2023.

על כל הרשויות המקומיות שטרם עשו זאת, ובהן העיריית חדרה, שפרעם והמועצה האזורית חוף הכרמל, לפעול להוצאת היתר תחזוקה על שמן כנדרש.

עיריית חדרה מסרה בתשובתה כי במועד מתן התשובה מסתיים הליך ארוך מול מכון התקנים, בשיתוף משכ"ל, יועץ חיצוני וקבלן התחזוקה, להעברת היתר התחזוקה על שם העירייה.

עיריית רחובות מסרה בתשובתה כי היא פועלת להוציא היתר תחזוקה על שמה החל משנת 2021, וכי בקרוב, לאחר סיום התהליך, היא תהיה בעלת היתר לביצוע תחזוקה בכל גני המשחקים בתחום שיפוטא.

המועצה המקומית רמת ישי מסרה בתשובתה כי היא פועלת להשגת היתר תחזוקה מול מכון התקנים ונמצאת בשלבים סופיים של התהליך, וכי החומר הנדרש הועבר למכון התקנים והצפי לקבלת היתר הוא עד סוף 2024.

על מינהל התקינה ומכון התקנים לבחון מה הסיבות שמרבית הרשויות המקומיות טרם העבירו את היתרי התחזוקה לגני המשחקים על שמן ולפעול בשיתוף משרד הפנים מול הרשויות המקומיות לקידום העברת היתרי התחזוקה על שמן, בהתאם להחלטת מינהלת תו התקן.

בתשובת משרד הפנים נמסר כי הוא נכון לסייע למכון התקנים בקישור ככל הנדרש לרשויות המקומיות אם יתבקש לעשות זאת.

מינהל התקינה מסר בתשובתו כי הוא יזום, בין היתר בשיתוף מכון התקנים את בחינת הסוגיה.

מכון התקנים מסר בתשובתו כי הוא פועל, בין היתר, עם הממונה על התקינה כדי להסדיר את התהליך של תחזוקת גני ילדים על ידי הרשויות עצמן. כמו כן, הוא ימשיך לפעול בעניין העברת היתרי התחזוקה לידי הרשויות המקומיות, לרבות תכנון יום עיון או כנס בשיתוף השלטון המקומי והממונה על התקינה.

תוכנית איכות לגני המשחקים

בהתאם לנוהל הדרישות, הרשות המקומית כבעלת האתרים שבהם ממוקמים גני המשחקים נדרשת להכין תוכנית איכות לטיפול בגני משחקים שבתחומה ולהגיש אותה לאישור מכון התקנים. על תוכנית האיכות להתייחס לכל המרכיבים המשפיעים על תפקוד כל אתר משחקים, לרבות תהליכי זיהוי מפגעים ותקלות ודרכי הטיפול בהם, מוקדי שירות ודיווח של תהליך התחזוקה השוטף, תדירות הבדיקות, מתכונתם והגדרת האחראים לביצועם. במסגרת תוכנית האיכות יש לקבוע לוחות זמנים לפעולות תחזוקה סדירות.

הכנת תוכנית איכות, לרבות הגדרת האחראים לביצוע התחזוקה והבדיקות, נדרשת לצורך מעקב הדוק אחר הטיפול השוטף בתחזוקת גני המשחקים, לקיום תחזוקה מונעת ולטיפול שוטף בתיקון הליקויים המתגלים במהלך השנה. תוכנית כאמור מקדמת את השירות הניתן לציבור ויכולה לסייע במניעת היפגעות ילדים בתחום גני המשחקים.

על אף שנוהל הדרישות מחייב את בעל האתר להכין תוכנית איכות לטיפול בגני משחקים שבאחריותו ולהגיש אותה לאישור מכון התקנים, הביקורת העלתה כי שלוש מתוך שש הרשויות שנבדקו - עיריית טבריה, שפרעם והמועצה האזורית חוף הכרמל - לא הכינו תוכניות איכות כנדרש בהוראות נוהל הדרישות.

עוד עלה בביקורת כי עיריית חדרה ורחובות והמועצה המקומית רמת ישי הכינו תוכניות איכות אך הן טרם אושרו על ידי מכון התקנים.

על הרשויות המקומיות טבריה, שפרעם וחוף הכרמל לפעול להכנת תוכנית איכות מותאמת לאתרי גני המשחקים בתחומן בהתאם לדרישת הנוהל, ולהגיש לאישור מכון התקנים.

עיריית חדרה מסרה בתשובתה כי במרץ 2024 היא הגישה "תיק נהלים" למכון התקנים.

עיריית טבריה מסרה בתשובתה כי נכון למועד מתן התשובה, מאי 2024, יש לה תוכנית עבודה המקיפה את כל הגנים שעוברים ביקורת חודשית של החברה המתחזקת באישור איש הקשר באגף.

בדיקות תחזוקה תקופתיות בגני המשחקים

בתקן 1498 נקבע כי כדי למנוע תאונות יקבעו הבעלים או המפעיל של גן המשחקים לוח זמנים לביצוע בדיקות לתחזוקה ולבטיחות בגני המשחקים (להלן - בדיקות תקופתיות). בקביעת לוח הזמנים לבדיקות יובאו בחשבון התנאים המקומיים והוראות היצרן שיכולים להשפיע על התדירות הנחוצה לבחינות; ולוח הזמנים יכיל את רשימת הרכיבים המיועדים לבחינות השונות ואת שיטות הביצוע של הבחינות.

לפי התקן, בדיקות תקופתיות יתקיימו בארבע רמות: (1) בדיקה חזותית שגרתית; (2) בדיקת תפקוד חזותית כל חודש או לפי הוראות היצרן (להלן - הבדיקה החודשית); (3) בחינה שנתית עיקרית (להלן - הבדיקה השנתית); (4) בדיקת התאמת המתקנים לדרישות התקן הרלוונטי אחת ל-36 חודשים על ידי מעבדה מאושרת⁷².

בדיקות חזותיות שגרתיות

הבחינה החזותית השגרתית מאפשרת זיהוי של גורמי סיכון (hazards) שנגרמו ממעשי השחתה (ונדלזם), מתנאי השימוש או מתנאי מזג האוויר. על פי התקן, "במגרשי משחקים שנעשה בהם שימוש מסיבי או שנעשים בהם מעשי השחתה, אפשר שיהיה צורך בבחינות יום-יומיות".

⁷² מעבדה מאושרת - מכון התקנים הישראלי או מי שאושר על ידי הממונה על התקינה, על פי סעיף 12(א) לחוק התקנים, לבדוק את התאמת המתקנים לתקן ולתת תעודת בדיקה על כך.

נוהל הדרישות מחייב את בעל האתר לבצע בדיקה חזותית שגרתית בהתאם לתוכנית בדיקות שיכין לצורך זיהוי תקלות, וקובע כי תדירות הבדיקות יכולה להשתנות בין היתר בהתאם לסוג המתקן, אופי השימוש בו, היקף השימוש (לרבות שונות לפי תקופות השנה), גיל המשתמשים והסיכון להשחתה מכוונת. תדירות הבדיקות ואופן ביצוען אמורים להיקבע במסגרת תוכנית איכות שיכין בעל האתר.

עיריית חדרה: העירייה מסרה לצוות הביקורת כי היא חילקה את תחום השיפוט של העיר לחמישה אזורים, וכל יום היא מבצעת בדיקה חזותית שגרתית בגני המשחקים השייכים לאחד מחמשה האזורים האמורים, בדגש על מתקנים אשר בהם התרחשו תופעות של ונדליזם.

הביקורת העלתה כי לעירייה אין תוכנית עבודה סדורה שנקבעה מראש הקובעת את המועד לבדיקה החזותית השגרתית בכל אחד מגני המשחקים, ובאילו גנים יש חשיבות מיוחדת לביצוע הבדיקה. עוד העלתה הביקורת כי לא נמצא תיעוד לביצוע הבדיקות.

עיריית טבריה: העירייה מסרה כי היא מבצעת בדיקה חזותית שגרתית בגני המשחקים בתחומה באופן אקראי ולא על פי תוכנית עבודה כלשהי. הביקורת העלתה כי לא נמצא תיעוד לביצוע הבדיקות.

עיריית רחובות: העירייה הציגה לצוות הביקורת תוכנית עבודה לחודש יולי 2023 ובה גני המשחקים שבהם היא ביצעה את הבדיקה החזותית השגרתית, מועדי הבדיקות והגורם האחראי לביצוען.

הביקורת העלתה כי העירייה לא קבעה בתוכנית האיכות שלה את תדירות הבדיקה החזותית השגרתית המותאמת לכל גן לפי סוגי המתקנים שבו, אופי השימוש בו והיקף השימוש.

עיריית שפרעם: העירייה מסרה כי לא מתבצעות בדיקות חזותיות שגרתיות בגני המשחקים בתחומה. עם זאת ציינה כי עובדי הניקיון של העירייה מסיירים בגני המשחקים ומדווחים על ליקויים שמצאו.

המועצה המקומית רמת ישי: המועצה מסרה כי מדי יום ביומו היא מבצעת בדיקות חזותיות שגרתיות בגני המשחקים בתחומה. הביקורת העלתה כי למועצה אין תוכנית עבודה ותיעוד לביצוע הבדיקות האמורות.

המועצה המקומית **רמת ישי** מסרה בתשובה נוספת מיוני 2024 כי בתחום שיפוטה יש 11 גני משחקים, כי מנהל התפעול פותח את הבוקר בסיור בין הגנים כחלק מהשגרה, וכי ממצאי סיור זה אינם מתועדים בכתב, ואם יש בעיה נפתחת קריאה לחברה המתחזקת. כמו כן, עובד התפעול מבצע בדיקה שבועית (בכל יום ראשון), ולאחרונה נוספה לנוהל הדרישה למלא דף בדיקה שבועי ובסיום הסיור נמסר דיווח על ממצאי הבדיקה.

המועצה האזורית חוף הכרמל: המועצה קבעה כי האחריות להצבת מתקנים ולהפעלת מערך התחזוקה לפי תקן 1498 בגני משחקים ציבוריים חלה על הוועדים המקומיים.

אף שנוהל הדרישות מחייב את בעל האתר לבצע בדיקה חזותית שגרתית בהתאם לתוכנית בדיקות בה תיקבע תדירות מותאמת לכל גן, הביקורת העלתה כי עיריית רחובות הכינה תוכנית עבודה חודשית לביצוע בדיקות חזותיות שגרתיות בגני המשחקים שבתחומה, ללא קביעת תוכנית מותאמת לכל גן, ובארבע מהרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, שפרעם ורמת ישי - לא קבעו תוכנית עבודה ולא נמצא תיעוד לביצוע הבדיקות החזותיות השגרתיות שערכו בגני המשחקים בתחומן.

על הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם ורמת ישי לפעול לבצע את הבדיקות החזותיות השגרתיות בגני המשחקים בהתאם להנחיות התקן.

על הרשויות המקומיות שנבדקו לבצע מיפוי של גני המשחקים בתחומן ולקבוע את התדירות הנדרשת לביצוע הבדיקה בכל גן, בדגש על גני משחקים שבהם משתמשים תושבים רבים או כאלה שנפגעים מוונדליזם, כנדרש בתקן, כדי להבטיח את תקינות המתקנים ואת בטיחות המשתמשים.

עיריית טבריה מסרה בתשובתה כי צוותי הגינון שמטפלים בשטחים מדווחים על מפגעים בטיחותיים, ומנהל המחלקה מדווח למחלקת התחזוקה על המפגעים שנמצאו, והם מטופלים מייד. כמו כן, יש דרכים נוספות שבאמצעותן מדווחים לאגף שפ"ע על ליקויים בגני משחקים, כגון מוקד עירוני, מנהלי רובעים, עובדי שטח של האגף, סיור של איש הקשר באגף.

עיריית רחובות מסרה בתשובתה כי במכרז שפרסמה במרץ 2024 נכללו הבדיקות החזותיות השגרתיות בדרישות מקבלני המשנה.

בדיקות חודשיות

הבדיקה החודשית נועדה לבחון בעיקר את תקינות ההפעלה והיציבות של המתקן, ולהתמקד בסיכונים העלולים להיווצר מבלאי או השחתה⁷³. בתקן נקבע שאת הבדיקה יערכו בעלי המתקן או האחראים לו אחת לחודש או לפי הוראות היצרן⁷⁴, בידי עובדים בעלי כישורים מתאימים⁷⁵.

חמש מהרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם ורמת ישי - התקשרו עם קבלני משנה לתחזוקת גני המשחקים בתחומן, לרבות ביצוע בדיקות חודשיות. בלוח 9 להלן מפורטות תוצאות הבדיקות החודשיות לחודש יולי 2023 בגני המשחקים בחמש מהרשויות שנבדקו.

לוח 9: תוצאות הבדיקות החודשיות לחודש יולי 2023 בגני המשחקים ברשויות שנבדקו

מספר הגנים שלא נמצאו תקינים בבדיקה	מספר גני המשחקים שנבדקו מתוך כלל גני המשחקים בעיר	הרשות המקומית
7	75 מתוך 75	עיריית חדרה
4	58 מתוך 60	עיריית טבריה
11	114 מתוך 114	עיריית רחובות
2	4 מתוך 9	עיריית שפרעם
0	13 מתוך 13	מ"מ רמת ישי

על פי נתוני הרשויות המקומיות שנבדקו, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

עוד בדקה הביקורת את ביצוע הבדיקות החודשיות בארבעה מיישובי המועצה האזורית חוף הכרמל: עין כרמל, מעיין צבי, נווה ים וצרופה. הבדיקה העלתה כי בוצעו בדיקות חודשיות בחודש יולי 2023 בכל גני המשחקים ביישובים עין כרמל, מעיין צבי וצרופה, וכי הבדיקות נמצאו תקינות. הוועד המקומי נווה ים מסר לביקורת כי מבוצעות בדיקות כנדרש, אך הוא לא המציא את העתקי הבדיקות.

⁷³ בחלק 1 לתקן נקבע: "היצרן או הספק יספקו הוראות תחזוקה... שיכללו משפט האומר שתדירות הבחינות תשתנה לפי סוג המתקן או החומרים ולפי גורמים אחרים, כגון שימוש מרובה, רמת ונדליות... גיל המתקן".

⁷⁴ בחלק 7 לתקן נקבע: "בחינה ותחזוקה של המתקן ורכיביו ייעשו לפי הוראות היצרן בתדירות שאינה פחותה מהתדירות שקבע היצרן". וסעיף 6.2 בלחלק 7 קובע: "בחינת התפקוד היא בחינה מפורטת יותר הבוחנת פעולה ויציבות של המתקן, במיוחד בעקבות בלייה. בחינת תפקוד תיערך כל חודש, או לפי הוראות היצרן".

⁷⁵ חלק 7 לתקן קובע כי עובדים המבצעים משימות כחלק מניהול הבטיחות (כגון בחינה, תיקונים ותחזוקה) יהיו בעלי כישורים.

מממצאי הבדיקות החודשיות עבור פברואר 2024 שהמציאו הרשויות המקומיות לצוות הביקורת עלה כי כל גני המשחקים **בחדרה, בטבריה, ברחובות ובפרעם** שנמצאו לא תקינים בביקורת ביולי 2023 - נמצאו תקינים, למעט גן משחקים אחד בחדרה.

בתשובת עיריית **חדרה** מיוני 2024 נמסר כי גן המשחקים שלא היה תקין בבדיקה החודשית בחודש פברואר 2024 נבדק וטופל, ובבדיקה החודשית ממאי 2024 הגן נמצא תקין.

עיריית טבריה : מהבדיקה עולה כי ביולי 2023 לא בוצעה בדיקה חודשית בשני גני משחקים⁷⁶ בתחום העירייה.

עיריית **טבריה** מסרה בתשובתה שכל ליקוי שמתגלה בבדיקה חודשית מדווח לחברה המתחזקת וגם לאיש הקשר באגף, והליקוי מתוקן בזמן מהיר וסביר.

עיריית שפרעם : מהבדיקה עולה כי ביולי 2023 לא בוצעו בדיקות חודשיות בחמישה גני משחקים⁷⁷, שכן גנים אלה טרם הותאמו לדרישות התקן. בבדיקה נמצא כי הוכן מכרז חדש להתאמת גני משחקים אלה לדרישות התקן ולתחזוקתם (למעט גן אחד⁷⁸), המיועד לשיפוץ במסגרת תקציב שאישר משרד הבינוי והשיכון). נמסר כי המכרז נמצא בשלב החתימות.

אף שהתקן מחייב ביצוע בדיקה חודשית בגני המשחקים, הביקורת העלתה כי לא בוצעו בדיקות חודשיות בשני גני משחקים בתחומה של עיריית **טבריה** ובחמישה גני משחקים בתחומה של עיריית **שפרעם**. עוד העלתה הביקורת כי בכל גני המשחקים שבתחום עיריות **רחובות** ו**חדרה** ובתחום המועצה המקומית **רמת ישי** בוצעו בדיקות חודשיות כנדרש.

על עיריות **טבריה** ו**שפרעם** לפעול לעריכת בדיקות חודשיות בכל גני המשחקים שבתחומן בהתאם להוראות התקן לשם מניעת היפגעות בגני המשחקים. על עיריית **טבריה** למפות את כל גני המשחקים בתחומה, לעדכן את רישומיה כך שתהיה לה רשימה מלאה של כל גני המשחקים בתחומה. במצב זה יהיה באפשרותה לוודא ולעקוב אחר קיום כל ההוראות והבדיקות הנדרשות.

בדיקות שנתיות

הבדיקה השנתית מוגדרת בתקן כבחינה שנועדה לקבוע במרווחי זמן של 12 חודשים לפחות את רמת הבטיחות הכוללת של המתקן, של היסודות ושל המשתטחים. הבדיקה מתייחסת בין היתר לשינויים ברמת הבטיחות של מתקן המשחקים הנובעים מהוספה או החלפה של רכיבים, להשפעות מזג האוויר ולראיות לריקבון או לשיתוך (קורוזיה). מבצע הבדיקה השנתית הוא מהנדס מכונות רשוי או הנדסאי מכונות רשוי או מהנדס אזרחי רשוי או הנדסאי אזרחי רשוי, שהוכשרו במכון התקנים הישראלי לערוך את הבדיקות השנתיות, או מעבדה מאושרת⁷⁹.

הבדיקה בחמש מהרשויות שנבדקו - עיריות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם והמועצה המקומית רמת ישי - העלתה כי הבדיקות השנתיות התבצעו על ידי מעבדות מאושרות.

לוח 10 להלן משקף את תוצאות הבדיקות השנתיות האחרונות⁸⁰ שנערכו בגני המשחקים ברשויות המקומיות שנבדקו.

⁷⁶ גן שפע חיים 1 וגן שפע חיים 2.
⁷⁷ גן מעיין עין עאפיה, גן אל קרק, גן אלפואר מוסיקלי, גן אלפואר (ישן), גן מוסיקלי סוגוד יאסין.
⁷⁸ גן אלפואר (ישן).
⁷⁹ מעבדה מאושרת - מכון התקנים הישראלי או מי שאושר על ידי הממונה על התקינה, על פי חוק התקנים, לבדוק את התאמת המתקנים לתקן ולתת תעודת בדיקה על כך. בהתאם לאתר משרד הכלכלה נכון לנובמבר 2023, יש חמש מעבדות מאושרות המוסמכות לערוך בדיקות בהתאם לתקן 1498.
⁸⁰ יובהר כי המועדים לביצוע בדיקות שנתיות אינם אחידים לכל גני המשחקים שבתחום הרשות המקומית, שכן מועד הבדיקה לכל גן נקבע לפי מועד התקנת מתקני המשחקים בו.

לוח 10: תוצאות הבדיקות השנתיות האחרונות בחמש מהרשויות המקומיות שנבדקו, נכון לאוגוסט - ספטמבר 2023

הרשות המקומית	מספר גני המשחקים לפי נתונים שהעבירה הרשות	מספר הגנים שבהם לא בוצעה בדיקה שנתית בתוך 12 חודשים	מספר הגנים שבהם בוצעה בדיקה שנתית בתוך 12 חודשים	מספר הגנים שלא נמצאו תקינים בבדיקה השנתית
עיריית חדרה	75	10	65	5
עיריית טבריה	60	8	52	5
עיריית רחובות	114	2	112	3
עיריית שפרעם	9	-	-	-
מ"מ רמת ישי	11	-	11	0

על פי נתוני הרשויות המקומיות שנבדקו, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

עוד נבדק בביקורת ביצוע הבדיקות השנתיות בארבעה מיישובי המועצה האזורית חוף הכרמל: עין כרמל, מעיין צבי, נווה ים וצרופה. הבדיקה העלתה כי בוצעו בדיקות שנתיות בשנת 2023 בכל גני המשחקים ביישובים עין כרמל, מעיין צבי וצרופה, וכי הבדיקות נמצאו תקינות. הוועד המקומי נווה ים מסר למשרד מבקר המדינה כי מבוצעות בדיקות כנדרש, אך הוא לא המציא את העתקי הבדיקות.

נמצא כי עיריית חדרה לא ביצעה בדיקות שנתיות לעשרה גני משחקים בתחומה אף שתוקף הבדיקה השנתית האחרונה שבוצעה בהם הסתיים באוגוסט 2023.

עוד נמצא כי עיריית טבריה לא ביצעה בדיקה שנתית בתוך 12 חודשים בשמונה מגני המשחקים שבתחומה; שני⁸¹ גני משחקים לא נמצאו במצבת גני המשחקים שקבלן המשנה מתחזק לצורך ביצוע בדיקות שנתיות, בחמישה⁸² מתוך גני המשחקים תוקף הבדיקה הסתיים בסוף אוגוסט 2023, ובגן אחד⁸³ תוקף הבדיקה השנתית האחרונה הסתיים במרץ 2023.

עוד נמצא כי עיריית רחובות לא ביצעה בדיקות שנתיות בתוך 12 חודשים בשני גני משחקים מתוך כלל גני המשחקים בתחום העיר. הבדיקות השנתיות בוצעו בגן אחד כעבור 13 חודשים ובגן השני כעבור 15 חודשים.

נמצא כי עיריית שפרעם לא ביצעה בדיקה שנתית בתוך 12 חודשים בחמישה מגני המשחקים שבתחומה.

על אף שהתקן מחייב ביצוע בדיקות שנתיות בגני המשחקים שבתחומן של הרשויות המקומיות, הביקורת העלתה כי עיריות חדרה, טבריה, רחובות ושפרעם לא ביצעו בדיקות שנתיות בחלק מגני המשחקים שבתחומן (ב-10, 8, 2 ו-5 גני משחקים בהתאמה), בתוך 12 חודשים בהתאם לדרישות התקן.

על עיריות חדרה, טבריה, רחובות ושפרעם להקפיד על ביצוע בדיקות שנתיות במועדן בהתאם להוראות התקן.

81 גן שפע חיים 1 וגן שפע חיים 2.

82 גן ציבורי ליד העירייה 28, גן צחי דאלי, גן ברנר, גן רותי וגן השופטים עליון.

83 גן משה שרת.

עיריית רחובות מסרה בתשובתה כי בגן אחד⁸⁴ הייתה תקלה במתקן והבדיקה בוצעה לאחר תיקונו, ולגבי הגן השני⁸⁵ מסרה כי הייתה כוונה להחליף את המתקן ולכן הבדיקה בוצעה באיחור.

בדיקות התאמת המתקן לדרישות התקן

בתקן נקבע כי הבעלים, ובכלל זה הרשויות המקומיות, מחויבים לערוך בדיקות אחת לשלוש שנים לבדיקת התאמת המתקנים שבגני המשחקים לתקן הרלוונטי, על ידי מעבדה מאושרת (להלן - בדיקה תלת-שנתית). בדיקות אלה נחוצות בגני המשחקים שבהם לא מבוצעות הבדיקות השנתיות באמצעות מעבדה מאושרת.

עיריות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם והמועצה המקומית רמת ישי ביצעו בדיקות שנתיות על ידי מעבדות מאושרות, ולפיכך לא נדרשו לבצע בדיקות תלת-שנתיות.

פיקוח המועצה האזורית חוף הכרמל על גני המשחקים שבתחומה

כאמור, בהתאם להנחיות הממונה על התקינה⁸⁶, על המועצות האזוריות מוטלת האחריות הראשונית והעיקרית על גני המשחקים שבתחומן, ומוטלת עליהן החובה לפעול לשם הסרתו או תיקונו של מפגע הנובע ממתקן משחקים.

הביקורת העלתה כי המועצה האזורית חוף הכרמל לא פיקחה על תחזוקת גני המשחקים שבתחומה ולא ניהלה מעקב אחר טיפול הוועדים המקומיים בגני המשחקים ביישובים: המועצה לא פיקחה על ביצוע בדיקות התחזוקה התקופתיות בגני המשחקים ולא עקבה אחר תיקון ליקויים שהתגלו בגני המשחקים.

נמצא כי בשנת 2020 ערך מנהל מחלקת תשתיות ובינוי במועצה האזורית חוף הכרמל סקר, ובמסגרתו בחן את מצב התחזוקה והבטיחות של גני המשחקים ב-22 מ-87²⁷ יישובי המועצה (להלן - סקר הבטיחות). בסקר הבטיחות נמצאה אי-התאמה לדרישות תקן 1498 בגני משחקים שבתחומם של שישה מהיישובים האלה: עין חוד, עין כרמל, כרם מהר"ל, בית חנניה, שדות ים ושיפה, כמפורט להלן.

עין חוד: מבנה הגן "המרכזי" לא תואם את הוראות התקן ונמצאו ליקויים חמורים רבים. לצורך הבאת הגן לתאימות לתקן נדרשים משאבים כספיים רבים.

עין כרמל: מבנה גן הטרקטורים תואם את הוראות התקן, אולם בבדיקה נמצאו ליקויים בדרגות חמור וקל ואין מסמכי תחזוקה כלל. לצורך הבאת הגן לתאימות לתקן נדרשים שינויים בהיקף החצר, נוסף על תיקונים טכניים במתקן.

כרם מהר"ל: יש שני גני משחקים, גן אברי וגן המייסדים, שמבניהם תואמים את הוראות התקן, אולם בבדיקה נמצאו ליקויים בדרגות חמור וקל. להבאת גן המייסדים לתאימות לתקן נדרשים משאבים כספיים רבים או לחלופין לסלק את המתקן; בגן אברי נחוצה עבודה רבה לשיקום המתקן המשולב ולהשלמת הגידור.

בית חנניה: יש שני גני משחקים, גן כרמל והגן בהרחבת היישוב, שמבניהם לא תואמים את הוראות התקן. בבדיקה נמצאו ליקויים רבים, לרבות ליקויים חמורים, ואין תעודות מעבדה מוסמכת. להבאת הגן לתאימות לתקן נדרשים משאבים כספיים רבים, לרבות סוקר עצים מוסמך לבדיקת עצי הפקאן הסמוכים לגנים ויישום המסקנות.

84 גן חצרות המושבה.

85 גן התחייה.

86 הנחיית הממונה על התקינה במשרד הכלכלה והתעשייה מינואר 2021.

87 ביישובים קיסריה, עתלית, ימין אורד, כפר צבי סיטרין וקיבוץ נחשולים לא בוצעה בדיקה.

ש ד ו ת י ם : בגן יום נמצא כי חלק מהמתקנים אינם נושאים תו תקן, וכי מבנה הגן לא תואם את הוראות התקן. להבאת הגן לתאימות לתקן נדרשים שינויים בהיקף החצר, נוסף על תיקונים טכניים במתקן. באופן כללי מתוחזק היטב.

ש פ י ה : מבנה הגן לא תואם את הוראות התקן, ואין הצהרת יצרן לתאימות לתקן. נמצאו ליקויים רבים, לרבות ליקויים חמורים. להבאת הגן לתאימות לתקן נדרשים משאבים כספיים נוספים.

נמצא שהמועצה האזורית חוף הכרמל לא העבירה לטיפול היישובים שבתחומה את הליקויים שנתגלו בסקר הבטיחות שביצעה בשנת 2020, וממילא לא עקבה אחר תיקון אותם הליקויים. המועצה מסרה כי אין לה מידע ותייעוד על פעולות שבוצעו בגני המשחקים לאחר ביצוע הסקר וכי הוא "נגזז". הביקורת העלתה כי, על אף שבהתאם להנחיות הממונה על התקינה מוטלת עליה האחריות הראשונית והעיקרית לגני המשחקים בתחומה, המועצה האזורית חוף הכרמל לא עוקבת אחר פעולות הוועדים המקומיים ביישובים שבתחומה לתחזוקת גני המשחקים ולא מפקחת על ביצוע תחזוקה בהתאם לדרישות התקן.

הבדיקה העלתה כי בהתייחס לשנת 2023 נמצא כי **בעין כרמל** - גני המשחקים נמצאו תקינים בבדיקות החודשיות מחודש יולי 2023 ובבדיקות השנתיות שבוצעו בשנת 2023; **בכרם מהר"ל** - גני המשחקים נמצאו תקינים בבדיקות החודשיות מחודש יולי 2023 ובבדיקות החודשיות מסוף שנת 2023; **בשדות ים** - גני המשחקים נמצאו תקינים בבדיקות השנתיות בשנת 2023.

בתשובת מנהל התכנון בקיבוץ **שדות ים** ממאי 2023 נמסר כי לקיבוץ התקשרות עם חברה שאחראית לתחזוקת גני המשחקים, לרבות ביקורת שנתית על ידי מכון התקנים. עוד נמסר כי כל הגנים נמצאים ברמת תחזוקה גבוהה, וכי אם מתגלה ליקוי הוא מתוקן באופן מיידי ונעשית ביקורת חוזרת לאישור התיקון.

בתשובת ועד היישוב **בית חנניה** ממאי 2024 נמסר כי בפברואר 2024 בוצעו בדיקות שנתיות בשני גני המשחקים ביישוב והתגלו ליקויים. מבדיקה של החברה המתחזקת ממאי 2024 לבחינת הטיפול בליקויים שהתגלו בדוחות האמורים - הליקויים תוקנו וטופלו כנדרש. נוסף על כך, נמסר כי נבחנת - במגבלות התקציב - הצבת מתקנים תקינים חדשים במקום אלו שהוסרו, וכי פעולות התחזוקה שבוצעו לאחרונה הן בהתאם לתקינה המקובלת. לגבי ההערה בסקר הבטיחות בנוגע לסוקר עצים מוסמך, נמסר כי הוועד נמצא בקשר עם גורם מתאים להכנת סקר על העצים שצוינו בדוח בכל המושב (כולל בגן המשחקים השני), וכי הסקר ייעשה במהירות האפשרית.

על המועצה האזורית חוף הכרמל לפקח על תחזוקת גני המשחקים שבתחומה ולעקוב אחר טיפול הוועדים המקומיים בגני המשחקים ביישובים, לרבות מעקב אחר ביצוע בדיקות התחזוקה התקופתיות בגני המשחקים ותיקון ליקויים שהתגלו בהם, אם התגלו. במידת הצורך מוצע כי המועצה תבצע סקרים נוספים בגני המשחקים מעבר לסקר משנת 2020.

המועצה האזורית חוף הכרמל מסרה בתשובתה כי היא מעוניינת שיהיה לה מנגנון פיקוח על גני המשחקים, וכי לקראת תקציב 2025 יעלה הנושא לדיון.

על הרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם ורמת ישי - לפעול לתחזוקתם של גני המשחקים שבתחומן, לרבות מעקב אחר ביצוע בדיקות התחזוקה התקופתיות בגני המשחקים ותיקון ליקויים שהתגלו בהם בהתאם להוראות תקן 1498, למען שמירה על חיי המשתמשים בהם ובטיחותם.

פיקוח מכון התקנים

תקנות התקנים (תו-תקן וסימן השגחה), התשמ"ב-1982 (להלן - תקנות התקנים), הגדירו את סמכותו של מכון התקנים לבדוק את התקנים החלים על מצרך ולהחליט אם הם כוללים דרישות טיב או דרישות בטיחות במידה המאפשרת הענקת תו תקן; וכן לבחון מבחינה מקצועית את התאמת המצרך לדרישות התקן ולהחליט על מתן היתר לסימון מצרך בתו תקן.

לפי תקנות התקנים על הרשות המקומית שמבקשת היתר תחזוקה לגני המשחקים בתחומה לשלם אגרה ולחתום על הסכם עם מכון התקנים בדבר ביצוע פיקוח עליהם; ולמלא אחר התנאים שקבע המכון למתן ההיתר.

מכון התקנים אינו מחדש את חתימת הסכם הפיקוח בכל שנה, והסכם הפיקוח שנחתם במועד ההתקשרות הראשונה ממשיך לחול עד לקבלת בקשה לביטולו מהרשות המקומית או מקבלן המשנה. היתר התחזוקה שניתן מאת מכון התקנים מתחדש אוטומטית בכל שנה אלא אם הרשות או קבלן המשנה ביקשו לבטלו.

הביקורת העלתה כי יש פער ניכר בין מספר גני המשחקים שבתחומה של כל אחת מהרשויות שנבדקו לפי נתוני הרשות ובין מספר גני המשחקים המאושרים לפי אתר מכון התקנים במועד הביקורת⁸⁸. להלן הפרטים בלוח 11 ובתרישים 11.

לוח 11: מספר גני המשחקים שבתחום הרשויות המקומיות שנבדקו לעומת מספר גני המשחקים המאושרים לפי אתר מכון התקנים

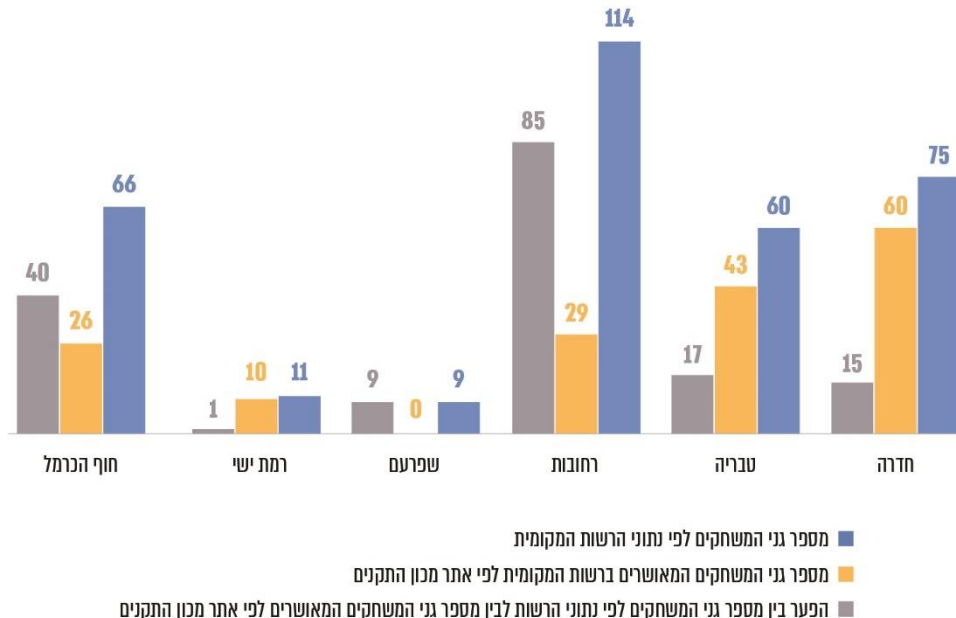
הרשות המקומית	מספר גני המשחקים לפי נתוני הרשות המקומית	מספר גני המשחקים המאושרים לפי אתר מכון התקנים	הפער בין מספר גני המשחקים לפי נתוני הרשות למספר גני המשחקים המאושרים לפי אתר מכון התקנים
עיריית חדרה	75	60	15
עיריית טבריה	60	43	17
עיריית רחובות	114	29	85
עיריית שפרעם	9	0	9
מ"מ רמת ישי	11	*8	3
מ"א חוף הכרמל	66	26	40

על פי נתוני הרשויות שנבדקו ואתר מכון התקנים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* הפרסום באתר מכון התקנים מציין 10 גני משחקים מאחר שהוא כולל גם את ההיתרים לשני גני משחקים שבוטלו.

תרשים 11: מספר גני המשחקים שבתחום הרשויות המקומיות שנבדקו לעומת מספר גני המשחקים המאושרים לפי אתר מכון התקנים

על פי נתוני הרשויות המקומיות ואתר מכון התקנים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

אף שנוהל הדרישות מחייב לציין בהיתר התחזוקה את כל אתרי המשחקים שבאחריות בעל האתר ולדווח על כל שינוי למכון התקנים, מהלוח ומהתרשים עולה כי בכל הרשויות המקומיות שנבדקו יש פער בין מספר גני המשחקים לפי נתוני הרשויות המקומיות ובין מספר גני המשחקים המאושרים לפי אתר מכון התקנים, כך בעיריית רחובות ובמועצה האזורית חוף הכרמל יש פערים ניכרים בין מספר גני המשחקים לפי נתוני הרשויות המקומיות שנמסרו לצוות הביקורת ובין מספר גני המשחקים המאושרים לפי אתר מכון התקנים - 85 ו-40 גני משחקים, בהתאמה; בחדרה יש פער של 15 גני משחקים; בטבריה - 17 גנים; בשפרעם - תשעה גנים; ברמת ישי - שלושה.

על מכון התקנים לדרוש הגשת דיווחים מטעם הרשויות המקומיות על גני משחקים שבתחומן כנדרש בנוהל הדרישות, עדכון רישומים והגשת בקשות להיתרי תחזוקה לגני המשחקים בתחומן, בייחוד לנוכח הפערים בין מספר גני המשחקים לפי נתוני הרשויות המקומיות למספר גני המשחקים שקיבלו את אישור המכון.

הביקורת העלתה כי, שלא על פי סדרי עבודה מקובלים, הבדיקות שביצע מכון התקנים בגני המשחקים ברשויות המקומיות אינן נשמרות במאגרי מידע זמינים או ממוחשבים באופן שיאפשר את זמינותם ומעקב אחר תוצאותיהן, לרבות הליקויים שנמצאו וניהול מעקב אחר תיקונם.

מכון התקנים מסר בתשובתו כי אין למעבדה שלו מערכת ניהול לקוחות, ואין לה מערכת שבה יש קישור אוטומטי בין התעודה לתיק אתר. בעבר נעשה שימוש במערכת "תיקי אתר", אך מערכת זאת כבר אינה פועלת עקב עלויות תפעול גבוהות. גם מערכות החיפוש האחרות כלליות מאוד.

מכון התקנים מסר כי ברשויות המקומיות **חדרה, חוף הכרמל ורמת ישי** לא נערכו "בדיקות יוזמת לקוח"⁸⁹ על ידי מכון התקנים בשנים 2020 - 2023. עוד מסר המכון כי בעיריית **טבריה** נערכו בשנת 2020 בדיקות בחמישה גני משחקים, ובשנת 2021 נערכו בדיקות ב-23 גני משחקים, 13 מתוכם לא נמצאו מתאימים לדרישות התקן; וכי הוא לא איתר בדיקות חוזרות שהזמינה העירייה לגנים הללו.

על עיריית טבריה לפעול להתאמת כל גני המשחקים שבתחומה לדרישות התקן.

עיריית **טבריה** מסרה בתשובתה כי אכן היו גנים שחסרים ברשימת הגנים שבהיתר התחזוקה מאחר שהיו בתהליך הגדלה מול מכון התקנים. נכון למועד מתן התשובה כל הגנים נכללים ברשימת הגנים שבהיתר התחזוקה.

מומלץ למכון התקנים לפעול לניהול המידע ותיעוד הבדיקות שביצע ברשויות המקומיות באופן שיאפשר לקבל תמונת מצב עדכנית על היקף הבדיקות לפי רשויות מקומיות, אופיין, הטיפול בהן והליקויים שנמצאו, לרבות תיעוד המעקב אחריהן - למשל באמצעות מערכות ממוחשבות. אי-זמינות הנתונים, הן ברמה הארצית והן ברמת הרשות המקומית, יש בו כדי לפגוע בהליך תיקון הליקויים ובפיקוח, במעקב ובבקרה עליו.

מכון התקנים מסר בתשובתו שהוא מקבל את ההמלצה כי עליו לפעול לניהול הידע ולתיעוד הבדיקות, וכי הנושא יועבר לאגף מערכות מידע לבחינת היתכנות. עוד מסר המכון כי אומנם המידע קיים אך הוא אינו מרוכז במערכת אחת.

פעולות הממונה על התקינה

החוק הסמיך את הממונה על התקינה לנהל פעולות אכיפה של התקנים הרשמיים. פעולות האכיפה כוללות בדיקת התאמה לדרישות התקן, טיפול בפניות ובתלונות של הציבור בעניין אי-התאמת המצרכים לדרישות התקן ונקיטת אמצעים מינהליים או פליליים נגד מפרי ההוראות⁹⁰.

ניהול מאגר נתונים

ממינהל התקינה נמסר לצוות הביקורת כי אחת לשנה בחודשים ינואר - פברואר נשלח מכתב פנייה לכל הרשויות המקומיות במדינה ובו מוזכרת החובה לפעול בהתאם להוראות התקן לתחזוקת גני משחקים בתחום הרשות, והן מתבקשות להמציא רשימה עדכנית של כל אתרי גני המשחקים שבהם הותקנו מתקני משחקים לפי התקן, לרבות שמות הגנים וכתובותיהם, פרטי הגורם המתחזק ועותק של היתר התחזוקה.

הביקורת העלתה כי בשנים 2022 ו-2023 לא שלח מינהל התקינה מכתבי פנייה לרשויות וכי מכתב אחרון נשלח בינואר 2021. עוד עלה כי לא כל הרשויות המקומיות השיבו למכתב הפנייה של הממונה על התקינה, וכי הוא לא ניהל רישום ממוחשב ומרוכז אילו רשויות מקומיות השיבו למכתב הפנייה בכל שנה ואילו לא, ולא תיעד במרוכז את המסמכים שהעבירו הרשויות המקומיות באופן המאפשר בקרה ומעקב יעילים.

במצב זה ובשל היעדר הרישום המרוכז לא היה למינהל התקינה מידע זמין לגבי כל הרשויות המקומיות שהשיבו למכתבי הפנייה בשנים 2020 - 2021 והמידע שמסרו בתשובותיהן. עוד העלתה הביקורת כי מינהל התקינה לא פועל מול הרשויות המקומיות לקיום דרישתו במתן מענה למכתבי הפנייה והמצאת כל הנתונים והמסמכים שהוא דרש. נמצא כי פניות ותזכורות שנשלחו לעיתים נשלחו לכתובות דוא"ל שאינן עדכניות. במצב זה אין במאגרי הנתונים שלו מידע מלא

⁸⁹ בדיקות יוזמת לקוח הן בדיקות שמבצע מכון התקנים על פי הזמנה שהוא מקבל מרשויות מקומיות ובמימון.

⁹⁰ משרד הכלכלה והתעשייה, אכיפת תקנים רשמיים, אתר משרד הכלכלה והתעשייה (6.6.22).

לגבי המספר הכולל את כל גני המשחקים במדינה בשייך לפי רשויות מקומיות באופן שיאפשר מעקב ופיקוח.

מינהל התקינה מסר בתשובתו כי בשנים 2022 - 2023 לא נשלחו מכתבי פנייה, מאחר שהוא בחן עם גורמים נוספים את הנושאים שבמכתב הפנייה, כי הנתונים שהתקבלו מהרשויות המקומיות לגבי מספר המתקנים וכתובותיהם נשמרים בתיקי הרשויות אך אינם ניתנים לשליפה מרוכזת, וכי בהיעדר מערכת ממוחשבת ייעודית מינהל התקינה ניהל מאגר נתונים ידני.

בנוגע לרשויות המקומיות שנבדקו, בהתאם למידע שנמסר מינהל התקינה, חמש מתוך שש הרשויות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם וחוף הכרמל - לא השיבו למכתב הפנייה שנשלח אליהן בינואר 2021, ומועצה מקומית רמת ישי השיבה למכתב הפנייה.

על הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם וחוף הכרמל להמציא למינהל התקינה את המידע על גני המשחקים שבתחומן כמפורט בדרישותיו שהועברו אליהן.

מומלץ כי מינהל התקינה יפעל כדי לקבל מהרשויות המקומיות את המידע המלא ולכלול במאגריו נתונים עדכניים לגביהן, לעקוב אחר מכתבי הפנייה הנשלחים לרשויות המקומיות, לוודא כי כל הרשויות המקומיות ממלאות את דרישותיו ולהקפיד לעדכן את הנתונים שמתקבלים במערכת ממוחשבת מוסדרת, לרבות שמירת האסמכתאות שהגישו הרשויות, באופן שיאפשר מעקב יעיל.

מינהל התקינה מסר בתשובתו כי מערכת ממוחשבת חדשה שנכנסה לשימוש באמצע שנת 2022 אינה נותנת מענה הולם על צורכי פיקוח ואכיפה בכל הקשור למתקנים. עוד מסר כי המערכת נמצאת בשלבי אפיון, עדכון ושדרוג. לאחר סיום עריכת עדכון המערכת ולאחר קבלת המענה של הרשויות המקומיות על מכתבי הפנייה, אמור המינהל לבצע מעקב ופיקוח בנושא, וזאת ביעילות ובמרוכז.

מנתוני מינהל התקינה מאוגוסט 2023 לגבי 256 רשויות מקומיות בישראל⁹¹ עלה כי ב-98 רשויות מקומיות יש כ-11,470 גני משחקים; ל-31 רשויות מקומיות אין גני משחקים; ולגבי 127 הרשויות המקומיות הנותרות אין לממונה מידע או שהמידע אינו מלא ועדכני.

יוצא אפוא כי למינהל התקינה אין נתונים כוללים לגבי מספר גני המשחקים הציבוריים בתחום שיפוטן של הרשויות המקומיות, ואין לו מידע לגבי מאפייניהם, מיקומם ותכולתם; והוא לא הפעיל את הסנקציות העומדות לרשותו על פי חוק התקנים נגד רשויות מקומיות שלא מסרו לו מידע על גני המשחקים שבתחומן.

לפי נתוני מינהל התקינה יש 31 רשויות מקומיות - כולן מהחברה הערבית - שבהן אין גני משחקים, ובכללן למשל המועצה המקומית בית ג'אן. הביקורת העלתה כי הנתונים שבידי מינהל התקינה אינם מעודכנים, כך למשל נמצא כי במועצה המקומית בית ג'אן, יש שלושה גני משחקים. להלן בתמונה 3 גן משחקים בבית ג'אן.

⁹¹ לא כולל שתי רשויות מקומיות שהן מועצות מקומיות תעשייתיות ורשות מקומית אחת שהוקמה בשנת 2022.

תמונה 3 : גן משחקים בבית ג'אן

צולם על ידי צוות הביקורת בפברואר 2024.

יוצא אפוא כי מינהל התקינה לא מחזיק במידע על המספר הכולל של גני המשחקים הציבוריים במדינה, מיקומם, תכולתם ומצבם, והמידע שיש למינהל התקינה אינו שלם.

על הממונה על התקינה לפעול להשלמת הנתונים שבידיו, ולנהל מאגר נתונים של כל גני המשחקים הציבוריים שבתחום שיפוטן של הרשויות המקומיות בישראל, כך שיהיה בידיו מאגר נתונים מלא שיאפשר, בין היתר, לבצע מעקב ופיקוח אחריהם.

על הממונה על התקינה להפעיל את הסנקציות העומדות לרשותו על פי חוק לצורך קבלת כל מידע או מסמך שיש בהם כדי להבטיח או להקל על איסוף המידע על גני המשחקים שבתחום שיפוטן של הרשויות המקומיות.

הממונה על התקינה מסר בתשובתו כי בנסיבות שבהן רשות מקומית מבצעת הפרה של החוק, הממונה מקדם תחילה הליך של הידברות. אם הליך ההידברות לא יצלח, יוטל על הרשות עיצום כספי בהתאם להוראות החוק.

בדיקות יזומות בגני משחקים

מינהל התקינה מבצע כל שנה בדיקה מדגמית בגני המשחקים ברשויות מקומיות. לוח 12 להלן מפרט את הבדיקות היזומות שביצע הממונה בשנים 2020 - 2023 בהתאם לנתונים שנמסרו לצוות הביקורת.

לוח 12 : הבדיקות היזומות שביצע מינהל התקינה, 2020 - 2023

שנת הבדיקה	מספר הרשויות המקומיות שנבדקו	מספר גני המשחקים שנבדקו
2020	24	119
2021	28	168
2022	32	199
*2023	14	127

על פי נתוני הממונה על התקינה, בעיבוד משרד מבקר המדינה.
* מינואר עד ספטמבר 2023.

בנוגע לרשויות המקומיות שנבדקו נמצא כי מינהל התקינה ביצע בשנת 2022 בדיקה במדגם גני משחקים **בחדרה וברמת ישי**. 11 מתוך 12 גני המשחקים שבדק מינהל התקינה **בחדרה** ושלושה מתוך שישה גני המשחקים שבדק **ברמת ישי** נמצאו לא מתאימים לדרישות התקן. בין הליקויים שנמצאו בגני המשחקים בשתי הרשויות נמצאו ליקויים חמורים⁹². להלן פירוט המתקנים שנמצאו בהם ליקויים חמורים.

ברמת ישי נמצאו ליקויים חמורים במתקנים בשלושה גנים לפי הפירוט הבא: במתקן משולב מעץ בגן קדוש; במתקן משולב ממתכת בגן שכוה מערבית; במתקן משולב ממתכת, בחצובת נדנדה ממתכת, במתקן נינוע קפיץ ספירלי ובמתקן עלה ורד ממתכת עם ארבעה מושבים בגן בן מלך.

בחדרה נמצאו ליקויים חמורים ב-11 גנים, לדוגמה: באקו פארק בוגרים נמצאו ליקויים חמורים במתקן משולב מגדלים ורשת מרחבית, במתקן טיפוס אתגרי ממתכת, במתקן טיפוס מחומשים 3D, בחצובת נדנדה קרדנית מושב קן ציפור ובחצובת נדנדה שני אגפים; בגן תות נמצאו ליקויים חמורים ב-11 מתקנים; בגן יהושוע נמצאו ליקויים קריטיים במתקן משולב; בגן ביל"ו נמצאו ליקויים חמורים ב-15 מתקנים.

הביקורת העלתה כי למינהל התקינה אין תוכנית עבודה הכוללת את שמות הרשויות המקומיות שבהן תבוצע ביקורת ופירוט שמות גני המשחקים שייבדקו בכל אחת מהן. ממינהל התקינה נמסר בספטמבר 2023 ש"המצב מאוד דינמי ומשתנה במהלך שנה, לכן אין לי רשימה חד משמעית של רשויות מיועדות לביקורת".

הממונה על התקינה מסר בתשובתו כי הוא מפעיל שיקול דעת ומפתח תוכנית עבודה שנתית של 200 בקורות בכ-20 רשויות הנבחרות, וזאת, בין היתר, לפי ממצאי פיקוח בעבר, אי-קיום היתר תו תקן לתחזוקה וכן פניות ותלונות.

על מינהל התקינה להכין תוכנית רב-שנתית לבקרה המדגמית, בהתחשב באמות המידה שנקבעו, לצורך מעקב אחר ביצועה וכן לפעול לביצוע בקרה ומעקב גם בנוגע לרשויות שאינן מדווחות על גני משחקים בתחומן או כאלה שלא השיבו לפנייתו.

ניהול מאגר נתונים על בדיקות יזומות

במסגרת הפיקוח על גני המשחקים פנה מינהל התקינה למכון התקנים בבקשה לביצוע בדיקות יזומות בגני משחקים בתחומן של רשויות מקומיות.

הביקורת העלתה כי מידע על הבדיקות היזומות שביצע מכון התקנים בהזמנת מינהל התקינה ומידע על הליקויים שנמצאו אינם זמינים בידי מינהל התקינה, בחלוקה לפי רשות מקומית, מאחר שהם נשמרו לפי "תיק גן". עוד עלה כי אין למינהל התקינה ריכוז של הליקויים שנמצאו בבדיקות ושל פעולות האכיפה כך שיתאפשר ניהול מעקב מוסדר אחר הפעולות שנעשו לתיקונם של הליקויים וקבלת תמונת מצב ארצית לגבי מצב הבטיחות בגני המשחקים ברשויות המקומיות. בנוגע לפרסום לציבור של גני משחקים שאינם תקינים, נמצא כי אין פרסום לציבור של גני המשחקים שנמצא שאינם תקינים בביקורות שביצע מינהל התקינה.

מינהל התקינה מסר בתשובתו כי בשל אילוצי המערכת הממוחשבת, הנתונים ניתנים לאיתור לפי האתר הנבדק ולא לפי הרשות המקומית.

מומלץ כי מינהל התקינה יפעל לניהול רישום מרוכז של הבדיקות שביצע מכון התקנים לפי דרישתו בגני המשחקים בתחומן של רשויות מקומיות, הליקויים שנמצאו ופעולות האכיפה שהוא מבצע. מומלץ כי הדבר ייעשה באמצעות מאגר נתונים ממוחשב שיאפשר בקרה יעילה

⁹² הגדרת ליקוי חמור בנהל ת"ת 1498 חלק 7: אי-התאמה במתקן או באזור המשחק כהגדרתם בת"י 1498 חלק 7 שאינו ליקוי קריטי ושבגינו קיימת אפשרות של פגיעה שטחית כגון שפשוף על פני השטח, צביטה או מעיכה של חלקי גוף, חוסר הכוונה של קהל היעד וכו'.

ומעקב, וכן יסייע בבניית תוכניות בקרה שנתיות ובאיתור ליקויים חוזרים וישפר את השירות הניתן לציבור.

על הממונה על התקינה לפעול לאכיפת הוראות החוק והתקן ולדאוג שהרשויות המקומיות יתחזקו את כל גני המשחקים שבתחומן, בכפוף להיתר תחזוקה מאושר ובהתאם להוראות התקן. מומלץ כי הממונה על התקינה ומכון התקנים ינהלו את הנתונים שברשותם, לרבות מידע על גני המשחקים, בדיקות שנערכו, ליקויים שנמצאו ואלו שתוקנו באמצעות מערכות לניהול נתונים, כך שהמידע יהיה עדכני, מרוכז וזמין ויאפשר פיקוח ומעקב. עוד מומלץ כי הממונה על התקינה יפרסם לציבור את פרטי גני המשחקים שבתחומם נמצאו ליקויים או שאינם מתוחזקים בהתאם להיתר תחזוקה מאת מכון התקנים.

מכון התקנים מסר בתשובתו כי מדובר בהמלצה חשובה בנושא ניהול נתונים, וכי היא תועבר לבחינה של אגף מערכות המידע במכון.

מינהל התקינה מסר בתשובתו כי הוא פועל לעדכון ולהתאמה של המערכת הממוחשבת לצורכי פיקוח בתחום מתקני משחקים. עוד מסר כי סוגיית הפרסום תיבחן מול סמכויות הממונה על התקינה.

התאמת גני המשחקים למשתמשים

נגישות גני המשחקים לאנשים עם מוגבלות

התאמת גני המשחקים לאנשים עם מוגבלות חשובה כדי לאפשר להם הזדמנות שווה ליהנות מהביקור בגני המשחקים ולהקנות להם תחושת שוויון ושייכות לחברה⁹³.

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998 (להלן - חוק השוויון)⁹⁴, מגדיר נגישות כ"אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתוכניות ובפעילויות המתקיימות בהם, והכל באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחותי". חוק השוויון הקנה לאדם עם מוגבלות זכאות לנגישות ב"מקום ציבורי"⁹⁵, וברשימת המקומות הציבוריים נכללים גם גני שעשועים, פארקים או "כל מקום המשמש לבילוי ופנאי".

בחוק השוויון ובחוק התכנון והבנייה נקבעו הוראות בדבר התאמות נגישות של מקומות ציבוריים. בתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות למקום ציבורי שאינו בניין), התשע"ד-2013 (להלן - תקנות השוויון), נקבע כי הרשות המקומית או הוועד המקומי מחויבים להנגיש בהתאם לדרישות חלק 8 לתקן את כל אתרי המשחקים ביישוב מהסוג הכלל-עירוני/יישובי ומהסוג הרובעי. כמו כן הם מחויבים להנגיש 50% לפחות מאתרי המשחקים השכונתיים בפריסה הולמת ביישוב בהתחשב, בין השאר, בשימוש יומיומי באתר המשחקים ובמרחק ההליכה מבתי התושבים במסלול הליכה נגיש.

⁹³ ראו גם מבקר המדינה, דוחות ביקורת על השלטון המקומי 2023 (2023), "הנגשת מבנים ושירותים עבור אנשים עם מוגבלות".

⁹⁴ "אדם עם מוגבלות" מוגדר בחוק השוויון "אדם עם לקות פיזית, נפשית, או שכלית לרבות קוגניטיבית, קבועה או זמנית, אשר בשלה מוגבל תפקודו באופן מהותי בתחום אחד או יותר מתחומי החיים העיקריים".

⁹⁵ רשימת המקומות הכלולים בהגדרת "מקום ציבורי" מופיעה בתוספת הראשונה לחוק השוויון.

הצהרת נגישות

במסגרת תיקון לחוק השוויון מנובמבר 2021 נקבעו לרשויות המקומיות אורכות לביצוע הנגשה של אתרי המשחקים בתחומן, בכפוף להגשת הודעות מטעם הרשויות המקומיות, המפורסמות ברשומות, שבהן הן מצהירות בפני שר המשפטים ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות על מקומות ציבוריים בתחומן שחלה לגביהם חובת ביצוע התאמות הנגישות ועל כוונתן לבצע את ההתאמות עד תאריך מסוים (להלן - הצהרות נגישות). הצהרות הנגישות יכולו התחייבות שלהן להנגיש אחוז מסוים מהמקומות הציבוריים שבתחומן עד למועדים שנקבעו בתיקון לחוק⁹⁶.

חלק 8 לתקן מפרט דרישות נגישות הנוגעות הן לסביבת הגן והן למתקני המשחקים, כגון מיקום גן המשחקים ושיפועי הדרכים המובילות אליו, רוחב הדרכים המובילות למתקנים וגן ושיפועיהם, משטחים נגישים, שילוט וסימני אזהרה, קישור מתקנים מותאמים לדרך נגישה ועוד.

המדריך לתכנון גנים ציבוריים התייחס לסוגיית הנגישות בגני המשחקים, וכלל נגישות בתוך הגנים, נגישות אל הגנים וחניה נגישה, ובעיקר שם דגש על הצורך לבצע התאמות נגישות לאנשים עם מוגבלות בהתאם לקבוע בתקנות השוויון המתעדכנות מעת לעת. בהתאם למדריך נדרשת הנגשת ריהוט גן ומתקנים המשמשים את באי הגן עם מוגבלות, כגון פינות ישיבה (ספסלים), מתקני שתייה (ברזיות), והקצאת מקומות חניה מותאמים למצבם.

בלוח 13 להלן מצב ההנגשה לאנשים עם מוגבלות בגני המשחקים ברשויות המקומיות שנבדקו בהתאם להצהרות הנגישות שלהן שהוגשו לנציבות, התקפות עד למרץ 2023, ולמידע שהציגו.

לוח 13: שיעור גני המשחקים המונגשים* ברשויות המקומיות שנבדקו

הרשות המקומית	מספר גני המשחקים	מספר גני המשחקים המונגשים**	שיעור גני המשחקים המונגשים
טבריה	60	49 גנים***	81.6%
חדרה	75	27***	36%
רחובות	114	51 גנים****	45%
שפרעם	9	2 גנים*****	22.2%
מ"מ רמת ישי	11	3 גנים*****	27%
מ"א חוף הכרמל	66	20 גנים*****	30.3%

לפי מידע שהופק מההודעות שמסרו הרשויות המקומיות שנבדקו לצוות הביקורת בדבר מקומות ציבוריים שחלה לגביהם חובת ביצוע התאמות נגישות, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* הכוונה היא לכל הפחות הנגשת דרכי הגישה לגן המשחקים ולמתקנים. בהצהרות הנגישות שנתקבלו מהרשויות שנבדקו חסר מידע, והמידע שיש לא אחיד בנוגע להנגשת המתקנים, לריהוט הגן ולחניה המותאמת לאנשים עם מוגבלות, לכן לא התאפשרה הצגת נתונים לפי הפילוח האמור.

** בהתאם להודעות בדבר מקום ציבורי שחלה לגביו חובת ביצוע התאמות הנגישות ומסמכים נוספים שמסרו הרשויות שנבדקו לצוות הביקורת.

*** כל הגנים האמורים כוללים מתקנים נגישים בהתאם להצהרת הנגישות, לרבות גני משחקים שהוצהר כי יונגשו עד מרץ 2023. בהצהרת הנגישות אין התייחסות לחניה מותאמת לאנשים עם מוגבלות.

**** מתוכם 31 שבהם גם מתקני משחקים נגישים וחניה מותאמת לאנשים עם מוגבלות, לפי הצלבה בין הצהרת הנגישות ומסמכים שהמציאה העירייה.

***** בשני הגנים יש מתקנים נגישים וחניה מותאמת לאנשים עם מוגבלות בהתאם להצהרת הנגישות, בגן אחד בוצעה ההנגשה ובגן אחד הוצהר כי יונגש עד מרץ 2023.

***** מתוכם רק גן משחקים אחד עם מתקנים מונגשים לפי הצהרת הנגישות, ובשני הגנים האחרים דרך, כניסות וריהוט מונגשים. לשניים מתוך גני המשחקים חניה מותאמת לאנשים עם מוגבלות.

***** 19 מתוכם עם מתקנים נגישים ושלושה עם חניה המותאמת לאנשים עם מוגבלות, בהתאם להצהרות הנגישות של יישובי המועצה שהומצאו למשרדנו.

בהתאם לתיקון לחוק השוויון, יתאפשר לרשויות המקומיות לפרוס את ביצוע ההנגשה של כל מבני הציבור והמקומות שאינם בניין בתחומן לארבע שנים נוספות (החל ביום 31.3.22). נקבע כי על הרשויות לתכנן ביצוע של 25% מההתאמות מדי שנה ולדווח על עמידתן ביעדי הביניים שתכננו בכל שנה.

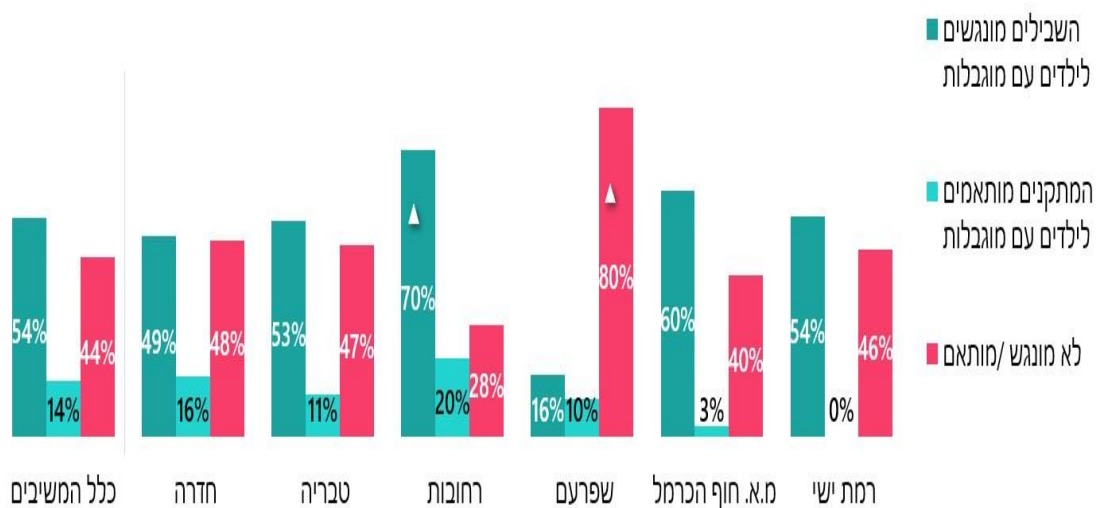

מהלוח עולה כי שיעור גני המשחקים המונגשים בטבריה היה הגבוה ביותר כ- 82% ; **בחדרה, רחובות וחוף הכרמל** שיעורם נע בין 30%-45% ; לעומת זאת מהנתונים בלוח עולה כי שיעור גני המשחקים המונגשים במועצה המקומית **רמת ישי** ובעיריית **שפרעם** הוא הנמוך ביותר מבין הרשויות שנבדקו - פחות מ-30%.

מתשובות המשיבים⁹⁷ בסקר עמדות התושבים עולה כי המתקנים בגני המשחקים בקרבת מקומות המגורים שלהם לא הותאמו לילדים עם מוגבלות. עוד עולה כי יותר ממחצית המשיבים ציינו שהשבילים שהובילו לגני המשחקים היו מונגשים.

תרשים 12 להלן מציג את דעת המשיבים⁹⁸ בסקר עמדות התושבים בנוגע להתאמת גני המשחקים שבקרבת בתיהם לילדים עם מוגבלות.

תרשים 12 : דעת המשיבים בנושא התאמת גני המשחקים שבקרבת בתיהם לילדים עם מוגבלות

על פי סקר עמדות התושבים.

עלה כי 40 משיבים⁹⁹ בשפרעם ציינו כי השבילים והמתקנים בגן המשחקים הקרוב ביותר לאזור מגוריהם אינם מותאמים לאנשים ולילדים עם מוגבלות.

מומלץ כי עיריית שפרעם תיתן את הדעת להנגשת גני המשחקים שבתחומה.

הנגשת גני משחקים לפי אזורים סטטיסטיים ודירוג חברתי-כלכלי

הביקורת מיפתה באמצעות טכנולוגיית ה-GIS את מספר גני המשחקים המונגשים לאנשים עם מוגבלות ברשויות שנבדקו בפילוח לפי דירוג חברתי-כלכלי באזורים סטטיסטיים בתחומי הרשויות.

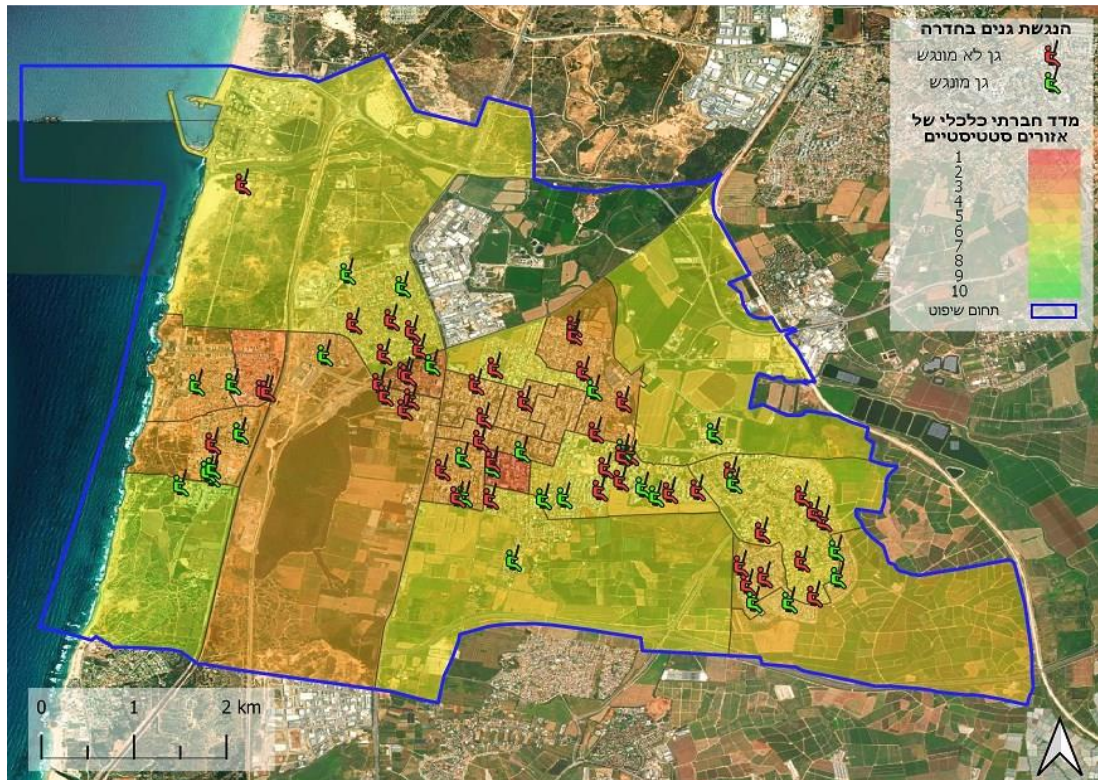
⁹⁷ להלן מספר המשיבים בכל אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו : **חדרה** - 101 משיבים **טבריה** - 46 ; **רחובות** - 175 ; **שפרעם** - 61 ; **חוף הכרמל** - 39 ; **רמת ישי** - 15. טעות הדגימה היא 4.8%.

⁹⁸ התרשים מציג את שיעור המשיבים מתוך כלל המשיבים בעלי הדעה, דהיינו ללא התחשבות במשיבים שענו "לא יודע" : בחדרה 18%, בטבריה 22%, ברחובות 26%, בשפרעם 18%, ברמת ישי 13% ובחוף הכרמל 23%.

⁹⁹ מבין 61 המשיבים בשפרעם 18% ציינו שאין להם מידע בנושא, ו-80% מהנותרים (40 משיבים) ציינו שהשבילים והמתקנים אינם מותאמים לאנשים עם מוגבלות.

מפה 6: גני המשחקים בחדרה, לפי נגישות ודירוג חברתי-כלכלי של אזורים סטטיסטיים

על פי נתונים מהצהרת הנגישות של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתונים מהצהרת הנגישות ונתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית חדרה, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

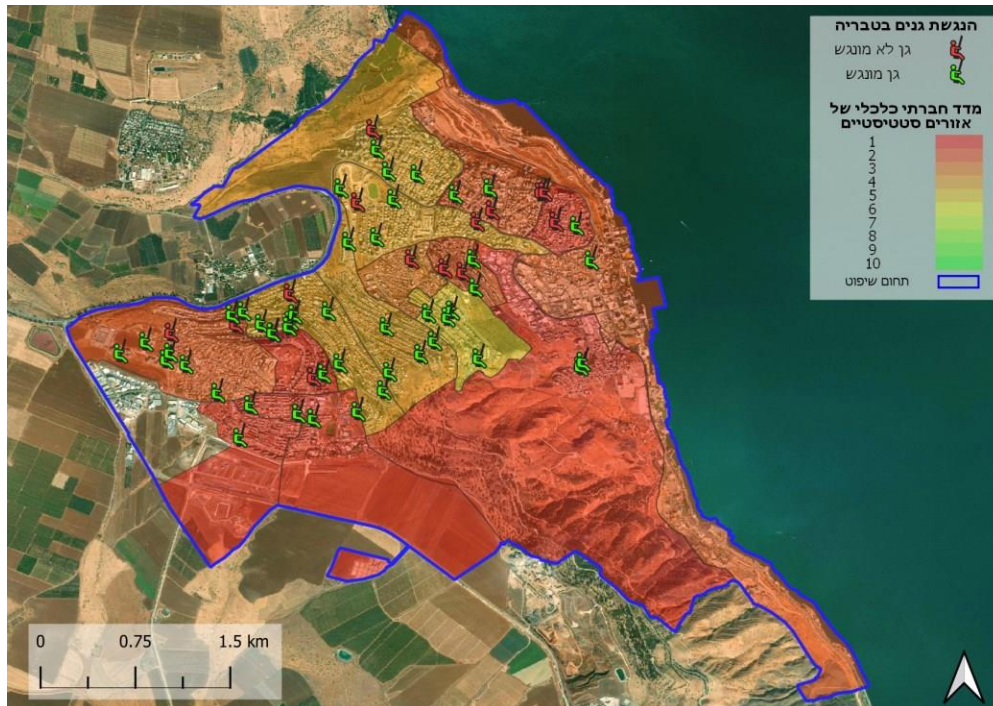
* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה כי 12 מתוך 27 גני המשחקים המונגשים בחדרה נמצאים באזורים סטטיסטיים שהדירוג החברתי-כלכלי של האוכלוסייה בהם הוא 5 ומטה.

מפה 7: גני המשחקים בטבריה, לפי נגישות ודירוג חברתי-כלכלי של אזורים סטטיסטיים

על פי נתונים מהצהרת הנגישות של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתונים מהצהרת הנגישות ונתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית טבריה, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

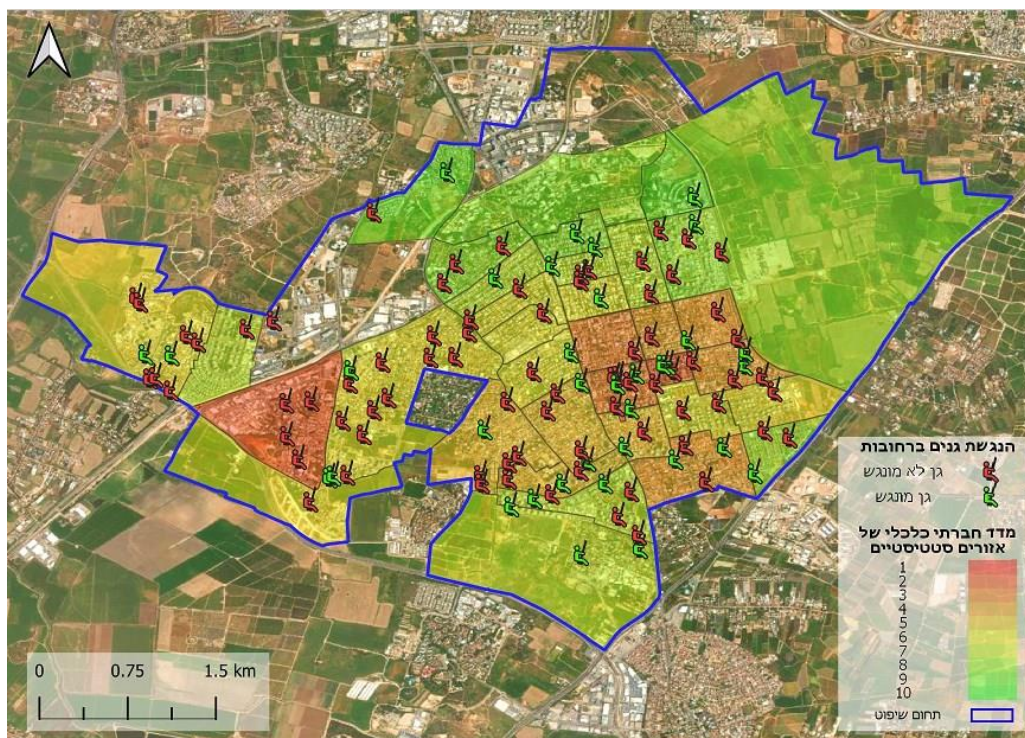
* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה כי שמונה מתוך 11 גני המשחקים שלא הוגשו נמצאים באזורים סטטיסטיים שהדירוג החברתי-כלכלי של האוכלוסייה המתגוררת בהם הוא 4 ומטה.

מפה 8 : גני המשחקים ברחובות, לפי נגישות ודירוג חברתי-כלכלי של אזורים סטטיסטיים

על פי נתונים מהצהרת הנגישות של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתונים מהצהרת הנגישות ונתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית רחובות, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

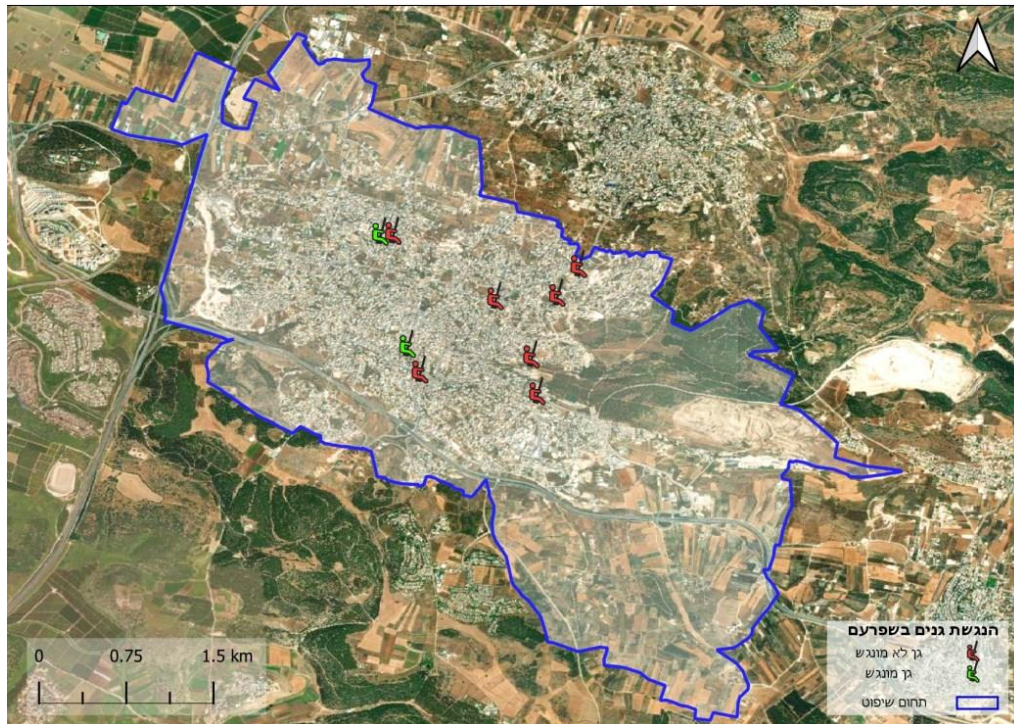
* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה כי מתוך 63 גני משחקים שאינם מוגשים ברחובות יש ארבעה גני משחקים לא מוגשים במערב העיר באזור סטטיסטי שהדירוג החברתי-כלכלי של האוכלוסייה המתגוררת בו הוא 4 ומטה.

מפה 9 : גני המשחקים בשפרעם, לפי נגישות

על פי נתונים מהצהרת הנגישות של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה. מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, נתונים מהצהרת הנגישות ותוני גני משחקים ציבוריים של עיריית שפרעם, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה כי בתחום שיפוט של עיריית שפרעם יש שני גני משחקים מוגשים בלבד, והם קרובים זה לזה באופן יחסי. יצוין כי הדירוג החברתי-כלכלי בכל האזורים בעיר הוא 3.

מפה 10: גני המשחקים ברמת ישי, לפי נגישות

לפי נתונים מהצהרת הנגישות של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה. מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, נתונים מהצהרת הנגישות ונתוני גני משחקים ציבוריים של המועצה המקומית רמת ישי, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהמפה עולה כי בכל תחום שיפוט של המועצה המקומית רמת ישי היו שלושה גני משחקים מוגנשים בלבד, והאוכלוסייה ביישוב בדירוג חברתי-כלכלי אחיד ברמה 8.

עוד עולה מהמפות כי יש שוני בשיעור גני המשחקים המוגנשים לאנשים עם מוגבלות ברשויות המקומיות שנבדקו. בתחומה של עיריית טבריה, למשל, רבים מגני המשחקים מוגנשים (49 גנים), ובתחומן של עיריית שפרעם והמועצה המקומית רמת ישי גני משחקים ספורים מוגנשים: שניים בשפרעם ושלושה ברמת ישי. כמו כן, מהמפות עולה כי יש ריכוז של גנים לא מוגנשים באזורים סטטיסטיים שהדירוג החברתי-כלכלי הוא 4 ומטה.

מומלץ כי הרשויות המקומיות שפרעם ורמת ישי יבדקו את הצורך בהנגשת גני משחקים נוספים בהתאם לדרישות החוק ותוך פריסת הגנים המוגנשים ביישוב בהתאם לנדרש ולמאפיינים נוספים כמו דירוג חברתי-כלכלי.

מומלץ לרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל - לבחון את תוצאות סקר עמדות התושבים ולהמשיך ולפעול להנגשת גני המשחקים וליידוע התושבים בנושא.

עיריית חדרה מסרה בתשובתה כי מחלקת הגינון פועלת עם הממונה על הנגישות ברשות להנגשה מלאה של כלל הגנים בעיר. עוד מסרה בתשובה כי בשנת 2024, במסגרת תוכנית סדורה, בוצעו עבודות הנגשה ב-15 גנים ציבוריים בעיר, וכי היא ממשיכה בפעילות זו.

עיריית **רחובות** מסרה בתשובתה כי יש לה תוכנית הנגשה המתוכננת עד לשנת 2026 שהוגשה לנציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, ובה היא מתחייבת להנגיש בכל שנה 27 גנים ציבוריים נוספים.

המועצה המקומית **רמת ישי** מסרה בתשובתה כי ביישוב שבעה גני משחקים מונגשים אך טרם התקבל אישור לכולם.

פרסום אתרי גני המשחקים המונגשים

תקנות השוויון מחייבות את הרשויות המקומיות לפרסם באתרי המרשתת שלהן ובמשרדיהן את רשימת אתרי המשחקים המונגשים. על המועצות האזוריות לכלול בפרסום את רשימת אתרי המשחקים בכל אחד מהיישובים בתחומן.

עיריית טבריה: הביקורת העלתה כי עיריית **טבריה** פרסמה באתר המרשתת שלה רשימה של אתרי גני המשחקים בתחומה, בציון כתובות, וסימנה את גני המשחקים המונגשים. נמצא כי הרשימה שפרסמה העירייה לא הייתה מעודכנת, שכן ברשימה זו צוין כי יש 17 גני משחקים מונגשים ואילו בהצהרת הנגישות של העירייה עד למרץ 2023 הוצהר כי הונגשו 51 גני משחקים בתחום העיר.

על עיריית **טבריה** לפעול לעדכון רשימת אתרי גני המשחקים המונגשים באתר המרשתת שלה.

עיריית חדרה, רחובות ושרעם: פרסמו את הצהרות הנגישות, לרבות גני המשחקים המונגשים, באתר המרשתת שלהן. עם זאת, נמצא כי הן לא פרסמו רשימה מרוכזת של גני המשחקים המונגשים לאנשים עם מוגבלות.

מומלץ כי הרשויות המקומיות **חדרה, רחובות ושרעם** יפרסמו באתרי המרשתת שלהן, נוסף על הצהרות הנגישות, רשימה מרוכזת של גני המשחקים המונגשים בתחומן לנוחות הציבור.

המועצה המקומית רמת ישי והמועצה האזורית חוף הכרמל: על אף שתקנות השוויון מחייבות את הרשויות המקומיות לפרסם באתרי המרשתת שלהן ובמשרדיהן את רשימת אתרי המשחקים המונגשים, הביקורת העלתה כי המועצה המקומית **רמת ישי** והמועצה האזורית **חוף הכרמל** לא פרסמו באתרי המרשתת שלהן רשימה של גני המשחקים המונגשים בתחומן או את הצהרות הנגישות הכוללות את גני המשחקים המונגשים.

על המועצה המקומית **רמת ישי** והמועצה האזורית **חוף הכרמל** לפרסם באתרי המרשתת שלהן את רשימות גני המשחקים המונגשים בתחומן בהתאם להוראות התקנות, כדי לטייב את השירות הניתן לציבור המשתמשים.

המועצה האזורית **חוף הכרמל** מסרה בתשובתה כי היא תפרסם באתר שלה במרשתת את מקומם של גני המשחקים המונגשים בתחום שיפוטם.

המועצה המקומית **רמת ישי** מסרה בתשובתה כי תפרסם בהקדם את האתרים המונגשים שבתחום שיפוטם, לאחר שתקבל בעניינם אישור נגישות.

ליקויי נגישות ברשויות שנבדקו

להלן תמונות של ליקויי נגישות שנצפו בביקורים שערך צוות הביקורת בשלושה מתוך 12 גני המשחקים שנדגמו בחוף הכרמל, בטבריה ובשרעם.

תמונה 4 : צבע דהוי בחניה מותאמת לאנשים עם מוגבלות בגן משחקים בצרופה

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

תמונה 5 : מרווח צר במחסום הגישה לגן חיים* בטבריה (לא מאפשר כניסת כיסא גלגלים)

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.
* גן נגיש בהתאם להצהרת הנגישות.

תמונה 6: דרך גישה לגן המשחקים עם שיפוע חד ומכשולים בגן העיר העתיקה* בשפרעם

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.
* גן נגיש בהתאם להצהרת הנגישות.

בסיורים שערך צוות הביקורת נצפו ליקויי נגישות בגני משחקים בתחומן של עיריות טבריה ושפרעם והמועצה האזורית חוף הכרמל למרות שגני המשחקים צוינו כנגישים לפי הצהרות הנגישות שהגישו רשויות אלה.

על עיריות טבריה ושפרעם ועל המועצה האזורית חוף הכרמל לוודא כי לגנים הנגישים בתחומן יש דרכי גישה לאנשים עם מוגבלות, ועליהן לפעול לביצוע כל ההתאמות הנדרשות לכך.

בתשובת מנהלת הקהילה ביישוב צרופה מיוני 2024 (להלן - תשובת ועד מקומי צרופה) נמסר כי במסגרת תוכנית התמרור שאושרה לאחרונה, חניות הנכים ייצבעו כחלק מפרויקט התמרור שיבוצע ביישוב.

בטיחות בגני המשחקים

כאמור, ישנה חשיבות רבה לשמירה על בטיחות המשתמשים במתקני המשחקים ובסביבה של גני המשחקים, לצורך שמירה על בריאותם וחייהם ועל מנת לאפשר להם חוויה טובה ומהנה. השמירה על הבטיחות נדרשת גם בסביבה החיצונית של גני המשחקים.

במדריך משנת 2016 נקבע כי "יש להבטיח נגישות לשטחי הציבור לאוכלוסיות ולמשתמשים שונים, תוך שימת דגש על כללי הבטיחות...". במדריך לתכנון גנים ציבוריים נקבע כי תוואי דרך הגישה אליהם יהיה נוח ככל האפשר וכי אם נדרשת חציית כביש, יש לתכנן הסדרת תנועה בטוחה ולהנגיש את המעברים לעגלות ולמוגבלי ניידות באמצעות הנמכת מדרכות.

בסעיף "אמצעי בטיחות כלליים" בחלק 7 לתקן נקבע כי "הכניסה, היציאה ומסלולי החירום אל מגרש המשחקים וממנו, המיועדים לשימושם של הציבור ושל שירותי החירום, יהיו נגישים ונקיים ממכשולים בכל עת". "חוסר גישה לאתר וקיומם של סיכונים" וכן "חוסר מחסום המונע יציאה ישירה לכביש" מוגדרים כליקויים חמורים¹⁰⁰ אשר הופכים את המתקנים באתר למסוכנים לשימוש ומחייבים את סגירת גן המשחקים. כמו כן, נקבעו במדריך כללים לסימון מעברי חצייה ואמצעי ריסון תנועה בסמוך לגני משחקים.

על פי "רשימת פגמים אופייניים" במתקני משחקים שהכין מכון התקנים שלפיה נדרש סימון שהמתקן מסוכן לשימוש על פי התקן.

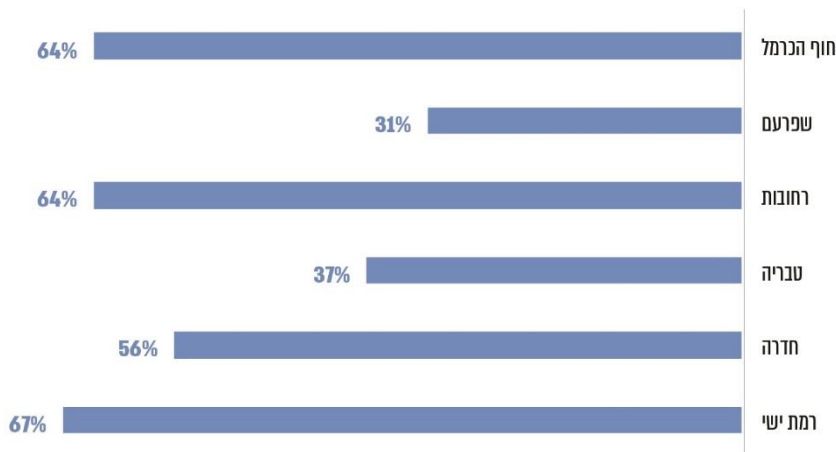
בשנת 2020 ערכה עמותת אור ירוק, העמותה למאבק בתאונות הדרכים בישראל, סקר בטיחות בסביבת גני משחקים¹⁰¹, ובמסגרתו נדגמו 67 גנים ב-22 רשויות מקומיות. לכל גן נבדקו איכות מעברי החצייה ונגישותם, אמצעי שילוט וסימון, פסי האטה ומפגעי דרך.

מסקר הבטיחות של עמותת אור ירוק עלה כי 57% ממעברי החצייה שנבדקו בסביבת גני המשחקים היו זהויים או לא היו קיימים כלל; ב-48% מגני המשחקים לא היו תמרורים המתריעים על הימצאות ילדים בדרך או שהם לא היו תקינים; ב-57% מגני המשחקים לא היו פסי האטה או שהם לא היו תקינים; וב-28% מהם נמצאו מפגעי דרך המסכנים את שלום הילדים וההורים בסביבת הגן.

עמדות התושבים לגבי בטיחות גני המשחקים

בסקר עמדות התושבים ציינו כ-55% מהמשיבים¹⁰² שגן המשחקים הקרוב לביתם שבו הם מבקרים הוא בטיחותי, לפי החלוקה בתרשים 13 להלן.

תרשים 13: שיעור המשיבים שצינו כי גן המשחקים הקרוב לביתם בטיחותי

על פי סקר עמדות התושבים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

עמותת אור ירוק, "סקר בטיחות בסביבת גני שעשועים" (2020).

101

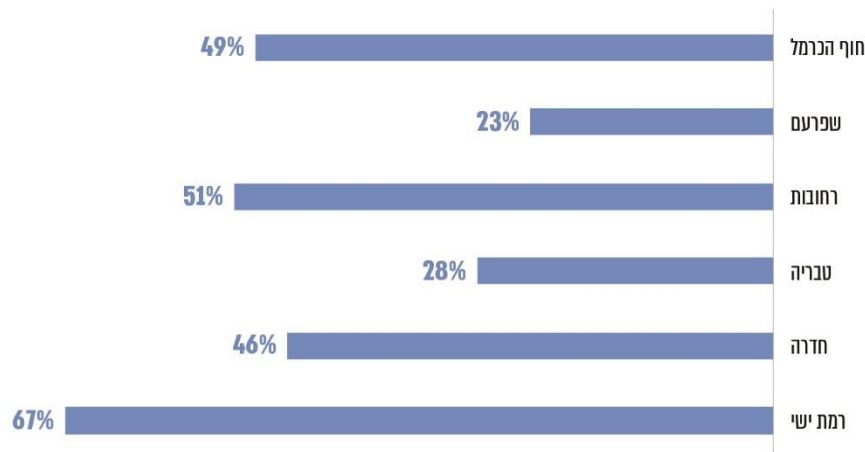
להלן מספר המשיבים בכל אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו: חדרה - 101 משיבים; טבריה - 46; רחובות - 175; שפרעם - 61; חוף הכרמל - 39; רמת ישי - 15. טעות הדגימה היא 4.8%.

102

עוד עלה מתוצאות הסקר כי 44% מהמשיבים סברו שתחזוקת גן המשחקים והמתקנים שבו הייתה "נאותה", לפי החלוקה בתרשים 14 להלן.

תרשים 14 : שיעור המשיבים שסברו כי תחזוקת גן המשחקים הקרוב לביתם והמתקנים שבו נאותה

על פי סקר עמדות התושבים, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

מהאמור עולה כי שיעור המשיבים **מטבריה ומשפרעם** שלדעתם גני המשחקים הקרובים לבתיהם בטיחותיים ותחזוקת מתקניהם נאותה הוא נמוך משיעורם ביישובים האחרים (13 מתוך 46 משיבים בטבריה ו-14 מתוך 61 משיבים בשפרעם).

בסקר עמדות התושבים גם נבדק כמה מהמשיבים¹⁰³ לסקר יודעים מי הגורם האחראי לטיפול בגני המשחקים ביישובם. רק 29% ידעו מי הגורם ברשות שאליו אפשר לפנות בנושא גני משחקים, כלומר רוב המשיבים (כ-70%) לא ידעו.

סקר עמדות התושבים בדק את שביעות רצון המשיבים מבטיחות ותחזוקה, ממספר גני המשחקים בסביבת המגורים, מגוון המתקנים בגני המשחקים והתאמתם לילדים בכל גיל, ואם יש מספיק מתקנים לשימוש הילדים.

הלוח שלהלן מציג את שביעות רצון המשיבים שהשתתפו בסקר ברשויות שנבדקו מכל אחד מהפרמטרים שנבחנו.

להלן מספר המשיבים בכל אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו: **חדרה** - 101 משיבים **טבריה** - 46; **רחובות** - 175; **שפרעם** - 61; **חוף הכרמל** - 39; **רמת ישי** - 15. טעות הדגימה היא 4.8%.

לוח 14: שביעות רצון המשיבים מביטוחות הגנים וזמינותם, מגוון המתקנים ומספרם

הביקור בגן המשחקים הוא חוויה מהנה עבורך	יש מספר מספיק של גני משחקים באזור מגוריך	המתקנים מגוונים ומתאימים לילדים בכל גיל	יש מספיק מתקנים לשימוש הילדים המבקרים בגן	גן המשחקים בטיחותי	תחזוקת גן המשחקים והמתקנים נאותה
מ"מ רמת ישי	47%	53%	40%	47%	67%
רחובות	46%	57%	46%	42%	51%
חדרה	44%	49%	38%	35%	46%
מ"א חוף הכרמל	33%	46%	26%	26%	49%
שפרעם	64%	10%	28%	18%	23%
טבריה	33%	17%	15%	11%	28%

על פי סקר עמדות התושבים.

מהלוח עולה כי גני המשחקים נתפסים כבטיחותיים יותר ברשויות המקומיות רחובות, חוף הכרמל ורמת ישי. בטבריה ובשפרעם אין מספיק גני משחקים, ואלו הקיימים חלקם נתפסים כלא בטיחותיים, והמתקנים שבהם לא מספיקים, לא מגוונים ואינם מתאימים לילדים בכל גיל. זאת ועוד, רק שליש מהמשיבים מרוצים ממגוון המתקנים וממספרם. כלומר בכל היישובים יש בעיה של מספר מספק של מתקנים וגיוונם.

תרשים 15 להלן מציג את שיעור המשיבים¹⁰⁴ בסקר שהעידו על הימצאות אמצעי בטיחות בסביבת גני המשחקים ברשויות שנבדקו.

תרשים 15: שיעור המשיבים שהעידו על הימצאות אמצעי בטיחות בסביבת גני המשחקים

על פי סקר עמדות התושבים.

להלן מספר המשיבים בכל אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו: חדרה - 101 משיבים; טבריה - 46; רחובות - 175; שפרעם - 61; חוף הכרמל - 39; רמת ישי - 15. טעות הדגימה היא 4.8%.

מתוצאות הסקר עלה כי בכל הרשויות המקומיות שנבדקו שיעור המשיבים שהעידו על הימצאות תמרורי אזהרה המתריעים על ילדים בדרך הוא נמוך; שיעור המשיבים מכל הרשויות המקומיות שנבדקו אשר העידו כי יש תאורה בתחום גן המשחקים הקרוב לביתם הוא גבוה מ-70%, למעט בטבריה ובשפרעם, ששיעורי המשיבים בתחום שיפוטן שהעידו כי יש תאורה בגן המשחקים הקרוב לביתם הם 59%-ו-49% בהתאמה.

מהנתונים שמסרו הרשויות המקומיות שנבדקו בנוגע להתקנת אמצעי בטיחות בסביבת גני המשחקים שבתחומן, הכוללים מעברי חצייה, תמרורי אזהרה המורים על הימצאות ילדים בדרך ופסי האטה, עולים הממצאים הללו:

בעיר שפרעם אין תמרורי אזהרה המורים על הימצאות ילדים בדרך בסביבת שום גן משחקים, ורק בסביבת שלושה גני משחקים מתוך תשעת הגנים יש מעברי חצייה. ברמת ישי בגן אחד מתוך 11 גני המשחקים שבתחום היישוב יש תמרור אזהרה על ילדים בדרך, ומעברי חצייה בסביבת ארבעה מתוך 11 הגנים. בחדרה נמסר כי המידע לגבי פסי האטה, תמרורי אזהרה על ילדים בדרך ומעברי חצייה בסביבת גני המשחקים אינו קיים וכי באופן כללי אין הצדקה להתקין בכל מקום פסי האטה או תמרורי אזהרה, כל מקרה יש לבחון לגופו.

בטיחות במתקני המשחקים בגני המשחקים שנדגמו

צוות הביקורת ערך סיורים ב-24 גני משחקים שנדגמו ברשויות המקומיות שנבדקו. להלן דוגמאות לליקויים במתקני משחקים שנצפו במהלך הסיורים בגני המשחקים שנדגמו.

בלוח שלהלן מוצגים ליקויים במתקני המשחקים שנצפו על ידי צוות הביקורת בגני המשחקים שנדגמו:

לוח 15: ליקויים במתקני המשחקים שנצפו בגני המשחקים שנדגמו

שם גן	רשות מקומית	מתקן	סוג ליקוי
גן המתנ"ס	טבריה	נדנדה	שבר
גן גורודיסקי (הפלסטיק)	רחובות	מתקן נדנוד	קרע
גן העיר	שפרעם	מתקן נדנוד	ידית שבורה
גן העיר	שפרעם	נדנדה	שבר בשרשרת
גן העיר	שפרעם	נדנדה	שבר בשרשרת
גן העיר	שפרעם	קן ציפור	מיגון פרום
גן מס'1 עין הכרמל	מועצה אזורית חוף הכרמל	גשר עץ	שלב רופף בגשר

נתונים מתמונות שצילם צוות הביקורת בסיורים בחודשים יולי ואוגוסט 2023, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

להלן דוגמאות של ליקויים שנצפו במתקנים בגנים שנדגמו:

מתקן נדנדה בגן המתנ"ס בטבריה.

תמונה 7: שבר בנדנדה בגן המתנ"ס בטבריה

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

מתקן נדנוד בגן גורודיסקי (הפלסטיק) ברחובות.

תמונה 8: מתקן נדנוד קרוע בגן גורודיסקי (הפלסטיק) ברחובות

צולם על ידי צוות הביקורת באוגוסט 2023.

מתקני משחקים בגן העיר בשפרעם.

תמונה 9 : ידית מתקן שבורה בגן העיר בשפרעם

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

תמונה 10 : שרשרת שבורה בנדנדה ומיגון פרום בנדנדת קן ציפור בגן העיר בשפרעם

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

תמונה 11 : שרשרת שבורה בנדנדה עם בגן העיר בפרעם

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

גן מס' 1 בעין כרמל שבתחום המועצה האזורית חוף הכרמל.

תמונה 12 : ליקוי בשלבי גשר עץ בגן מס' 1 בעין כרמל

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

הביקורת העלתה כי בארבעת גני המשחקים שפורטו לעיל, שבתחומן של הרשויות המקומיות טבריה, רחובות, שפרעם וחוף הכרמל, נמצאו ליקויים במתקני משחקים שעלולים לסכן את המשתמשים במתקנים: שבר בנדנדה בגן המתנ"ס בטבריה, מתקן נדנוד קרוע בגן שמואל גורודיסקי (הפלסטיק) ברחובות, ידית מתקן שבורה, שרשראות שבורות בשתי נדנדות ומיגון פרום בנדנדת קן ציפור בגן העיר בפרעם, ליקוי בשלבי גשר עץ בגן מס' 1 בעין כרמל שבמועצה האזורית חוף הכרמל.

בסיוור של צוות הביקורת בתחילת מרץ 2024 נמצא כי שתי הנדנדות בגן העיר בפרעם הוסרו.

דוגמאות לתמונות של ליקויים שנצפו בסביבת גני המשחקים ברשויות שנבדקו¹⁰⁵

תמונה 13 : היעדר גדר מכיוון הכביש ואבנים גדולות במשטח הדשא במתחם גן סגל בחדרה

צולם על ידי צוות הביקורת ביוני 2023.

תמונה 14 : היעדר גדר ועמוד חשמל חשוף במתחם גן המתנ"ס בטבריה

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

בסיוור של צוות הביקורת בתחילת מרץ 2024 נמצא כי תוקן הליקוי של עמוד החשמל החשוף.

על הרשויות המקומיות טבריה, רחובות, שפרעם וחוף הכרמל לפעול לתיקון הליקויים שנמצאו במתקני המשחקים כמפורט לעיל ללא דיחוי.

עיריית **טבריה** מסרה בתשובתה שהליקויים טופלו על ידי החברה המתחזקת.

עיריית **רחובות** מסרה בתשובתה כי מדובר בליקוי קל אשר כבר תוקן במסגרת התחזוקה השוטפת.

מומלץ כי הרשויות המקומיות שנבדקו יתנו את הדעת לעמדות התושבים בנוגע למספר המתקנים וגיוונם, בתוך גני המשחקים שבתחומן, ולתחושותיהם בנוגע לאמצעי בטיחות החסרים בסביבת גני המשחקים שבתחומן, בדגש על הצבת תמרורי אזהרה על ילדים בדרך בקרבת גני המשחקים, ויפעלו כנדרש להגברת הבטיחות בגני המשחקים שבתחומן. עוד מומלץ כי העיריות טבריה ושרעם ייתנו את הדעת לתחושות תושביהן בנושא בטיחות המתקנים בגני המשחקים בתחומן ותחזקתם.

לנוכח החשיבות של אמצעי בטיחות בסביבה התחבורתית החיצונית לגני המשחקים, מומלץ כי הרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל - יבצעו בדיקה יזומה בנושא הבטיחות התחבורתית בסביבת גני המשחקים שבתחומן. בהתאם מומלץ שיקיימו מעקב אחר הצבת שלטי אזהרה המורים על הימצאות ילדים בדרך, פסי האטה ומעברי חצייה בהתאם לנדרש, לצורך מניעת סכנה תחבורתית בסביבת גני המשחקים בתחומן.

הצללה בגני המשחקים

מדינת ישראל נמצאת באזור שבו קרינת השמש היא מהגבוהות בעולם¹⁰⁶. מאחר שחשיפה מוגברת לשמש היא גורם סיכון עיקרי להתפתחות של סרטן העור¹⁰⁷, ולנוכח חשיפת הילדים לקרינת השמש שעות רבות בגני המשחקים, יש חשיבות רבה להצללת גני המשחקים לשם שמירה על בריאות המשתמשים.

בשנת 2019 הותקנו תקנות המעגנות את דרישות ההצללה בגני משחקים ציבוריים באופן סטטוטורי, בתקנות התכנון והבניה (הצללה בגן שעשועים), התשע"ט-2019 (להלן - תקנות ההצללה). בתקנות נקבע כי במהלך השעות החמות בתקופת הקיץ (10:00 עד 16:00 מ-1 באפריל עד 1 באוקטובר) המחזיק בגן שעשועים חייב להצל את המרחב החופשי של כל המתקנים בגן בשיעור של 70% לפחות. התקנות אינן מחייבות הצללה ביתר שטח הגן, למשל במקומות הישיבה הסמוכים למתקנים.

תקנות ההצללה החילו את חובת ההצללה על גני משחקים ציבוריים שיוקמו מיום תחולתן והלאה¹⁰⁸. החלטת ממשלה מינואר 2022¹⁰⁹ הכירה בחשיבותם של עצי הרחוב אשר מצלילים ומקררים את המרחב העירוני. גני משחקים הם חלק מהמרחב העירוני. במסגרת ההחלטה יצאו "קולות קוראים" לרשויות המקומיות כדי לצאת במיזמים של הצללה טבעית.

במדריך לתכנון גנים ציבוריים הודגש כי יש להקדיש תשומת לב מיוחדת להצללה מאחר שישאל נמצאת באזור שבו קרינת השמש היא מהגבוהות בעולם, ונקבע כי יש לתכנן הצללת מרחבים בהתאם להנחיות שקבע המדריך, המחייבות בין היתר לספק פינות או קטעים מוצללים, באמצעות עצים, סככות או פרגולות, כבר מראשית הפעלת הגן בכל סוגי גני המשחקים. עוד נקבע כי מתקני המשחקים לפעוטות וילדים עד גיל 12 (לא כולל מגרשים פתוחים) יהיו מוצללים במהלך הקיץ בין השעות 10:00 ל-17:00 וכי יש לספק מקומות ישיבה ברמות הצללה שונות שחלק מהן יסופקו במקומות המוצללים תמידית.

106 המדריך לתכנון גנים ציבוריים.

107 מבקר המדינה, דוח שנתי 164 (2014), "סרטן העור - מניעה, איתור וטיפול", עמ' 513.

108 בתקנות ההצללה נקבע: "תחילתן של תקנות אלה 180 ימים מיום פרסומן (להלן - יום התחילה) והן יחולו על גני שעשועים שיוקמו ביום התחילה או לאחריו".

109 החלטת הממשלה 1022, "הצללה וקירור של המרחב העירוני באמצעות עצי רחוב במסגרת היערכות לשינויי האקלים" (מינואר 2022), שהיא המשך לכמה החלטות ממשלה בנושא שתחילתן בינואר 2016. ראו אתר משרד ראש הממשלה, https://www.gov.il/he/departments/policies/dec1022_2022.

על פי תקנות ההצללה, היא יכולה להיעשות באמצעות עצים, קירוי מלאכותי או הצללה המוטלת ממבנים סמוכים. באזורים שבהם ההצללה נוצרת מכיסוי של עצים, התקנות מאפשרות תקופת צמיחה של עד חמש שנים מיום הקמת הגן, ובמהלכה מושהית הדרישה להצללה¹¹⁰.

בהתאם לנתוני ארגון בטרם,¹¹¹ מספטמבר 2019 ועד סוף 2022 תועדו 12 פניות לחדרי מיון בבתי חולים בגלל מקרי כווייה שקרו בגני משחקים 112. הדבר מעיד על הצורך בהגברת המודעות לחשיבות ההצללה ועל הצורך לוודא שאכיפתה מתבצעת עוד בשלבי התכנון והבנייה של גן המשחקים. יש גם בעיות של פליטות והתחממות במצעים של דשא סינתטי וגומי, ולכן יש להקפיד במיוחד להציב הצללה מעל משטחים אלה¹¹³.

בתקן אין התייחסות לחובת ההצללה בגני המשחקים, אולם נקבע בו כי אם יש אמצעי הצללה מעל מתקן במגרש המשחקים יש לנקוט פעולות כדי למנוע טיפוס עליו.

בתשובת מכון התקנים נמסר כי גם בתקינה המאומצת אין התייחסות להצללה. ועדות התקינה דנו בנושא בעבר והחליטו להיצמד לתקינה המאומצת ולא לעשות שינוי.

בלוח שלהלן מספר גני המשחקים המוצללים¹¹⁴ ברשויות המקומיות שנבדקו נכון לחודש יולי 2023 על פי הנתונים שמסרו הרשויות לצוות הביקורת.

לוח 16: מספר גני המשחקים המוצללים ברשויות המקומיות שנבדקו ושיעורם

הרשות המקומית	מספר גני המשחקים המוצללים	שיעור גני המשחקים המוצללים
טבריה	27	45%
חדרה	29	39%
רחובות	*112	98.2%
שפרעם	**7	77.7%
מ"מ רמת ישי	8	73%
מ"א חוף הכרמל	46	70%

על פי נתונים שמסרו הרשויות שנבדקו, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* בשני גני משחקים מתוכם יש הצללה חלקית.

** בשלושה גני משחקים מתוכם יש הצללה חלקית.

¹¹⁰ בתקנות ההצללה. ד"ר יהודה טרואן, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "מדיניות הצללה במרחב הציבורי" (יוני 2022), עמ' 14 - 15.

¹¹¹ מצגת בנושא "היפגעות ילדים בגני שעשועים ומגרשי משחקים", שהוצגה בוועדה לזכויות הילד בכנסת ביולי 2023.

¹¹² בדוח הנתונים של ארגון בטרם לא צוינה סיבת הכווייה - האם מהשמש או מסיבה אחרת.

¹¹³ פרוטוקול 22 משיבת הוועדה המיוחדת לזכויות הילד בכנסת העשרים וחמש (3.7.23).

¹¹⁴ לרבות הצללה טבעית והצללה חלקית.

הביקורת בחנה את ההצללה בגני המשחקים שנדגמו. להלן לוח 17 המתאר את ההצללה בגני המשחקים שנדגמו:

לוח 17 : הצללה בגני המשחקים שנדגמו

שם הרשות	שם הגן	הצללה
חדרה	אלירן	יש
	סגל	אין
	הלוי	יש
	הגורן	חלקי
	זמיר-שמשון	אין
טבריה	ברנר	אין
	המתנ"ס	אין
	חיים	יש
	השקדים	יש
	טולדנו	יש
רחובות	הבנים אושיות	יש
	אהרוני	יש
	משה מזרחי	יש
	שמואל גורודיסקי	יש
	פארק שכונת גבעת האהבה	יש
שפרעם	מרכז העיר	אין
	העיר העתיקה	אין
	המתנ"ס	יש
מ"מ רמת ישי	קותי	יש
	הפרדס	יש
	הפרגים	יש
מ"א חוף הכרמל	עין כרמל גן מס' 1	אין
	עין כרמל גן מס' 2	יש
	צרופה	יש

תמונה 15: היעדר הצללה בגן ברנר בטבריה

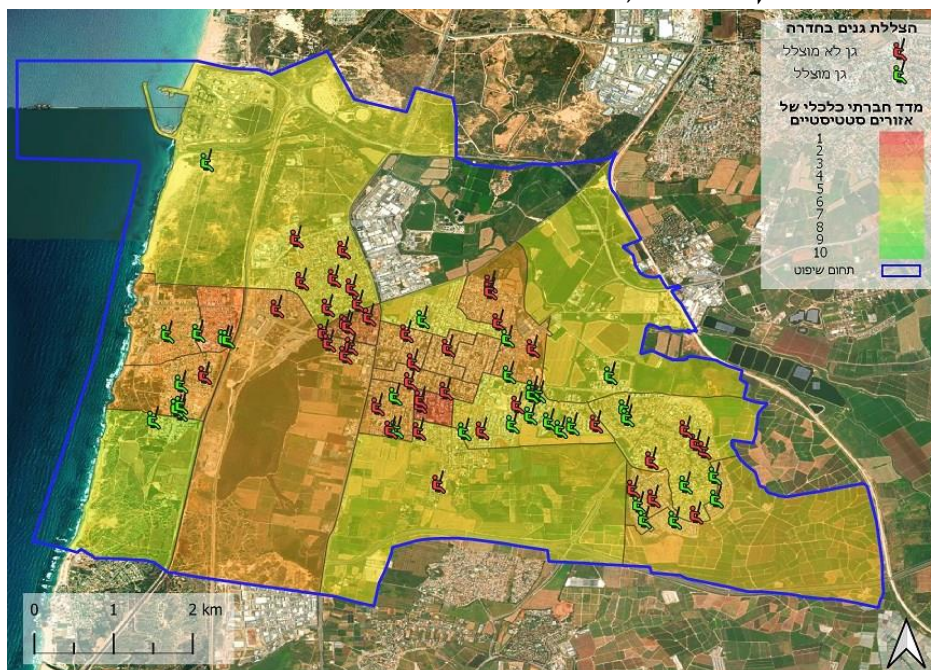

צולם על ידי צוות הביקורת במרץ 2024.

הצללת גני משחקים לפי דירוג חברתי-כלכלי באזורים סטטיסטיים

באמצעות טכנולוגיית ה-GIS מיפתה הביקורת את פעולות הרשויות המקומיות שנבדקו להצללת גני המשחקים בתחומן, בפילוח לפי דירוג חברתי-כלכלי באזורים סטטיסטיים. להלן מפות המציגות את גני המשחקים המוצללים בכל אחת מהרשויות המקומיות שמופו.

מפה 11: גני המשחקים בחדרה, לפי הצללה ודירוג חברתי-כלכלי של אזורים סטטיסטיים

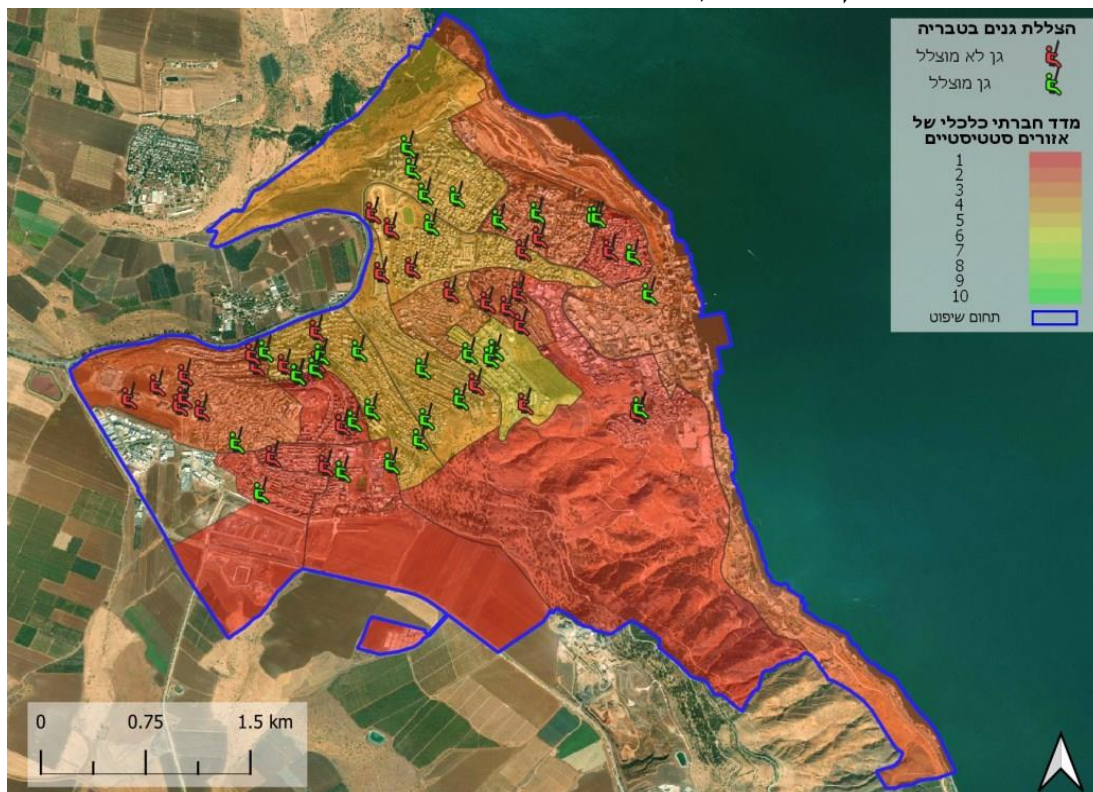

על פי נתונים של הרשות המקומית והלמ"ס, בעיבוד משרד מבקר המדינה. מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית חדרה, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מפה 12: גני המשחקים בטבריה, לפי הצללה ודירוג חברתי-כלכלי של אזורים סטטיסטיים

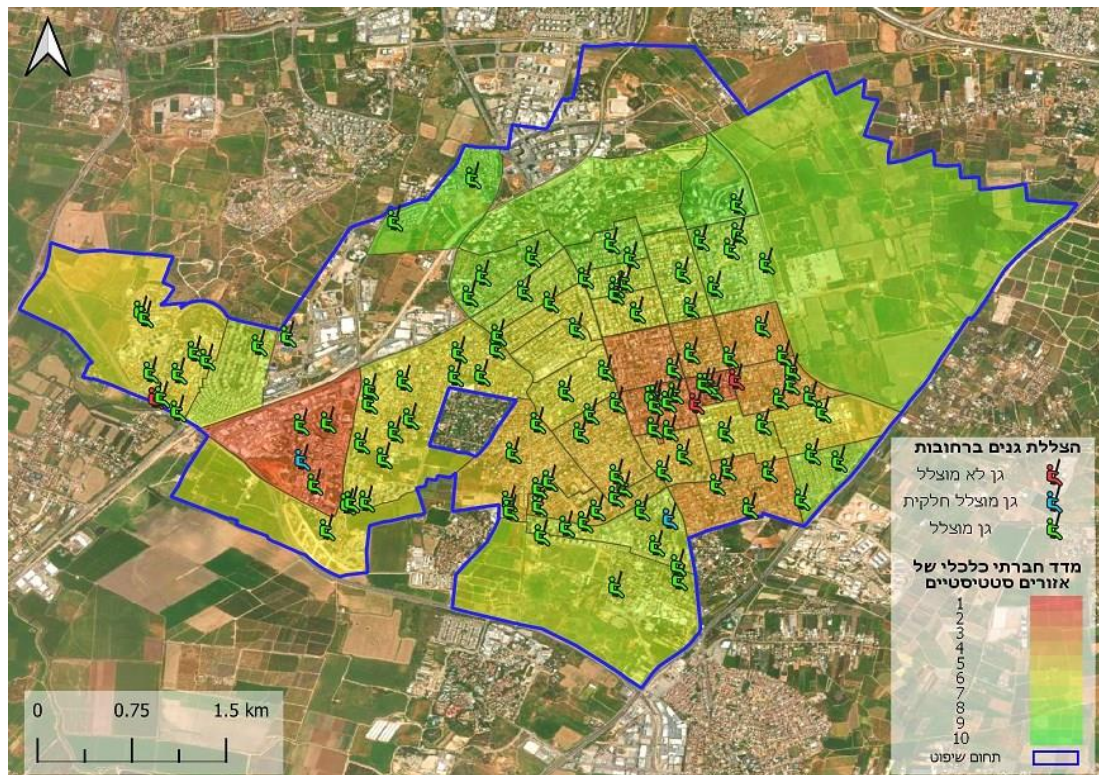
לפי נתונים של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה. מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית טבריה, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מפה 13 : גני המשחקים ברחובות, לפי הצללה ודירוג חברתי-כלכלי של אזורים סטטיסטיים

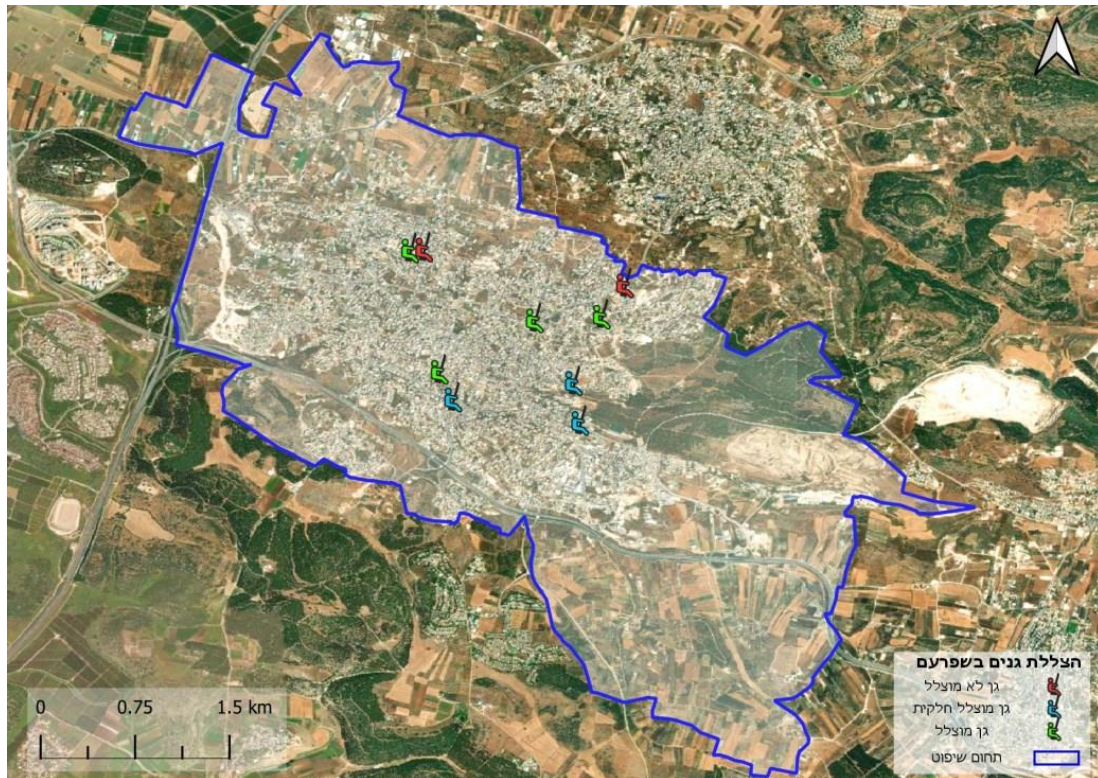
לפי נתונים של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה. מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, שכבת אזורים סטטיסטיים ונתוני מדד חברתי-כלכלי של הלמ"ס, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית רחובות, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

.Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מפה 14 : גני המשחקים בשפרעם, לפי הצללה

לפי נתונים של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה. מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, נתוני גני משחקים ציבוריים של עיריית שפרעם, בעיבוד משרד מבקר המדינה * זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מפה 15: גני המשחקים ברמת ישי, לפי הצללה

על פי נתונים של הרשות המקומית, בעיבוד משרד מבקר המדינה. מקור מפת הרקע: מפת "World Imagery", בתוספת שכבת גבולות שיפוט של משרד הפנים, נתוני גני משחקים ציבוריים של המועצה המקומית רמת ישי, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

* זכויות היוצרים במפה World Imagery

Source: Esri, Maxar, Earthstar Geographics, and the GIS User Community

מהנתונים שמסרו הרשויות המקומיות שנבדקו עולה כי יותר ממחצית גני המשחקים בערים חדרה וטבריה לא היו מוצללים, דבר שעלול לסכן את המבלים בהם ולפגוע באיכות ובהנאה מהשימוש בגני המשחקים.

מהביקורת בגני המשחקים שנדגמו עולה כי **בחדרה** - לא הייתה הצללה בשני גני משחקים¹¹⁵; **בטבריה** - לא הייתה הצללה בשני גני משחקים¹¹⁶; **ברחובות** - היו הצללות בכל גני המשחקים; **בשפרעם** - לא הייתה הצללה בשני גני משחקים¹¹⁷; **ברמת ישי** - היו הצללות בכל גני המשחקים; **בחוף הכרמל** לא הייתה הצללה בגן אחד¹¹⁸ בעין כרמל.

מהמפות עולה כי בחדרה - 22 מתוך 46 הגנים שאינם מוצללים בתחום העירייה נמצאים באזורים סטטיסטיים שהאוכלוסייה בהם מדורגת ברמה 4 ומטה; בטבריה - 19 מתוך 33 הגנים שאינם מוצללים בתחום העירייה נמצאים באזורים סטטיסטיים שהאוכלוסייה בהם מדורגת ברמה 4 ומטה; ברחובות - שני הגנים שאינם מוצללים בתחום העירייה נמצאים באזורים סטטיסטיים שהאוכלוסייה בהם מדורגת ברמה 4 ומטה; בשפרעם - בשבעה מתוך תשעת גני המשחקים בתחום העירייה יש הצללה חלקית או מלאה וכי הגנים המוצללים חלקית סמוכים זה לזה; ברמת ישי - שלושה מתוך 11 גני המשחקים בתחום המועצה אינם מוצללים, ועולה כי גני המשחקים המוצללים מפוזרים ברחבי היישוב.

115 גן זמיר-שמשון וגן סגל.

116 גן המתנ"ס וגן ברנר.

117 גן מרכז העיר וגן העיר העתיקה.

118 גן מס' 1.

בשל החשיבות של הצללת גני המשחקים לבריאות המשתמשים ושיפור חוויית הביקור בגני המשחקים מומלץ כי הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם וחוף הכרמל יפעלו להצללת גני משחקים נוספים בתחומן, במיוחד באזורים שבהם האוכלוסייה מדורגת ברמה נמוכה בדירוג החברתי-כלכלי.

עיריית חדרה מסרה בתשובתה כי היא פועלת בתוכנית סדורה להוספת הצללות בגנים שלא קיימת בהם הצללה, כי רק בשנת 2024 הוספה הצללה לשלושה גני משחקים, וכי בימים אלה מאושר תקציב להוספת הצללה בשלושה גני משחקים נוספים, ויש מגמה להצללה בכל גן ציבורי בעיר.

עיריית טבריה מסרה בתשובתה שאגף הנדסה מקים הצללות חדשות בגני המשחקים ברחבי העיר.

המועצה המקומית רמת ישי מסרה בתשובתה כי בשני גני משחקים במועצה קיימת הצללה טבעית, וגן אחד נמצא בשטח פרטי ולכן לא קיים אישור להוספת מתקנים בתחומו (בין שמדובר בהצללה או בריהוט ציבורי).

משרד מבקר המדינה מציין לחיוב את פעולת עיריית רחובות והמועצה המקומית רמת ישי להצללת אחוז גבוה מגני המשחקים בתחומן.

גני משחקים לילדים עם אלרגיות

חשוב לתת תשומת לב לשמירת סביבה סטרילית (מחוטאת) בגני המשחקים, כדי לאפשר לילדים עם אלרגיות ליהנות מהבילוי ומהמשחק בשעות הפנאי תוך כדי שמירה על חייהם והבטחת בריאותם.

הבדיקה העלתה כי עיריית רחובות התקינה שלט בגן המבקש מהמבקרים להימנע מהכנסת דברי מאכל למתחם מתקני המשחקים של הגן לשם שמירה על ילדים עם אלרגיות; להלן בתמונה 16.

תמונה 16: שלט איסור הכנסת אוכל לשמירה על ילדים עם אלרגיות בפארק בשכונת גבעת האהבה ברח' נתן אלתרמן ברחובות

צולם על ידי צוות הביקורת באוגוסט 2023.

עוד העלתה הבדיקה כי בגן משחקים ביישוב צרופה שבתחום המועצה האזורית חוף הכרמל הותקן שלט המבקש מהמבקרים להימנע מהכנסת דברי מאכל וחטיפים לגן; להלן בתמונה 17.

תמונה 17 : שלט בגן משחקים בצרופה

צולם על ידי צוות הביקורת במרץ 2024.

משרד מבקר המדינה רואה חשיבות בשמירה על סביבה מתאימה לילדים עם אלרגיות בגני המשחקים. מומלץ כי הממונה על התקינה ומכון התקנים יבחנו, בשיתוף משרד הפנים, את הדרך לקבוע הנחיות בנושא.

מכון התקנים מסר בתשובתו כי התקן אינו מתייחס לנושא גני משחקים לילדים עם אלרגיות, וכי ראוי שההתייחסות לנושא תהיה בתקן.

משרד הפנים בתשובתו מסר כי קביעת הנחיות בדבר שמירה על סביבה מתאימה לילדים עם אלרגיות בגני המשחקים אינה בתחומי הידע, הסמכות והאחריות שלו.

הממונה על התקינה מסר בתשובתו כי יבחן את ישימות הנושא במסגרת התקינה.

המועצה האזורית חוף הכרמל מסרה בתשובתה כי היא תציב שלטים בכלל גני המשחקים כמענה על צורכיהם של ילדים עם אלרגיות.

הגבלת כניסת כלבים לגני משחקים וגינון כלבים

צואת כלבים על משטחי המשחק ומתקני המשחקים גורמת לזוהמה, והיא מפגע סביבתי שעלול להשפיע על בריאות המשתמשים באתרי המשחקים. כמו כן, כלבים המסתובבים ללא פיקוח בשטחי המשחק יכולים לגרום למבקרים אי-נוחות¹¹⁹.

בשל המפגע האמור הגבילו חלק מהרשויות המקומיות את כניסת הכלבים לגני משחקים בתחומן והקימו גינות המיועדות לכלבים.

עלה כי בתחום העירוני טבריה ושפרעם לא הוקמו גינות כלבים¹²⁰. עוד עלה כי עיריות חדרה ורחובות, המועצה המקומית רמת ישי והיישוב קיסריה בתחום שיפוט המועצה האזורית חוף הכרמל הקימו בתחומן גינות כלבים לרווחת בעלי הכלבים.

לפי החוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002, "המחזיק בכלב לא יאפשר את יציאתו מתחומי חצריו (להלן - החצרים), אלא אם כן הכלב מוחזק בידי אדם המסוגל לשלוט בו, באמצעות רצועה".

בגני המשחקים שנדגמו עלה כי **בחדרה**, **ברחובות** ו**ברמת ישי** יש שלטים המתייחסים לחובות המוטלות על בעלי כלבים. למשל: **בחדרה** - בגן אלירן צוין על שלט הכניסה כי "על הכלבים להיות רתומים לרצועה ובליוי בעליהם" וכי "על בעלי הכלבים לאסוף את צואת הכלבים"; **ברחובות** - בשלט הכניסה לפארק בשכונת גבעת האהבה ברח' נתן אלתרמן צוין כי "אין להכניס לשטח הגן כלבים תוקפניים ו/או כלבים שהוגדרו מסוכנים על פי החוק" ו"חל איסור על הכנסת כלבים לאזור מתקני המשחק, הכושר ולארגזי החול" וכי "באחריות בעל הכלב להחזיק את כלבו עם רצועה ומחסום פה ולמלא אחר כל הוראות חוק עזר לרחובות (פיקוח על כלבים), תשנ"ו-1996". כמו כן, צוינה חובת הבעלים לנקות את גללי הכלבים; **ברמת ישי** - בשלט הכניסה לגן הפרדס צוין: "הכנסת כלבים עם רצועה בלבד. יש לאסוף את גלליו של הכלב". להלן תמונות הממחישות את האזהרה להכנסת כלבים בשלטי הכניסה לגני המשחקים.

תמונה 18: שלט כללי עם אזהרה בנוגע להכנסת כלבים בגן אלירן בחדרה

צולם על ידי צוות הביקורת ביוני 2023.

תמונה 19: שלט כללי עם אזהרה בנוגע להכנסת כלבים בפארק בגבעת האהבה
ברח' נתן אלתרמן ברחובות

צולם על ידי צוות הביקורת באוגוסט 2023.

תמונה 20: שלט כללי עם אזהרה בנוגע להכנסת כלבים בגן הפרדס ברמת ישי

צולם על ידי צוות הביקורת במרץ 2024.

אף שבעלי כלבים מחויבים למלא אחר הוראות החוק להסדרת הפיקוח על כלבים, תשס"ג-2002 בנושא החזקת כלבים בשטח הרשות המקומית, הביקורת העלתה כי רק הרשויות המקומיות חדרה, רחובות ורמת ישי נתנו את הדעת על הגבלות כניסת כלבים למתחמי גני המשחקים בתחומן כדי למנוע סיכון לציבור המבקרים בגני המשחקים, ואילו בגני המשחקים שנדגמו

ברשויות המקומיות טבריה, שפרעם, וחוף הכרמל, לא נצפו שלטים המפרטים הגבלות על הכנסת כלבים לתחומן של גני משחקים.

מומלץ כי הרשויות המקומיות טבריה, שפרעם וחוף הכרמל ייתנו את הדעת על הצורך בהגבלת כניסת כלבים למתחמי גני המשחקים בתחומן כדי למנוע סיכון לציבור המבקרים בגני המשחקים.

עיריית שפרעם מסרה בתשובתה כי היא מתכוונת להציב בכל גן ציבורי שלט בדבר כללי התנהגות, ובכלל זה הודעה כי אין להכניס לגן בעלי חיים מכל סוג, לרבות כלבים וכי אין לקשור אותם לצמח, גדר, שער או סורג.

המועצה האזורית חוף הכרמל מסרה בתשובתה כי היא תציב שלטים בכלל גני המשחקים כמענה על האיסור להכנסת כלבים למרחב גני המשחקים.

מינהל התקינה מסר בתשובתו כי בתקן הרשמי ת"י 1498 יש התייחסות לחובת בעלי המתקן לשמור על ניקיון אתר המשחק, ובכלל זה לפנות צואת בעלי חיים. סוגיית מניעת הכניסה של בעלי חיים לשטח אתר המשחקים אינה מעוגנת בתקן.

שילוט ומתקני שירות בסיסיים בגני משחקים

להלן בלוח 18 ריכוז כל הממצאים שעלו בסיורים של צוות הביקורת במרץ 2024 בגני המשחקים שנדגמו בנוגע לשלטי מידע, לתאורה, לספסלים, לפחי אשפה ולברזיות.

לוח 18 : ריכוז ממצאים בגני המשחקים שנדגמו, מרץ 2024

שם הרשות/הגן	שלט מידע	תאורה	ספסלים	פחי אשפה	ברזיות
חדרה					
אלירן	אין	יש	יש	יש	יש
סגל	יש	יש	יש	יש	יש
הלוי	יש	יש	יש	יש	אין
הגורן	יש	יש	יש	יש	יש
זמיר-שמשון	יש	יש	יש	יש	יש
טבריה					
ברנר	יש	יש	יש	יש	אין
המתנ"ס	יש	אין	יש	יש	אין
חיים	יש	יש	יש	יש	יש
השקדים	יש	יש	יש	יש	יש
טולדנו	יש	אין	יש	אין	אין
רחובות					
הבנים אושיות	יש	יש	יש	יש	יש
אהרוני	יש	יש	יש	יש	יש
משה מזרחי	יש	יש	יש	יש	יש
שמואל גורודיסקי	יש	יש	יש	יש	יש
פארק שכונת גבעת האהבה	יש	יש	יש	יש	יש

שם הרשות/הגן	שלט מידע	תאורה	ספסלים	פחי אשפה	ברזיות
שפרעם					
מרכז העיר	אין	יש	יש	יש	יש
העיר העתיקה	חלקי	אין	יש	יש	יש
המתנ"ס	חלקי	יש	יש	יש	יש
רמת ישי					
קותי	יש	יש	יש	יש	יש
הפרדס	יש	יש	יש	יש	יש
הפרגים	יש	יש	יש	יש	יש
חוף הכרמל					
עין כרמל גן מס' 1	יש	יש	יש	יש	אין
עין כרמל גן מס' 2	אין	יש	יש	יש	אין
צרופה	אין	יש	יש	יש	יש

על פי סיורי צוות הביקורת בגני המשחקים שנדגמו במרץ 2024, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

שילוט בגני משחקים

שילוט המציין חובת השגחת מבוגר

נתוני האזהרה על שלטים אלה חיוניים לבטיחות הילדים המבקרים בגני המשחקים, והם מסבים את תשומת לב המלווים לצורך בליווי ילדיהם בגילים הרלוונטיים בעת השימוש במתקנים שבתחום גן המשחקים.

התקן קובע כי במגרש המשחקים יוצב במקום בולט לעין שלט, אחד לפחות, בדבר החובה של השגחת מבוגר על ילדים עד גיל שש, ובמגרש משחקים ששטחו גדול מ-300 מ"ר יוצבו שני שלטים לפחות. עוד נקבע כי גובה האותיות והספרות, גובה הסמלים ועיצוב האותיות והספרות יהיו לפי הקבוע בתקינה הישראלית¹²¹ וכי הכיתוב והסמלים יהיו בניגוד חזותי לרקע השלט. להלן באיור 1 שלט לציון חובת השגחת מבוגר.

איור 1: שלט לציון חובת השגחת מבוגר על ילד עד גיל 6

המקור: חלק 8 לתקן.

בבדיקה ב-22 גני המשחקים שנדגמו ברשויות המקומיות שנבדקו נמצא שילוט תקני שציין חובת השגחת מבוגר בגן המשחקים.

עם זאת, הבדיקה העלתה כי בגן השקדים בטבריה היה המידע הרלוונטי בשלט מחוק בעקבות ונדליזם.

תמונה 21: מידע מחוק בנוגע לחובת ליווי מבוגר בשלט בגן השקדים בטבריה

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

על עיריית טבריה לפעול להחלפת השלט בנוגע לחובת השגחת מבוגר בגן השקדים ולוודא שהשלטים בגני המשחקים יישמרו קריאים ותקינים בכל גני המשחקים הציבוריים שבתחומה.

שלטי מידע לאתר גן המשחקים

שלטי המידע לגני המשחקים הציבוריים כוללים מידע חיוני שאמור לספק לציבור מידע מהימן על בטיחות הגן ועל פרטי ההתקשרות לדיווח על ליקויים (להלן - שלטי מידע). בהתאם להוראות הנוהל לקבלת היתר לתו תקן ייצור ותחזוקה¹²², נדרשים האחראים על גני המשחקים להציב שלט ובו יצינו שם בעל האתר, מתחזק האתר, מספר ההיתר שקיבל ממכון התקנים לתחזוקה, מספר טלפון להודעה על ליקויים, תאריך הביקורת השנתית האחרונה בגן המשחקים ותאריך הביקורת הבאה. נוסף על כך, על השלט צריכה להיות תווית תו תקן עדכנית.

בגני המשחקים שנדגמו נמצאו ליקויים בכל הנוגע לשילוט בכניסה לאתרי המשחקים: בגן אלירן **בחדרה** לא נמצא שלט מידע לגן. מהעירייה נמסר כי ככל הנראה השלט הוסר בפעולות ונדליזם; באחד¹²³ מתוך חמישה גני המשחקים שנדגמו **ברחובות** לא היה שלט מידע לגן. מהעירייה נמסר כי מדובר בגן חדש וידאגו שיוצב שלט כאמור בהקדם; בשלושת גני המשחקים¹²⁴ שנדגמו **בשפרעם** לא צוינו פרטים על שלטי המידע בגנים. **בחוף הכרמל**¹²⁵ לא היו שלטי מידע בשני גני משחקים.

בסיורים החוזרים של צוות הביקורת בגני המשחקים שנדגמו, במרץ 2024, נמצא כי **בחדרה** הליקוי לא תוקן ולא נמצא שלט מידע בגן¹²⁶; **ברחובות** הליקוי תוקן והוצב שלט מידע לגן; **בשפרעם**

122 מכון התקנים, "המלצות לשימוש במתקני משחקים", <https://www.sii.org.il/he/playfacilities>.

123 פארק בשכונת גבעת האהבה ברח' נתן אלתרמן.

124 גן העיר, גן המתנ"ס וגן העיר העתיקה.

125 גן משחקים בצרופה, גן מס' 2 בעין כרמל.

126 גן אלירן.

הליקוי תוקן חלקית¹²⁷. עוד נמצא בסיור בגני המשחקים שנדגמו ברמת ישי במרץ 2024 שלט מידע לגן¹²⁸ בין עשבייה באופן שאי אפשר לקרוא את הפרטים המצוינים בו.

עוד עלה כי בגני משחקים שנדגמו בתחום הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם וחוף הכרמל נצפו שלטי מידע ללא תווית תו תקן עדכנית הכוללת את שנת התוקף.

תמונה 22 : שלטי מידע ללא תווית תו תקן של מכון התקנים בגני משחקים* בחדרה

צולם על ידי צוות הביקורת במרץ 2024.
*גן זמיר/שמשון וגן הגורן.

תמונה 23 : שלטי מידע ללא תווית תו תקן של מכון התקנים בגני משחקים* בטבריה

צולם על ידי צוות הביקורת במרץ 2024.
*גן המתנ"ס, גן ברנר וגן חיים.

בגן העיר העתיקה נוספו פרטים בשלט המידע, אך לא צוין חודש הבדיקה האחרונה והבאה, אלא צוינה רק השנה; בגן המתנ"ס נוספו פרטים, אך לא צוין טלפון לדיווח על ליקויים ומספר היתר; בגן מרכז העיר לא נמצא שלט מידע.

תמונה 24 : שלטי מידע ללא תווית תו תקן של מכון התקנים וללא מספרי היתר בגני משחקים* ברחובות

צולם על ידי צוות הביקורת באוגוסט 2023.
* גן אהרונאי וגן גורודוסקי (הפלסטיק).

תמונה 25 : שלט מידע ללא תווית תו תקן של מכון התקנים וללא מספר טלפון להודעה על ליקויים בגן הבנים אושיות ברחובות

צולם על ידי צוות הביקורת באוגוסט 2023.

תמונה 26 : שלטי מידע ללא פרטים כלל בגן המתנ"ס ובגן העיר העתיקה בשפרעם

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

תמונה 27 : שלט מידע המוצב בעשבייה בגן הפרדס ברמת ישי

צולם על ידי צוות הביקורת במרץ 2024.

תמונה 28 : שלט מידע ללא תווית תו תקן של מכון התקנים וללא מספר היתר בגן מס' 1 בעין כרמל

צולם על ידי צוות הביקורת ביולי 2023.

עמדות התושבים לגבי שילוט בגני המשחקים

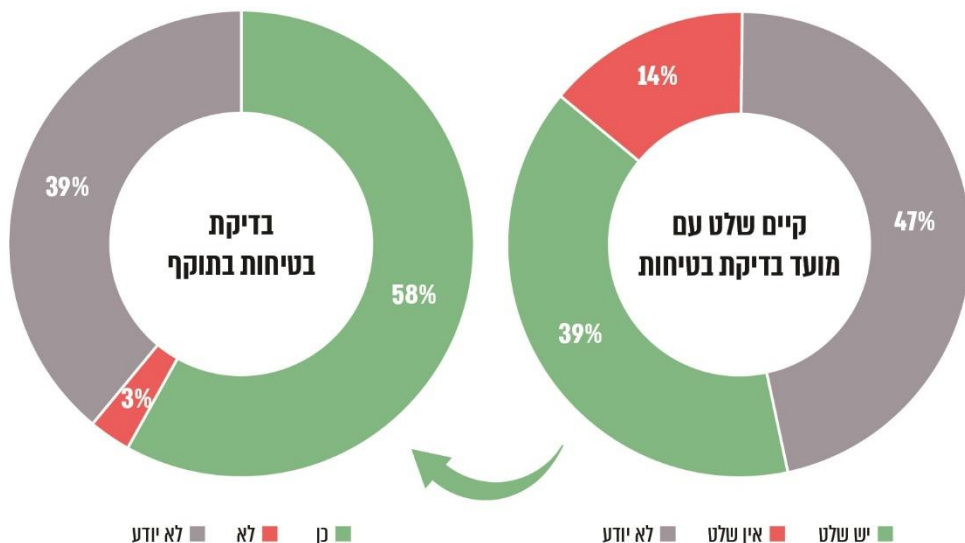
מסקר עמדות התושבים עלה כי 14% מהמשיבים¹²⁹ ציינו כי לא הבחינו בשילוט בכניסה לגן המשחקים שבקרבת בתייהם המודיע על מועד בדיקת הבטיחות האחרונה; 39% מהם ציינו כי יש שלט כאמור, ו-58% מאלה שצינו כי יש שלט השיבו כי בדיקת הבטיחות האחרונה המצוינת על השלט בתוקף.

תרשים 16 להלן מתאר את עמדת המשיבים בנוגע לשלטים בכניסה לגן ותוקף בדיקת הבטיחות האחרונה שבוצעה בגן המשחקים שבקרבת בתייהם.

להלן מספר המשיבים בכל אחת מהרשויות המקומיות שנבדקו: חדרה - 101 משיבים טבריה - 46; רחובות - 175; שפרעם - 61; חוף הכרמל - 39; רמת ישי - 15. טעות הדגימה היא 4.8%.

תרשים 16: עמדת המשיבים בנוגע לשלט בכניסה לגן ותוקף בדיקת הבטיחות

על פי סקר עמדות התושבים.

על הרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל - לפעול להצבת שלטים בכניסה לכל גני המשחקים הציבוריים בתחומיהן, ולוודא כי על השלטים יוצגו כל הפרטים הנדרשים בהתאם להוראות הנהלים הרלוונטיים ולהוראות מכון התקנים.

הוועד המקומי צרופה מסר בתשובתו כי שלט המציין את שם החברה המבצעת את הבדיקות ומועדן הוצב במקום אך ייתכן שהורד, וכי יוצב שלט חדש בהקדם.

תאורה בגני המשחקים

במדריך לתכנון גנים ציבוריים נקבע כי בכל סוגי הגנים יש לספק תאורה מלאה ותקינה של דרכי הגישה, אזורי השהייה והשבילים, למשך כל שעות הלילה. עוד נקבע כי בשטחי טבע עירוני בגנים רובעיים ועירוניים תותאם תאורת הלילה למניעת פגיעה בבעלי החיים הנמצאים בשטחים אלו.

להלן בלוח 19 מספר גני המשחקים ברשויות שנבדקו שבהם הייתה תאורה נכון לאוגוסט 2023.

לוח 19: מספר גני המשחקים שיש בהם תאורה ברשויות שנבדקו ושיעורם

הרשות המקומית	מספר גני המשחקים	מספר גני המשחקים שיש בהם תאורה	שיעור גני המשחקים שיש בהם תאורה
טבריה	60	27	45%
חדרה	75	75	100%
רחובות	114	114	100%
שפרעם	9	ב-4 יש תאורה וב-5 יש תאורה חלקית	כ- 90%
מ"מ רמת ישי	11	10	90.9%
מ"א חוף הכרמל	66	66	100%

על פי נתונים שמסרו הרשויות שנבדקו, בעיבוד משרד מבקר המדינה.

על אף קביעת המדריך לתכנון גנים ציבוריים לפיה יש לספק בכל סוגי הגנים תאורה מלאה ותקינה של דרכי הגישה, אזורי השהייה והשבילים, למשך כל שעות הלילה, מהנתונים בלוח עולה כי בגן אחד ברמת ישי אין תאורה; בפחות ממחצית מגני המשחקים בטבריה יש תאורה; מעל מחצית גני המשחקים בשפרעם מוארים חלקית. עוד עולה כי בכל גני המשחקים בחדרה, ברחובות ובמועצה האזורית חוף הכרמל יש תאורה.

בסיורים של צוות הביקורת בגני המשחקים שנדגמו בחדרה, ברחובות, ברמת ישי ובחוף הכרמל¹³⁰ הייתה תאורה בכל גני המשחקים שנדגמו; בטבריה לא הייתה תאורה בשני גני משחקים¹³¹; ובשפרעם לא הייתה תאורה בגן משחקים אחד¹³².

על עיריות טבריה ושפרעם לפעול ככל האפשר להצבת תאורה בכל גני המשחקים שבתחומן.

עיריית טבריה מסרה בתשובתה כי בגני המשחקים החדשים בעיר יש הכנה לתאורה, וכי אגף הנדסה אמור בהמשך להתקין גופי תאורה על פי תוכנית עבודה.

המועצה המקומית רמת ישי מסרה בתשובתה כי גן המשחקים שלא הוצבה בו תאורה נמצא בשטח פרטי שנים רבות, וכי אין אישור להוספת מתקנים לגן.

מתקני שירות בסיסיים

ילדים עד גיל שש בדרך כלל מגיעים לגני המשחקים בליווי מבוגר שאמור להשגיח עליהם במשך שהותם בגן. כדי שתתאפשר לילד ולמלווה חוויית בילוי מהנה בגן המשחקים דרושים תנאים שיאפשרו להם לשהות בגן בנוחות. גן משחקים שיש בו תנאים פיזיים טובים יאפשר למבקרים בו חוויה טובה לאורך זמן¹³³.

רוב האסדרה בנוגע לפריסת שירותים ציבוריים ומתקני נוחות במרחב הציבורי מתייחסת למידות, לאביזרים ולהתאמת השירותים הציבוריים לסוגי אוכלוסייה מסוימים, כגון אנשים עם מוגבלות¹³⁴. עם זאת, אפשר למנות ריהוט ושירותים בסיסיים שמן הראוי לספק בכל גן משחקים,

¹³⁰ ביישוב עין כרמל גני המשחקים נמצאו בסביבת מגורים וגני ילדים והייתה תאורה סביבתית.

¹³¹ גן טולדנו וגן המתנ"ס.

¹³² גן העיר העתיקה.

¹³³ משחק בעיר, עמ' 19.

¹³⁴ מבקר המדינה, דוחות על הביקורת בשלטון המקומי 2017 (2017), "מתקני שירותים ציבוריים ברשויות המקומיות - הקמה, גישות ותחזוקה", עמ' 158.

כגון מקומות ישיבה (ספסלים), מתקני שתייה (ברזיות) ופחי אשפה (להלן - מתקני שירות). במדריך לתכנון גנים ציבוריים נקבעו תנאים להצבת סוגים מסוימים של מתקני שירות כפי שיובא להלן.

פינוי ישיבה (ספסלים): המדריך לתכנון גנים ציבוריים קבע תנאים מצטברים להקמת פינוי ישיבה בגני המשחקים באופן שפינוי הישיבה ימוקמו ליד כל אחד ממוקדי הפעילות בגן, כך שחלקם יצפו אל מתקני המשחקים וחלקם אל הנוף, או לחלופין מקומות ישיבה דו-צדדיים, בהתחשב במגזר האוכלוסייה וסוג היישוב¹³⁵. כמו כן, נקבע במדריך כי מרבית מקומות הישיבה ימוקמו בצל ומיעוטם בשמש, וכי יש לעצב את הספסלים מחומרים עמידים בעלי גוון בהיר, שאינם מתלהטים, וללא שפות חדות.

מתקני שתייה (ברזיות): במדריך לתכנון גנים ציבוריים נקבע כי יש לספק מתקני שתייה בכל סוגי הגנים, שימוקמו ליד מתקני המשחקים ולאורך שבילי הליכה ורכיבה על אופניים. עוד נקבע כי המרחק בין מתקני שתייה בגן לא יעלה על 100 מטרים וכי בגנים רובעיים ועירוניים יש לספק גם מתקני שתייה המותאמים לאנשים עם מוגבלות ושקתות שתייה לכלבים.

להלן סיכום המידע שמסרו הרשויות המקומיות שנבדקו בנוגע לריהוט הקיים בגני המשחקים שבתחומן:

מעיריית **חדרה** נמסר כי בכל גני המשחקים שבתחום העיר יש ספסלים ופחי אשפה. לגבי ברזיות עולה כי יש גני משחקים שלא הותקנו בהם ברזיות.

מעיריית **טבריה** נמסר כי יש פחי אשפה וספסלים בכל גני המשחקים, אולם מתקני שתייה יש ב- 27 גני משחקים ששודרגו לאחרונה, מתוך 59 גני המשחקים שבתחום העיר.

עיריית **רחובות** מסרה כי בכל גני המשחקים ברחבי העיר יש ספסלים, פחי אשפה ומתקני שתייה.

עיריית **שפרעם** מסרה כי יש ספסלים ופחי אשפה בכל גני המשחקים בעיר, אולם ברזיות יש בארבעה גני משחקים, ובשניים מהם הברזיות אינן פעילות.

מהמועצה המקומית **רמת ישי** נמסר כי בכל גני המשחקים בתחומה יש ספסלים, פחי אשפה וברזיות.

מהמועצה האזורית **חוף הכרמל** נמסר כי בגני המשחקים שבחמישה¹³⁶ מיישובי המועצה אין ברזיות, ובנוסף ישנם גני משחקים בעתלית שאין בהם ברזיות.

מהביקורת עלה כי בתחום שיפוטן של הרשויות המקומיות חדרה, טבריה ושפרעם היה מספר גני משחקים שאין בהם מתקני שתייה: 28, 33 ו-6, בהתאמה, וכן לא היו מתקני שתייה בכמה גני משחקים בתחום שיפוטן של המועצה האזורית חוף הכרמל.

בסיורי צוות הביקורת בגני המשחקים שנדגמו¹³⁷ עלה כי היו ספסלים בכל גני המשחקים שנדגמו; היו פחי אשפה בכל גני המשחקים שנדגמו, למעט אחד¹³⁸ ב**טבריה**; בנוגע לברזיות - בחדרה לא היו ברזיות בגן משחקים אחד¹³⁹, ב**טבריה** לא היו ברזיות בשלושה גני משחקים¹⁴⁰, ב**רחובות** היו

¹³⁵ ביישובים עירוניים יותקן מספר גדול יותר של מקומות ישיבה בפינוי שקטות ו/או מבודדות, ו/או הצופות אל נוף פתוח, וביישובים חרדיים יותקן מספר גדול יותר של מקומות ישיבה הצופים אל מתקני המשחק, ויותקנו גם מקומות ישיבה בודדים.

¹³⁶ מעגן מיכאל, מעיין צבי, עין חוד, עין הוד, כפר גלים.

¹³⁷ הסיורים התקיימו במרץ 2024.

¹³⁸ גן טולדנו.

¹³⁹ גן הלוי.

¹⁴⁰ גן ברנר, גן טולדנו וגן המתנ"ס.

ברזיות בכל גני המשחקים, ב**שפרעם** היו ברזיות בכל גני המשחקים, אך בשניים הן אינן פעילות, ברמת ישי היו ברזיות בכל גני המשחקים ובחוף הכרמל לא היו ברזיות בשני גני משחקים¹⁴¹.

מומלץ כי הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם וחוף הכרמל יפעלו להצבת מתקני שתייה בכל גני המשחקים הציבוריים שבתחומן, ויקפידו על תחזוקתם ותקינותם.

עיריית חדרה מסרה בתשובתה כי היא קשובה לצורכי התושבים, וכי אם מוגשת לה בקשה להוספת גופי תאורה, ספסלים או ברזייה היא מוסיפה זאת.

עיריית טבריה מסרה בתשובתה כי אגף ההנדסה אמור להתקין ברזיות בגנים חדשים, וכי פח האשפה שחסר בגן טולדנו יושלם בימים הקרובים.

עיריית רחובות: העירייה מסרה לביקורת כי בתשעה גני משחקים בתחומה הותקנו עמדות החייאה חכמה (דפיברילטור). נוסף על כך, בחלק מגני המשחקים שנדגמו ברחובות נצפו מתקני שתייה מותאמים לילדים עם מוגבלות. להלן תמונות.

תמונה 29: עמדת החייאה חכמה (דפיברילטור) בגן גורודיסקי (הפלסטיק) ברחובות

צולם על ידי צוות הביקורת באוגוסט 2023.

תמונה 30: מתקן שתייה מותאם לילדים עם מוגבלות בגן גורודיסקי (הפלסטיק) ברחובות

צולם על ידי צוות הביקורת באוגוסט 2023.

משרד מבקר המדינה מציין לחיוב את פעילותה של עיריית רחובות להצבת עמדות להחייאה חכמה בגני משחקים בתחומה באופן שיכול להציל חיים. מומלץ כי הרשויות המקומיות חדרה, טבריה, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל יבחנו הצבת עמדות החייאה חכמה בתחומן של גני משחקים בתחומן.

¹⁴¹ בשני גני המשחקים בעין כרמל.

סקרי שביעות רצון התושבים שביצעו הרשויות המקומיות

לצד בדיקות התחזוקה והבטיחות, על הרשויות המקומיות להיות קשובות לצורכי תושביהן בנוגע לגני המשחקים בתחומן, שכן גני המשחקים הוקמו לרווחת התושבים ולשירותם והם אלה שמשתמשים בהם בתדירות גבוהה ויכולים לשקף את הצרכים ואת החוסרים באופן שיביא לשיפור המתאים לצורכיהם.

במסגרת הביקורת נמסר מהרשויות חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם ורמת ישי כי הן לא ערכו סקרי שביעות רצון בנושא גני משחקים ציבוריים בחמש השנים האחרונות.

מומלץ כי הרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל - יערכו מעת לעת סקרי שביעות רצון בקרב תושביהן בנושא גני משחקים, כדי לקבל מידע על צורכיהם ועל הנושאים הטעונים שיפור לפי אזורים, וכדי לטייב השירות הניתן לתושבים.

מוקד עירוני ותלונות תושבים

האפשרות לפנות למוקד עירוני בנושאים הקשורים לגני משחקים, הגדרת זמני תקן לטיפול בתלונות לפי סוגיהן ומעקב של הרשות אחר הטיפול בתלונות יכולים להיות כלי נוסף בידיה של הרשות לסייע בתיקון הליקויים בגני המשחקים בזמן אמת ולאפשר ניתוב יעיל של המשאבים הקיימים למקומות שבהם נדרש טיפול. נוסף על כך, טיפול בתלונות על ליקוי מסכן חיים נדרש להיות בעדיפות עליונה, ולפיכך יש חשיבות רבה לקביעת זמני תקן לטיפול בתלונות. מספר התלונות המוגשות לרשות המקומית בנוגע לגני המשחקים ותדירותן יכולים להעיד על מידת שביעות רצון התושבים ממצב גני המשחקים.

להלן סקירת מצב הרשויות המקומיות שנבדקו¹⁴² מבחינת קיום מוקד עירוני, זמני תקן לטיפול בתלונות בנוגע לגני משחקים ומספר התלונות שהוגשו מתחילת 2022 ועד אמצע 2023.

עיריית חדרה: מעיריית חדרה נמסר כי המוקד העירוני בעירייה מטפל גם בפניות בנושא גני משחקים, והומצאה רשימת זמני תקן שהוגדרו לצורך הטיפול בתלונות הנוגעות לגני משחקים לפי תת-נושאים. עולה כי זמן התקן שנקבע לתיקון מפגעים נע בין יומיים ל-30 ימים, לפי סוג המפגע, וזמן התקן להצבת מתקנים נקבע ל-30 ימים. נמסר כי ב-2022 ובמחצית הראשונה של 2023 היו 1,351 פניות למוקד העירוני בנושא גני משחקים.

עיריית טבריה: מעיריית טבריה נמסר כי מוקד העירייה מקבל פניות בנושא גני משחקים, וכי הוגדר זמן תקן אחיד של ארבעה ימים לטיפול בתלונות בנושא זה. עם זאת, ניתנה הנחיה שעם קבלת תלונות בנושאים מסכני חיים יש לעדכן מייד את האחראי על גני משחקים בעירייה או את מנהל מחלקת שפ"ע. מרשימה שהועברה למשרד מבקר המדינה עולה כי ב-2022 ובמחצית הראשונה של 2023 הוגשו כ-130 תלונות בנושא תיקון והחלפה של מתקנים בגני משחקים.

עיריית רחובות: עיריית רחובות מסרה כי הפניות מועברות מהמוקד לאחראי על הטיפול בגני המשחקים, והוא מעביר קריאות לחברות התחזוקה ומוודא כי הפניות מטופלות וכי הוגדרו זמני תקן לטיפול בתלונות. הועברה רשימה של כ-315 תלונות שהוגשו בנושא גני משחקים ב-2022 ובמחצית הראשונה של 2023.

עיריית שפרעם: מעיריית שפרעם נמסר כי בשנת 2019 הוקם מוקד בעירייה, אולם בעקבות אירוע חריג בשנת 2022 המוקד נשרף, והעירייה התקשרה עם חברה חדשה ב-2023. בינתיים, ובהתאם לתרבות הנוהגת, התושבים פונים פרונטלית או טלפונית לנציגי מחלקת שפ"ע, ונמסר כי ככלל אין הרבה תלונות בתחום גני משחקים. הומצאה רשימה של חמש תלונות מאוקטובר 2022

¹⁴² למעט מועצה אזורית חוף הכרמל, שברובה התיישבות כפרית, רוב הפניות בעניין גני משחקים מופנות לוועד המקומי ולמזכירות היישוב, ופניות אלו אינן מנוהלות במוקד המועצה.

עד אוגוסט 2023 והובהר כי טרם הוגדרו זמן תקן לטיפול בקריאות מוקד למיניהן, אך העירייה מטפלת בתוך שמונה ימי עבודה בעיקר בקריאות בנושא לכלוך, ובמקרים של תקינות מתקנים או ונדליזם תהליך הטיפול מתארך כי נדרשת בדיקת תקינות לשם איתור הליקוי, אישור יציאה למכרז לתיקון ותיקון בפועל, ולאחר מכן בדיקת תקינות חוזרת לשם וידוא התרת השימוש במתקן.

המועצה המקומית רמת ישי: מהמועצה המקומית רמת ישי נמסר כי תלונות בעניין גני משחקים מועברות באמצעות אפליקציה למנהל מחלקת תפעול, והוא מנתב אותן לחברת התחזוקה ומתעדכן אם תוקן. עוד נמסר לביקורת כי אי אפשר לקבל את רשימת התלונות לתקופה המבוקשת מאחר שהחלפה החברה שעיסמה התקשרה המועצה להפעלת המוקד, והחברה החדשה עובדת עם המועצה רק זמן קצר.

על אף החשיבות הרבה לקביעת זמני תקן לטיפול בתלונות, מהביקורת עלה כי עיריית שפרעם והמועצה המקומית רמת ישי לא קבעו זמני תקן לטיפול בתלונות בנושא גני משחקים.

מומלץ כי עיריית שפרעם והמועצה המקומית רמת ישי יקבעו זמני תקן לטיפול בתלונות בנושא גני משחקים לשם הבטחת הטיפול בתלונות התושבים ובטיחות תושביהם המבקרים בגני המשחקים.

סיכום

ברחבי ישראל פרוסים אלפי גני משחקים ציבוריים. לגני משחקים חשיבות ותרומה רבה לאיכות החיים של הילדים המשתמשים בהם והוריהם. הרשויות המקומיות, האחראיות על גני המשחקים בתחום שיפוטן, אמורות להקים גני משחקים בתחומן בפיזור הוגן ונכון, וכן לפעול לתחזוקתם, לבטיחותם ולהנגשתם לאנשים עם מוגבלות, בהתאם לדין ולהוראות התקן המחייב בנושא, לשם מניעת היפגעות של המבקרים בהם.

ממצאי הביקורת מלמדים כי עיריות חדרה, טבריה, שפרעם, המועצה המקומית רמת ישי והמועצה האזורית חוף הכרמל לא הכינו תוכנית אב לשצ"פים בתחומן וכי בעיריות חדרה, רחובות ושפרעם מספר הגנים לכל תושב הוא נמוך ממספרם ברשויות האחרות שנבדקו. נמצא פער בין מספר גני המשחקים שבתחומן של הרשויות המקומיות שנבדקו ובין מספר גני המשחקים שלהם ניתנו היתרי התחזוקה מאת מכון התקנים: ברחובות היו 85 גני משחקים ללא היתר תחזוקה; בחוף הכרמל - 40; בטבריה - 20; בחדרה - 15; בשפרעם - תשעה; ברמת ישי - שלושה.

עוד מלמדים ממצאי הביקורת על ליקויים בטיפול הרשויות המקומיות שנבדקו בגני המשחקים שבתחומן, בין היתר הליקויים שלהלן: הרשויות המקומיות טבריה, שפרעם וחוף הכרמל לא הכינו תוכניות איכות בהתאם להוראות נוהלי מכון התקנים; הרשויות המקומיות חדרה, טבריה ורחובות לא ביצעו בדיקות שנתיות למתקני המשחקים שבכל גני המשחקים שבתחומן במסגרת פרק הזמן הקבוע בתקן 1498; וכל גני המשחקים שבתחום עיריית שפרעם הופעלו ללא היתר תחזוקה מאת מכון התקנים.

כמו כן, ממצאי הביקורת מלמדים כי אין למינהל התקינה ולמכון התקנים מידע מלא על מספר גני המשחקים שבתחומן של הרשויות המקומיות ברחבי המדינה; כי מינהל התקינה ומכון התקנים אינם מנהלים את הנתונים שברשותם - לרבות מידע על בדיקות שנערכו וליקויים שנמצאו - באמצעות מערכות לניהול נתונים, כך שהמידע ישמש למעקב ופיקוח אחר ליקויים שנמצאו ותיקונם; הממונה על התקינה לא הפעיל את הסנקציות העומדות לרשותו על פי חוק התקנים נגד רשויות מקומיות שלא מסרו לו מידע על גני המשחקים שבתחומן.

עוד נמצאו גני משחקים שבהם לא הוצבו אמצעי בטיחות תחבורתית בסביבת גני משחקים; לא הוסדרו דרכי גישה בטוחות ומותאמות לאנשים עם מוגבלות לאתרי משחקים; לא הונגשו מתקני משחקים לילדים עם מוגבלות; ולא הוצבו מתקני שירות (מתקני שתייה, פחי אשפה וספסלים) בגני המשחקים.

מסקר עמדות התושבים עלה כי התחזקה והניקיון בגני המשחקים וחוסר הגיוון במתקנים בהם הם הנושאים העיקריים שמטרידים את התושבים. מהערות המשיבים עולה גם הצורך בהוספת גני משחקים בשכונות, בהוספת הצללה בגנים הקיימים ובהקפדה על הבטיחות.

על הרשויות המקומיות שנבדקו - חדרה, טבריה, רחובות, שפרעם, רמת ישי וחוף הכרמל - לפעול לתיקון הליקויים ולבחינת ההמלצות שעלו בדוח זה.

מומלץ שמכון התקנים והממונה על התקינה יפעלו למיפוי גני המשחקים במדינה, יקימו מאגרי מידע ויעדכנו אותם, ויבצעו פיקוח ואכיפה יעילים של הוראות החוק והתקן, כדי לוודא שהרשויות המקומיות יפעלו לקיומם של גני משחקים בטוחים ומתוחזקים כמתחייב, באופן המאפשר למבקרים בהם הנאה ללא חשיפה לפגיעות ולתאונות שעלולות לסכן את חייהם. עוד מומלץ כי הממונה על התקינה יפרסם לציבור את פרטי גני המשחקים שבהם נמצאו ליקויים ואת פרטי גני המשחקים שאינם מתוחזקים בהתאם להיתר התחזוקה מאת מכון התקנים.

משרד מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

